МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ
ГО «ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»
(КИЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ)

«КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ»

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

12 грудня 2023 року
м. Ірпінь

УДК 343:343.3/.7: 343.1 (477) (063)
ББК 67.9(4Укр)308
К82

Кримінально-правова політика в Україні: Матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 12 грудня 2023 р.) [Електронне видання у pdf-форматі] / уклад. Н.А. Сперкач; За заг.ред. Дідківської Г.В. Кафедра кримінального права та процесу. Навчально-науковий інститут права. Державний податковий університет, м. Ірпінь. 2023. 117 с.

Укладач: ***Сперкач Н.А.,*** кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету, науковий керівник гуртка «Юстиція «Justitia»»

За загальною редакцією ***Дідківської Г.В.,*** завідувача кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету, доктора юридичних наук, професора

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету
(Протокол № 6 від 8 січня 2024 року)
Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету
(Протокол № 10 від 18 січня 2024 року)

Матеріали, подані здобувачами вищої освіти, учасниками Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Кримінально-правова політика в Україні» за наступними тематичними напрямками:

- стан та розвиток кримінальної політики в Україні на сучасному етапі;
- особливості процесу законотворчості в сфері кримінального права;
- сучасний стан вітчизняного кримінального права: проблеми усвідомлення новел і визначення перспектив розвитку;
- тенденції розвитку наукового забезпечення кримінального права;
- імплементація європейських стандартів в систему кримінального права в Україні.

Матеріали подані та укладені у Збірнику в авторській редакції. За достовірність фактів, посилань, стилістичне та орфографічне оформлення поданих матеріалів, відповідальність несуть автори наукових тез та їх наукові керівники.

© Кафедра кримінального права та процесу, 2023

Тематичний напрямок конференції:
«Особливості процесу законотворчості в сфері кримінального права»

ПОРУШЕННЯ РІВНОПРАВНОСТІ ГРОМАДЯН ЗА МОВНИМИ ОЗНАКАМИ: СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕКА, КРИМІНАЛЬНИЙ ЗАКОН ТА СУДОВА ПРАКТИКА

Бойко Максим Володимирович
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, групи ПМПФ-21-1
Навчально-наукового інституту економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Антипов Володимир Іванович
кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Після повномасштабного вторгнення військ рф в Україну в українському суспільстві почали активніше обговорювати мовне питання. Проведення соціологічного дослідження Інституту замовила Консультативна місія Європейського Союзу в Україні. Так, згідно з опитуванням, люди вважають, що в Україні дискримінують за такими ознаками: мова – 45%, сексуальна орієнтація – 34%, наявність інвалідності – 28%, вік – 27%, етнічна належність – 23%, стать – 22% [1].

Варто відокремити, що після початку повномасштабного вторгнення 15% людей станом на червень 2023-го бачили Україну двомовною державою, а 7% не вважали питання мови проблемним. При цьому, станом на жовтень 2023 року українці подали понад 3 тисячі звернень до мовного омбудсмена про порушення мовного закону.

Міжнародне законодавство забороняє порушення рівноправності громадян за мовними ознаками. Правовий статус людини як суб'єкта політичних, соціально-економічних та культурних прав вперше закріплено в Загальній декларації прав людини: «Кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища» (ст. 2) [3]. Вітчизняним законодавством передбачена конкретна відповідальність за дії, спрямовані на розпалювання національної, регіональної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі та

гідності, або образа почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями, а також пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, інвалідності, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [4].

Рішенням Конституційного суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» визначено, що у зв'язку з військовою агресією з боку рф й використанням нею «мовного питання» як одного з інструментів своєї геополітичної експансії загроза українській мові рівносильна загрозі національній безпеці України, існуванню української нації та її держави, і без повноцінного функціонування української мови в усіх ділянках публічного життя суспільства на всій території України українській нації загрожує втрата статусу й ролі титульної й державотворчої нації, що є рівнозначним загрозі зникнення Української держави з політичної карти світу. Українська мова як єдина державна має юридичний статус обов'язкового засобу спілкування в публічних сферах усередині країни [5].

Дійсно, мовне спрямування є важливим в умовах сучасності, але не варто забувати, що Україна вільна держава, в якої права та свободи громадянина – найвища цінність. У розрізі даного питання слід звернути увагу на випадок, коли колишня депутатка та мовознавиця І. Фаріон публічно образила українських військових, назвавши їх «збродом», якщо вони не розмовляють українською мовою. Крім того, у своїх соцмережах фігурантка опублікувала допис зі скріншотом повідомлення від проукраїнського студента з тимчасово окупованого Криму, у якому були вказані ім'я, прізвище та інші персональні дані відправника, що стало підставою переслідування студента з боку російських спецслужб. Погодимось, що дані дії становлять загрозу національній безпеці України, тому є логічним, що проти даної особи відкрили кримінальне провадження за наступними статтями Кримінального кодексу України [4]:

– ст. 161 (порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної, регіональної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками);

– ст. 435-1 (образа честі і гідності військовослужбовця, погрози військовослужбовцю);

– ст. 163 (порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфічної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер);

– ст.182 (порушення недоторканості приватного життя).

Принагідно зауважимо, що Єдиний державний реєстр судових рішень на запит вироків за ст.161 КК надає (станом на 21.11.2023) всього 9 (дев'ять) вироків, у т.ч. 4 (чотири) до 2019 р. і 5 (п'ять) з 01.01.2019 року. Вказаними

вироками особи засуджені за порушення рівноправності громадян залежно від політичних переконань (див., напр.: вирок Глухівського міськрайонного суду Сумської області [6]); залежно від їх національної належності, залежно від релігійних переконань. Наразі відсутні випадки засудження за порушення рівноправності громадян за мовними ознаками.

Таким чином, можемо зробити висновок, що наявність і гострота окресленої проблеми і, одночасно, відсутність вироків за порушення рівноправності громадян за мовними ознаками свідчить про певні недоліки в кримінальному законі. Суспільство може бути свідомим про існування дискримінації та порушень рівноправності, але відсутність конкретної кримінальної відповідальності за ці дії ускладнює можливість ефективного впливу на ситуацію. Абстрактність сформульованої диспозиції ст. 161 Кримінального кодексу України, яка регулює питання порушення рівноправності громадян, може бути однією з причин відсутності вироків. Пропозиції щодо покращання диспозиції можуть включати конкретизацію поняття «порушення рівноправності за мовними ознаками». Це дозволить забезпечити більш чітке регулювання цієї сфери правовідносин і надасть судам і правоохоронним органам ефективний інструмент для боротьби з дискримінацією за мовною ознакою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Київський міжнародний інститут соціології. Офіційна веб-сторінка. URL: https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1307&page=1&fbclid=IwAR3QKVvs3SthNnBLDZTKJO8Hyw_wGTImhLfpAXsyKQl28PWfXhZlsZbVkX0 (дата звернення 21.11.2023 р.)

2. Суспільне. Новини. Офіційна веб-сторінка. URL: https://suspilne.media/603053-v-ukraini-45-ludej-diskriminuutsa-za-movu-sociologicne-doslidzenna/ (дата звернення 21.11.2023 р.)

3. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. № 995_015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення 21.11.2023 р.)

4. Кримінальний кодекс України від 05.10.2023 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення 21.11.2023 р.)

5. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 14.07.2021 р. № 1-р/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-21#Text (дата звернення 21.11.2023 р.)

6. Вирок Глухівського міськрайонного суду Сумської області, справа № 576/2972/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/93756714. (Дата звернення 22.11.2023 р.).

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ МЕЖ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ

Гапонюк Олександр Вікторович
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-2
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Право на захист є невід’ємним правом людини, яке охороняється Конституцією та законами України. Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Як зазначається у статті 27 Конституції України кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань [1].

Втіленням конституційних положень є стаття 36 Кримінального кодексу України відповідно до якої особа має право вчиняти дії з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони [2].

Хоча держава й визначила в межах законодавства право громадян на самозахист, проте донині чимало питань, що стосуються інституту необхідної оборони, залишаються невирішеними як у теорії, так і на практиці [3].

Найчастіше в науковій літературі підтримують визначення необхідної оборони, яке запропонував В. Долопчев: «визнане державою за кожним громадянином право власними силами захищати будь-яке право, своє чи чуже, від протизаконного нападу» [4, ст. 184].

Відповідно до легального визначення сутність необхідної оборони полягає в правомірному заподіянні шкоди особі, яка здійснює суспільно небезпечне посягання, особою, яка реалізує своє, гарантоване Конституцією України, право на захист інтересів, що охороняються, від суспільно небезпечних посягань. Втім це не означає, що шкода, заподіяна нападнику

може бути будь-якою, що закон ставить цю особу поза законом, дозволяючи заподіювати їй будь-яку шкоду. Права нападника, також охороняються законом: заподіяна шкода не повинна перевищувати певних меж, не повинна перетворюватися на акт помсти, самочинної розправи над такою особою. Іншими словами, заподіяна шкода повинна бути спів розмірною.

Український дослідник Е. Я. Немировський переконує, що поняття «оборона» містить у собі два елементи – посягання й захист, що повинні відповідати певним умовам [5, ст. 145]. Розглянемо вимоги, яким має відповідати підстава необхідної оборони як суспільно небезпечного посягання. Якщо не встановлено факт дотримання вимог, які повинні характерезувати дії нападника, як кримінально-протиправне діяння, то варто констатувати про відсутність необхідної оборони.

У Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про необхідну оборону» від 26 квітня 2002 р. № 1 у п. 2 зазначено, що стан необхідної оборони виникає не лише в момент вчинення суспільно небезпечного посягання, а й у разі створення реальної загрози заподіяння шкоди. При з'ясуванні наявності такої загрози необхідно враховувати поведінку нападника, зокрема спрямованість умислу, інтенсивність і характер його дій, що дають особі, яка захищається, підстави сприймати загрозу як реальну. Перехід використовуваних при нападі знарядь або інших предметів від нападника до особи, яка захищається, не завжди свідчить про закінчення посягання.

Відповідно до ч. 3 ст. 36 ККУ перевищенням меж необхідної оборони є: умисне заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту.

Зазначене кореспондується з п.5 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про необхідну оборону» від 26 квітня 2002 р. № 1, де зазначено, що для того, щоб установити наявність або відсутність ознак перевищення меж необхідної оборони, суди повинні враховувати: відповідність чи невідповідність знарядь захисту і нападу; характер небезпеки, що загрожувала особі, яка захищалася, та обставини, що могли вплинути на реальне співвідношення сил, зокрема місце і час нападу, його раптовість, неготовність до його відбиття, кількість нападників і тих, хто захищався, їхні фізичні дані (вік, стать, стан здоров'я), а також інші обставини [6]

Слід звернути особливу увагу встановленню фактів щодо осіб, які захищаються від кримінальних правопорушень. Це пов'язано з тим, що особа, яка захищається від кримінального правопорушення, зазвичай перебуває у стані сильного душевного хвилювання ,спричиненого провокаційним і несподіваним нападом. Тому особа не в змозі адекватно зважити та оцінити характер загрози і захистити себе у спосіб, який приблизно відповідає інтенсивності нападу. Особа не в змозі відповісти на напад у спосіб, що майже відповідає інтенсивності нападу. При цьому, перебуваючи у стані психоемоційного хвилювання, викликаного нападом, особа, яка захищається,

не завжди може зважити на характер небезпеки та обрати спів розмірні засоби захисту. Тому, у такому випадку, дії того, хто обороняється, не можна розцінювати як перевищення меж необхідної оборони.

Водночас відповідно до положень чинного законодавства, перевищення меж необхідної оборони можливе лише за умови, що заподіяна шкода явно не відповідає інтенсивності нападу, обстановці посягання та іншим обставинам. Явність такої невідповідності означає, що заподіяння шкоди нападнику повинно перебувати в очевидній, різкій невідповідності або з небезпекою вчиненого посягання, або з обстановкою захисту, що склалася для обороняючого. Особа, яка захищається, повинна усвідомлювати явну невідповідність тяжкої шкоди, яку вона заподіює тому, хто посягає. Також важливе значення має суб'єктивне ставлення особи до заподіяної шкоди. Тому можна зробити висновок, що про перевищення меж необхідної оборони має місце лише за наявності умислу. Тому не є ексцесом оборони заподіяння тяжкої шкоди з необережності. Також варто додати, що відповідно до ч. 5 ст. 36 КК України, не є перевищенням меж необхідної оборони та не передбачає кримінальну відповідальність застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення в житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто посягає, будь-якої шкоди в зазначених ситуаціях, аж до позбавлення його життя.

Отже, проблематика визначення меж необхідної оборони є актуальним напрямком дослідження у вітчизняній науці і потребує детального вивчення, та аналізу для того, щоб правильно кваліфікувати дії особи, яка реалізувала своє право на необхідну оборону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: http: //zakon5.rada.gov.ua/ laws/show/ 254к/96-вр (дата звернення: 22.11.2023).

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2314-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341- 14#Text

3. Столяр Т. В. Перевищення меж необхідної оборони: поняття, ознаки та види відповідальності в разі виникнення ексцесу. URL: https://elar.naiau.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/ebdfc558-fa5c-4de6-8464-00980ee5dfd1/content (дата звернення: 22.11.2023).

4. Коробенко В. М. Кримінальне право України. Загальна частина : [підручник] / Александров Ю. В., Антипов В. І., Володько М. В. та ін. ; [за ред. М. І. Мельника, В. А. Климента]. 2-ге вид., переробл. та допов. К. : Прав. джерела, 2002. 432 с

5. Немировский Е. Я. Радянське кримінальне право. Е. Я. Немировский. *Антологія української юридичної думки*. [у 10 т.]. К. Юрид. кн., 2004. Т. 7. 2004. 528 с.

6. Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про необхідну оборону» від 26 квітня 2002 р. № 1

ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ СЕКСУАЛЬНИМ НАСИЛЬСТВОМ

Голодюк Денис Андрійович
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, групи ПБ-21-7
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету
Ковальчук Даша Олександрівна
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, групи ПБ-21-7
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Сексуальне насильство є одним з найбільш поширених та гострих проблем сучасного суспільства, яке грубо порушує встановлений у суспільстві порядок статевих відносин, основні принципи статевої моральності і, які заподіюють шкоду здоров'ю і гідності громадян. Ефективна боротьба з цим негативним явищем вимагає не тільки соціальних, освітніх та профілактичних заходів, але й належного кримінально-правового регулювання.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, близько 35% жінок у світі зазнали фізичного або сексуального насильства від партнера або іншої особи протягом свого життя. В Україні, за даними Міністерства внутрішніх справ, у 2022 році було зареєстровано 2 798 кримінальних правопорушень, пов'язаних із сексуальним насильством, що на 12,5% більше, ніж у 2021 році [1].

Сексуальне насильство є серйозною проблемою, яка має значний вплив на суспільство. Воно може призвести до фізичних і психологічних травм, а також до соціальної ізоляції жертви. Класифікація злочинів, пов'язаних із сексуальним насильством, є важливим завданням, оскільки вона дозволяє чітко визначити їхні види та характеристики. Це важливо для правоохоронних

органів, які повинні ефективно розслідувати та розкривати такі злочини, а також для судових органів, які повинні справедливо їх розглядати.

У галузі досліджень цього питання спостерігається велика кількість науковців, проте лише деякі з них зробили значний внесок у його розуміння та розкриття, Серед таких вчених варто виділити І. В. Бердніка, О.О. Дудорова, В. Ю. Омецинську, О. С.Скок, В. В. Фурсу та інших.

Сучасний стан кримінального законодавства України визначає ряд проблем у класифікації злочинів, повязаних із сексуальним насильством. Зокрема, окремі дослідження показують, що існує нагальна необхідність у визначенні чітких критеріїв для розмежування різних видів сексуального насильства, а також у визначенні ступеня тяжкості кожного конкретного злочину цієї категорії. А для цього, кримінальне законодавство повинно бути адаптоване до сучасних реалій та враховувати психологічні, соціальні та культурні особливості, що впливають на сприйняття і кваліфікацію сексуальних злочинів.

Класифікація злочинів, пов'язаних із сексуальним насильством, також важлива для статистики, оскільки вона дозволяє відстежувати тенденції та розробляти ефективні заходи для запобігання цим злочинам.

У Кримінальному кодексі України (далі – ККУ) передбачено низку злочинів, пов'язаних із сексуальним насильством. Вони поділяються на кілька груп, залежно від характеру насильства, форми його прояву, статі потерпілої особи тощо. Однак існує і низка проблем, пов'язаних із класифікацією цих злочинів. Зокрема, деякі фахівці вважають, що така класифікація є недостатньою, оскільки не враховує всіх особливостей цих правопорушень.

Відповідно до ч. 1 ст. 153 КК України, сексуальне насильство – це вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов’язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи. Примітка до ст. 152 КК України визначає, що «згода вважається добровільною, якщо вона є результатом вільного волевиявлення особи, з урахуванням супутніх обставин» [2].

Зазначено кореспондується з позицією О. С. Скок, яка зазначила, що «сексуальне насильство та насильницькі дії сексуального характеру, хоча і посягають на один і той самий об’єкт, є дуже різними за об’єктивною стороною. Так, сексуальне насильство полягає у діях сексуального характеру, які не пов’язані із проникненням в тіло іншої особи, натомість насильницькі дії сексуального характеру можуть бути вчинені як з проникненням в тіло іншої особи, так і без нього» [3].

Так, Голосіївським районним судом у м. Києві розглянуто кримінальне провадження, з матеріалів яких вбачається, що ОСОБА_1, 18 березня 2020 року, приблизно о 15 годині, рухаючись по лісосмузі, умисно, з невстановлених мотивів, догнав раніше невідому особу, обхвативши її ззаду та утримуючи правою рукою за плечі, лівою рукою торкався сідниць, грудей та зони розташування зовнішніх статевих органів через верхній одяг.Тобто, ОСОБА-1 вчинив проти потерпілої дії сексуального характеру , не пов»язаних

із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи (сексуальне насильство) [4].

Продовжуючи свою злочинну діяльність, ОСОБА_1, 19 березня 2020 року, о 14 годині, маючи намір повторно скоїти насильницькі дії сексуального характеру, стежачи за раніше невідомою особою, увійшов до під'їзду будинку та піднявся на ліфті на 16 поверх. При виході невідомої особи з ліфта на тому ж поверсі, він умисно, з невстановлених мотивів, ударив її однією рукою по сідницях. Після цього він притиснув її до стіни та через верхній одяг торкався рукою місць розташування зовнішніх геніталій, грудей та сідниць. . Таким чином, ОСОБА-1 вчинив проти потерпілої дії сексуального характеру , не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи, тобто сексуальне насильство, вчинене повторно [4].

З урахуванням встановленого фактів, суд визнав ОСОБА_1 винуватим у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 153 і ч. 2 ст. 153 Кримінального кодексу України, та призначив покарання виді позбавлення волі на один рік за ч. 1 ст. 153 та на три роки за ч. 2 ст. 153 Кримінального кодексу України. Згідно з ч. 1 ст. 70 Кримінального кодексу України, суд врахував сукупність кримінальних правопорушень та остаточно визначив покарання для ОСОБИ_1 у виді позбавлення волі на три роки. На підставі ст. 75 КК України звільнив ОСОБА_1 від відбування покарання з випробуванням із встановленням трирічного іспитового строку.

На підставі ст. 76 КК України, поклав на ОСОБА_1 обов'язки протягом іспитового строку періодично з'являтись для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації, який також повідомляти про зміну місця проживання, роботи, працевлаштуватися [4].

Отже, кримінальні правопорушення, пов'язані із сексуальним насильством, є серйозною загрозою для встановленого в суспільстві порядку статевих відносин, а також реальною небезпекою для гідності та психічного здоров'я громадян. А тому, для ефективної боротьби з цим явищем необхідно продовжувати вдосконалювати кримінально-правове регулювання цієї сфери, виявляти та вчасно вирішувати проблеми повязані з кваліфікацією цієї категорії злочинів, їх відмежування від інших кримінальних правопорушень тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міжнародний день боротьби з насильством проти жінок: чому жінки мовчать та куди звертатися по допомогу? URL: https://www.prostir.ua/?news=mizhnarodnyj-den-borotby-z-nasylstvom-proty-zhinok-chomu-zhinky-movchat-ta-kudy-zvertatysya-po-dopomohu (дата звернення 08.11.2023).

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 01 квітня 2001 року. Режим доступу: URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14) (дата звернення 08.11.2023).

3. Берднік І.В До питання кваліфікації сексуального насильства в умовах міжнародного збройного конфлікту. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/274200

4.Вирок Голосіївського районного суду м. Києва від 30 вересня 2020 року. Справа № 752/6514/20. URL : https://reyestr.court.gov.ua/Review/91885429 (дата звернення 08.11.2023).

УМИСНЕ ВБИВСТВО МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ ВІДРАЗУ ПІСЛЯ ПОЛОГІВ – ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ЧАСУ

Корнієнко Антон Володимирович
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, групи ПМПФ-21-1
Навчально-наукового інституту економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Антипов Володимир Іванович
кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Стаття 117 Кримінального кодексу України (далі – КК) містить ознаки привілейованого (відносно складу, передбаченого ч.1 ст.115 КК) складу умисного вбивства. Привілейованими ознаками виступають ознака потерпілого (новонароджена дитина), ознака суб'єкта злочину (мати новонародженої дитини), а також така ознака об'єктивної сторони, як час вчинення злочину – під час пологів або відразу після пологів.

Ознака «новонароджена дитина» є поняттям медичним. Відповідно до п. 1.2 Наказу Міністерства охорони здоров'я України № 179 такими ознаками є серцебиття, пульсація пуповини або відповідні рухи скелетних м'язів, які іноді передують першому подиху, дихання або будь-які інші ознаки життя. Також даний перелік можна доповнити зовнішніми та внутрішніми медичними ознаками новонародженості. Серед зовнішніх ознак: наявність соковитої вологої пуповини, сировидного мастила на тілі (жирної на дотик сірувато-білої маси консистенції мазі, яка складається із пушкового волосся, крапель жиру, ороговілих клітин епідермісу, кристалів холестерину і жирних кислот). Серед внутрішніх ознак: стан легенів і шлунково-кишкового тракту (у травний тракт повітря надходить навіть раніше, ніж у легені; глибина потрапляння повітря дає змогу дійти висновку про тривалість життя дитини після пологів), а також заповнення меконієм (первородним калом) кишківнику, повне випорожнення

якого від меконію закінчується в перші один – два дні позаутробного життя [1].

Ознака (поняття) «під час пологів» визначається в теорії і на практиці зазвичай як час, що охоплює період від початку активних процесів в родах до завершення плацентарного етапу. Це може включати в себе час від початку відчуття періодичних скорочень до народження плода та виведення плаценти.

Проте, поняття «відразу після пологів» може викликати ускладнення визначення через відсутність чіткої юридичної чи медичної норми щодо точного часового проміжку. Зазвичай, «відразу» може вказувати на період безпосередньо після закінчення активних пологів та виведення плаценти. У визначенні «відразу» може враховуватися важливий час для надання медичної допомоги новонародженій дитині та матері, і це може бути предметом обговорення в правовому контексті. Саме тому дослідження даного питання є актуальним. На врахування при застосуванні правових норм інтересів гуманності та справедливості звертає увагу Європейська комісія за демократію через право (Венеційська комісія) у пункті 49 Доповіді про верховенство права від 04.04.2011 р. [1]. Виконання приписів зазначеного документа є для України як кандидата до Європейського Союзу на сьогодні вкрай важливим.

Період «відразу після пологів», що визначений в статті, триває до тих пір, поки у дитини зберігаються ознаки новонародженої дитини, а жінка перебуває в особливому психофізіологічному стані.

Особливий психофізичний стан, в якому перебуває жінка під час та після пологів характеризується значним послабленням здатності усвідомлювати свої дії й керувати ними. Такий стан жінки-породіллі дуже схожий з фізіологічним афектом (станом сильного душевного хвилювання), проте має деякі відмінності. Наприклад, стан сильного душевного хвилювання викликаний протизаконним насильством, тяжкою образою чи систематичним знущанням. Наразі особливий психофізичний стан у жінки-породіллі ж виникає у зв’язку з вагітністю, пологами та психічними процесами, що їх супроводжували (зокрема сімейним конфліктом, подружньою зрадою, матеріальними та іншими соціально-побутовими негараздами).

З цього приводу, доречно звернути увагу на думку Д. Д. Кочкіної, що «існують різні критерії для цього визначення, проте застосування таких критеріїв не є вірним, оскільки особливий психофізичний стан, що виникає у жінки-породіллі, є індивідуальним, а тому не можна визначити єдиний критерій для всіх. При кваліфікації такого кримінального правопорушення повинна проводитися психолого-психіатрична експертиза для визначення тривалості такого стану, характерного для кожної жінки індивідуально» [3, с. 56]. Можемо погодитись з даним твердженням, але частково. Дана «індивідуальність» все ж повинна мати свої рамки, так як матір може «прикриватися» таким станом у випадках, коли він фактично відсутній.

В літературі питання визначення тривалості часу, коли жінка знаходиться в особливому психофізичному стані після пологів фактично ніяк не уточнюється.

Так, В.В. Сташис обмежився вказівкою на те, що такий час «є нетривалим і визначається в кожному конкретному випадку» [4, с. 47]. О.М. Джужа та А.В. Савченко ще менш конкретні в цьому питанні: «протягом певного нетривалого проміжку часу» [5, с. 297]. В.К. Грищук обмежився дублюванням нормативного припису («відразу після пологів») без будь-якого уточнення [6, с. 261]. Навряд чи можна визнати придатним для практичного застосування заміну поняття «відразу після пологів» на поняття «деякий час після пологів» (С.С. Яценко) [7, с.118].

У вивчених нами вироках в справах даної категорії частіше за все проміжок часу між закінченням пологів і настанням смерті навороженої дитини не вказується – лише за описом дій винної особи можна припустити, що заподіяння смерті вчинене дійсно (буквально) «відразу після пологів», тобто без будь-якої перерви у часі з моменту народження дитини [8]. Є випадки, коли суд вказує на конкретний проміжок часу, наприклад, «дитина жила від 10 до 30 хвилин» [9].

Разом з тим відомі випадки коли суди оцінюють вираховують період «відразу після пологів» годинами, днями і навіть місяцями. До прикладу, справа Н. Р. Городиської, де вбивство дитини вона скоїла на 59 день після пологів. «Із висновків судово-медичної експертизи вбачається, що Н. Р. Городинська перебувала в особливому психоемоційному стані (кумулятивний афект), зумовленому пологами після народження доньки. Такий стан жінки може бути розтягнутий у часі від декількох днів до декількох місяців» [10, с. 32]. На наш погляд така позиція ніяк не відповідає сутності поняття «відразу після пологів», порушує правила формальної логіки.

Отже, не точне, різне тлумачення окремих понять і положень ст. 117 Кримінального кодексу України вкрай ускладнює процес правильного кваліфікування даної статті. Так, для правильної оцінки часу вчинення такого кримінального правопорушення необхідно визначити період новонародженості. Відповідно до Міністерства охорони здоров'я України № 179 [2], «неонатальний період – період, що починається з моменту народження дитини до закінчення 28 повних діб після народження». Виходячи з цього, необхідно закріпити період новонародженості терміном у 28 діб в кримінальному законодавстві, що унормує процес кваліфікації цього злочину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 10.05.2022 р. № 179. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0427-06#Text (дата звернення 21.11.2023 р.).

2. Доповідь про верховенство права від 04.04.2011 р. URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-rus (дата звернення 21.11.2023 р.)

3. Кочкіна Д.Д. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117 Кримінального кодексу України): актуальні питання кваліфікації. Розвиток науки та техніки у сучасному світі, XIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. Вінниця. 2022. 149 с.

4. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т.2 Особлива частин. Х: Право, 2013. 1040 с.

5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. К: Юрінком Інтер, 2016. 1064 с.

6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. К: Атіка, 2003. 1056 с.

7. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. К: А.С.К, 2005. 848 с.

8. Вирок Берегівського районного суду Закарпатської області, 11 квітня 2023 р., справа № №297/1642/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/110130913. (дата звернення 21.11.2023 р.)

9. Вирок Гадяцького районного суду Полтавської області, 24 листопада 2021 р., справа № № 526/1319/21. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/110130913. (дата звернення 21.11.2023 р.)

10. Практика застосування Верховним Судом України положень Особливої частини Кримінального кодексу України. К: «Центр учбової літератури», 2017. 915 с.

БЛОГЕР, ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Ютовець Ольга Сергіївна
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-22-2
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Білько Олександр Павлович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Інтернет – це наше сучасне життя. Розвиток сучасних інформаційних технологій призвів до появи феномену поняття «блогерів» та нової професії, що стало великою частиною життя пересічної людини. Блогери - це

харизматичні і технологічно розвинені люди, які формують громадську думку, мають вплив на оточення, і стають прикладом наслідування для багатьох людей.

Професія блогерства в Україні на даний час не нова, але не досить розвинена. [1, с. 135].

Юридичного закріплення понять «блогер» та «блогерство» в українському законодавстві нема. Сьогодні це є недоліком законодавства України, оскільки є прикладом того, що правове регулювання не встигає за розвитком суспільних відносин у Інтернет-середовищі.

Доцільно розпочати з права, закріпленого Конституцією України, на основі якого блогери і здійснюють свою діяльність. Адже стаття 34 Конституції України закріплює, що «кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір» [2].

Загалом якщо взяти, ця діяльність передбачає:

- по-перше ведення блогу, тобто розміщення в ньому відповідного контенту у вигляді записів думок а також аудіо- та відеоматеріалів;
- по-друге вміння маніпулювання свідомістю людей в інформаційному суспільстві (це стосується людей, які не здатні до аналізу та критичного мислення).

Сьогодні аудиторія блогерів у соціальних мережах часто перевищує аудиторію періодичного друкованого видання навіть міста-мільйонника. Традиційні медіа поступово відходять, а законодавство, що стосується ЗМІ, було прийняте два десятки років тому, і це законодавство не встигає за розвитком суспільних відносин у інтернет-середовищі.

У зв’язку з цим існує потреба правильного визначення правового статусу блогера та відповідно кримінально-правової охорони прав блогерів, а у деяких випадках притягнення блогерів до кримінальної відповідальності [3, с. 172].

Блогери зо своєю сутністю є поліфункційними. Серед основних функцій блогера виділяють три найголовніші – це інформаційна, комунікативна і психотерапевтична.

– Комунікативна функція дає можливість людині транслювати великій кількості користувачів інтернету свої повідомлення. Саме ця функція дозволяє блогеру здійснювати багатовекторну комунікацію зі своїми підписниками.

– Психотерапевтична функція блогу полягає в тому, що він слугує вираженню емоцій і допомагає вийти з негативного психічного стану. Для багатьох блогерів - це також спосіб поскаржитися на життя і отримати заспокійливі або позитивні слова у відповідь.

– Інформативна функція. Цю функцію найяскравіше репрезентують блогери-викладачі та психологи. Контент їхніх блогів містить певний відсоток навчальної інформації, поданої в розважальній формі для зацікавлення підписників. Проте інколи саме цією функцією багато блогерів маніпулюють,

і задля корисливої інформації, розповсюджують просторами інтернету неправдиву інформацію, що може потягнути за собою кримінальну відповідальність [4, с. 146].

Отже роблячи висновки з вище наведеного можемо говорити про те, що блогер є суб'єктом кримінальних правопорушень і може включати різні аспекти, такі як порушення авторських прав, наклеп та образа, публікація конфіденційної інформації, поширення нелегального контенту, фальсифікація документів, зловживання громадською думкою, порушення закону про захист особистих даних.

У сучасних реаліях розвитку законодавства та технологій цілком ймовірно, що в законодавстві нашої держави буде виокремлено певні категорії блогерів з більшим регулюванням, установлено певні мінімальні пороги які спричинятимуть регулювання чи нагляд держави за роботою таких блогів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Карпенко О. І. Блогер як медіаособа. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право*. 2016. Вип. 22. С. 135-137. URL: https://cutt.ly/lGBh0QL (дата звернення 30.09.2022).

2 Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

3. Нечипорук Я. В. Правовий статус блогера. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 172–176.

4. Гродецький Ю. В. Кримінально-правова охорона законної професійної діяльності у сфері підготовки та поширення масової інформації. *Вісник Асоціації кримінального права України.* 2022. № 1 (17). С. 146–172.

Тематичний напрямок конференції:
«Сучасний стан вітчизняного кримінального права: проблеми усвідомлення новел і визначення перспектив розвитку»

ДЕЯКІ ПИТАННЯ КОЛІЗІЇ НОРМ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ТА АДМІНІСТРАТИВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Бреславець Володимир Володимирович
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, групи ПМПФ-21-1
Навчально-наукового інституту економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Антипов Володимир Іванович
кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Колізії в законодавстві породжують серйозні труднощі в забезпеченні правової стабільності. Основні проблеми в розумінні та застосуванні різноманітних правових норм розкриваються через неузгодженість, розбіжність та конфлікти між різними законами та нормативно-правовими актами, що регулюють різні аспекти суспільного життя.

Проблеми тлумачення законодавства часто сприяють появі корупціогенних факторів. Яскравим прикладом можуть бути: ст. 190 КУпАП та частина 2 ст. 263 ККУ. Формулювання вказаних норм не дає змогу правильно кваліфікувати як адміністративне або кримінальне правопорушення –незаконний збут холодної зброї у формі продажу. Вказане сприяє виникненню корупційних ризиків та зловживань службових осіб при кваліфікації вчиненого. Створюється сприятливе корупційне середовище, коли службовці зможуть вимагати неправомірну вигоду задля “правильної” правової оцінки вчиненого та уникнення кримінальної відповідальності. Окрім цього, вказаний недолік стане на заваді формуванню єдиної практики правозастосування [1].

Відсутність закону, що здійснює регуляцію суспільних відносин в сфері обороту зброї, боєприпасів та вибухових речовин, створює проблему класифікації видів зброї, незаконний обіг якої несе за собою відповідальність за ч.2 ст. 263 ККУ та ст. 190 КУпАП, тому використовують Інструкцію про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми

властивостями металевими снарядами смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, що затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 662 [2], та Положення про дозвільну систему, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2012 року № 576 [3], що ускладнює кваліфікацію протиправних діянь.

Колізія полягає в тому, що дії особи, яка продала зброю без відповідного дозволу, підлягають одночасно кримінальній та адміністративній відповідальності.

Принагідно зауважимо, що можливо саме ця колізії (частково) обумовлює той факт, що під час досудового слідства та в судах в справах про носіння кинджалів, фінських ножів, кастетів чи іншої холодної зброї без передбаченого законом дозволу, питання обставин придбання такої зброї фактично ніколи не досліджується. У вироках лише констатується, що «обвинувачний за невстановлених досудовим розслідуванням обставин, у невстановленої досудовим розслідуванням особи придбав [фінський ніж] [військовий багнет] [кастет]». Дивись, наприклад, вирок Подільського районного суду міста Києва від 22.11.2023 р. [4]

Вирішення цієї колізії криється в ч.2 ст.9 КУпАП «Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності». Можливий ще один варіант вирішення даної колізії, а саме створення спеціального закону, що здійснює регуляцію суспільних відносин в сфері обороту зброї, боєприпасів та вибухових речовин та зміну поточної редакції ст. 263 ККУ та ст. 190 КУпАП, можливе запровадження класифікації холодної зброї, згідно з якою, носіння, виготовлення, ремонт або збут, наприклад, саме фінських ножів, кастетів, кинджалів (або визначення іншого списку, на думку законодавця, холодної зброї, яка несе особливу небезпеку) є кримінально караним, а вся інша холодна зброя, відповідно підпадатиме під адміністративну відповідальність.

Висновком є те, що колізії створюють розбіжності та невизначеність в правовому регулюванні, що породжує відсутність єдиної правозастосовчої практики та корупційних ризиків. Вирішенням спірних питань можливе завдяки створенню спеціальних законів, що деталізують та розмежовують спірні питання, які виникають внаслідок колізій в законодавстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України для реалізації положень Закону України “Про право на цивільну вогнепальну зброю” – Аналіз законопроєктів. Аналіз законопроєктів – Громадська антикорупційна експертиза законопроєктів. URL:https://rge9.izi.institute/conclusion/pro-vnesennya-zmin-do-kodeksu-ukrayiny-pro-administratyvni-pravoporushennya-ta-

kryminalnogo-kodeksu-ukrayiny-dlya-realizatsiyi-polozhen-zakonu-ukrayiny-pro-pravo-na-tsyvilnu-vognepalnu-zbroyu/ (дата звернення: 13.11.2023).

2. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів. Затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text (дата звернення: 26.11.2023).

3. Положення про дозвільну систему. Затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 576 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF#Text (дата звернення: 26.11.2023).

4. Вирок Подільського районного суду міста Києва від 22.11.2023 р., справа № 758/1231/23. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/115094501. (дата звернення 26.11.2023 р.).

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА, ЯК ОДНОГО ІЗ ДЖЕРЕЛ ДОКАЗІВ

Бугера Дар'я Михайлівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-20-6
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лазебний Анатолій Миколайович
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

На сьогоднішній день, експертиза є важливим інструментом кримінального судочинства, який дозволяє розслідувати злочини за допомогою спеціальних знань та навичок. Вона дозволяє вирішувати питання, які виникають під час розслідування та судового розгляду кримінальних справ, використовуючи спеціальні знання та навички, а також може проводитися щодо людей, трупів, речей, документів, транспортних засобів, явищ і процесів. Результатом експертизи є висновок експерта, який є доказом у кримінальному процесі.

У сучасному кримінальному судочинстві експертиза використовується для вирішення широкого спектра питань, таких як:

– встановлення причини смерті;

- визначення механізму ушкодження;
- встановлення наявності та характеру речовини;
- встановлення часу вчинення злочину;
- встановлення особи злочинця;
- встановлення інших обставин, що мають значення для кримінальної справи [4].

Висновок експерта є одним із найважливіших джерел доказів у кримінальному провадженні. Він є результатом проведення експертизи, яка проводиться експертом, який має відповідну кваліфікацію та досвід. Висновок експерта має суттєве значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, зокрема, для визначення механізму його вчинення, способу вчинення, особи винної особи тощо.

Висновок експерта - це документ, який містить результати дослідження експертом об'єктів, що містять у собі інформацію про обставини, що підлягають доказуванню, та висновки експерта з цих питань. Правове регулювання висновку експерта здійснюється Кримінальним процесуальним кодексом України [1], Законом України "Про судову експертизу" та іншими нормативно-правовими актами [2].

Висновок експерта є одним із найважливіших джерел доказів у кримінальному провадженні. Він має суттєве значення для встановлення обставин кримінального правопорушення та вирішення кримінальної справи, оскільки він може установити обставини, що підлягають доказуванню, довести чи спростувати обставини, що підлягають доказуванню, з'ясувати механізм вчинення кримінального правопорушення, визначити способи вчинення кримінального правопорушення, а також визначити особу винної особи.

Висновок експерта як джерело доказів має ряд характеристик, які визначають його цінність у кримінальному процесі. Висновок експерта має бути належним, допустимим, достовірним і достатнім для того, щоб бути використаним у кримінальному процесі. Належність висновку експерта означає, що він повинен стосуватися обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Це можна встановити, з'ясувавши, які питання були поставлені перед експертом, і чи були вони пов'язані з предметом дослідження. Допустимість висновку експерта означає, що він був отриманий у відповідності з вимогами закону. Це означає, що експертизу повинен проводити кваліфікований експерт, на підставі об'єктивних матеріалів, і в установленому законом порядку. Достовірність висновку експерта означає, що він є вірогідним. Це можна встановити, проаналізувавши висновок експерта, а також інші докази у справі. Достатність висновку експерта означає, що він є достатнім для ухвалення відповідного процесуального рішення. Це означає, що висновок експерта повинен містити достатньо інформації для встановлення обставин, які підлягають доказуванню у справі [3].

Висновок експерта є особливим джерелом доказів, оскільки він має такі особливості:

- обґрунтованість - висновок експерта повинен бути обґрунтований результатами дослідження об'єктів, що містять у собі інформацію про обставини, що підлягають доказуванню;

- незалежність - висновок експерта повинен бути незалежним від думки учасників кримінального провадження;

- авторитетність - висновок експерта має високий ступінь достовірності, оскільки він складено експертом, який має відповідну кваліфікацію та досвід [5].

Говорячи про структуру висновку експерта необхідно сказати, що це порядок викладення в його тексті положень, які становлять зміст цього джерела доказів. Висновок експерта складається з трьох обов'язкових частин:

– вступна - містить інформацію про організацію проведення експертизи та складення висновку.

– дослідницька - містить відомості про застосовані методики, проведені дослідження та отримані результати.

– заключна - містить висновки експерта за результатами дослідження.

Факультативною частиною висновку експерта є синтезуюча, яка підлягає включенню у дослідницьку частину у разі:

– проведення порівняльного дослідження;

– проведення комісійної та комплексної експертизи;

– проведення повторної експертизи.

Додатки до висновку експерта є його невід'ємною частиною, але не можуть розглядатися як самостійний елемент структури висновку, оскільки вони лише відображають хід проведення дослідження, викладений у дослідницькій частині [3].

Отже, висновок експерта може бути вирішальним для встановлення істини в кримінальній справі. Він може дати відповідь на ключові питання, які дозволяють слідчому, прокурору, суду встановити, чи було вчинено злочин, хто його вчинив і в яких обставинах. Актуальність вивчення даної теми також обумовлена тим, що законодавство України про кримінальний процес постійно вдосконалюється. У зв'язку з цим виникає необхідність у дослідженні теоретичних та практичних аспектів використання висновку експерта як джерела доказів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text

2. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 28, ст. 232. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text

3. Воробчак А. Р. Висновок експерта як джерело доказів у кримінальному провадженні: автореф. дис. … канд. юрид. наук : 12.00.09.

Одеса, 2019. Ст. 72-73. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12104/%d0%94%d0%b8%d1%81%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%8f%20%d0%92%d0%be%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%87%d0%b0%d0%ba%203.pdf?sequence=6&isAllowed=y

4. Юнацький О.В. Конспект лекцій з дисципліни «Експертологія». Дніпро, 2016. URL: https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/1130/3.1.pdf

5. Несінов О. Дотримання процедури отримання висновку експерта в слідчо - судовій практиці майже завжди підлягає сумніву. 2017. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/159644_dotrimannya-protseduri-otrimannya-visnovku-eksperta-v-sldcho---sudovy-praktits-mayzhe-zavzhdi-pdlyaga-sumnvu

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ

Корж Тетяна Сергіївна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-4
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету
Гулієва Земфіра Натігівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-4
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права і процесу
Державного податкового університету

У 2021 році в Україні у провадженні слідчих перебувало близько 321,4 тисячі кримінальних проваджень, у 2022 році, за перший рік повномасштабної війни - 362, 6 тисяч, а за неповний 2023 рік (з січня по липень) - 302,6 тисяч.

Кримінологічні дослідження останніх років дають підстави стверджувати, що правоохоронні органи не повністю адаптовані до сучасних умов боротьби зі злочинністю ні в матеріально-ресурсному, ні в організаційно-управлінському, ні в методичному, ні в професійному аспектах. Результативність такої протидії загалом й окремим злочинам, надзвичайно низька. Порівняно зі Швецією, у яких кількість поліцейських на 100 тис. населення в 4,5 рази менша, ніж в Україні, «обслуговується» у 6,5 рази більше зареєстрованих злочинів.

Тому, з огляду на вище зазначену інформацію, можна зазначити, що об'єктивною потребою суспільства, що будує правову державу, є активна протидія злочинності. Одним із найголовніших напрямів цієї протидії є зменшення кількості кримінальних правопорушень, тобто усунення всіх можливих причин, умов та інших чинників, що їх породжують і сприяють їх різноманітним проявам. Звичайно, запобігти повному зникненню злочинності не можливо, але її можна мінімізувати за допомогою методів, напрацьованих теоретичною і прикладною науками. Грамотно побудована профілактика сприяє підвищенню правосвідомості населення та належному правовому вихованню молоді, яка з раннього віку розуміє той факт, що неприпустимо вдаватися до злочинних дій.

Протидія злочинності є цілеспрямованою комплексною діяльністю, що здійснюється як державними органами, так і громадськими організаціями і самими громадянами. Протидія злочинності є завданням усіх гілок влади: законодавчої, виконавчої та судової. Але неможливо досягти певної гармонії у запобіганні злочинності, якщо діяти та удосконалювати методи запобігання злочинності буде лише одна з вище перерахованих гілок. Усі гілки та сфери державної влади мають разом працювати задля удосконалення методології запобігання злочинності і лише тоді буде з'являтися результат у вигляді зменшення прояву злочинності[1].

Запобігання злочинності - це сукупність різноманітних видів діяльності і заходів у державі, спрямованих на вдосконалення суспільних відносин з метою усунення негативних явищ та процесів, що породжують злочинність або сприяють їй, а також недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки.

Протидія злочинності охоплює три сфери суспільних відносин. Загальна організація − це сукупність організаційних (облік, реєстрація), управлінських (прогнозування, планування, координація, визначення стратегії і тактики), профілактичних (реалізація програм і планів, здійснення профілактичних заходів), контрольних (вивчення практики, встановлення тенденцій злочинності) та інших дій різноманітних органів та установ, які взаємодіють для досягнення спільних результатів у протидії злочинності. Далі важливим та найголовнішим заходом запобігання злочинності є правоохоронна діяльність, тобто система заходів з реалізації правоохоронних або правозастосовчих функцій державними органами, громадськими організаціями чи громадянами, які є найдієвішими, адже тягне собою покарання за порушення законодавства та створення злочинності, тому люди дотримуються встановлених правил, адже бояться відповідне покарання за скоєне діяння[2].

Спеціально-кримінологічне запобігання – це сукупність заходів боротьби та запобігання із злочинністю, які здійснюють дану діяльність через роботу державних органів, громадських організацій, соціальних груп і громадян, і має мету на усунення причин та умов, що породжують і сприяють злочинності, а також недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки[3].

Спеціально-кримінологічне запобігання злочинам складається із трьох напрямів діяльності: кримінологічної профілактики, відвернення злочинів та припинення злочинів.

Кримінологічна профілактика - це сукупність заходів щодо завчасного виявлення та усунення негативних явищ, які можуть стати чинником, який спричинить появу злочинності. Можна виділити види профілактики: профілактику випередження, обмеження, усунення та захисту[4]. Профілактика випередження це кримінологічна експертиза нормативно-правових актів, яка своїми приписами та мірами покарань буде людей зупиняти від вчинення злочину, адже вони розумітимуть, що матимуть покарання. Профілактика обмеження (наркоманії, алкоголізму, бездоглядності дітей), профілактика усунення (випуску чи реалізації недоброякісної продукції), профілактика захисту призвана анулювати незахищеність чи недостатню захищеність і безпеку особи. Відвернення злочинів це сукупність заходів, спрямованих на окремі групи та конкретних осіб, які виношують злочинні наміри, замислюють вчинення злочинів і позитивно сприймають злочинний спосіб життя, з метою дискредитування злочинної поведінки. Даний вид запобігання злочинності стає актуальним тоді, коли злочинна поведінка особи перебуває в стані від формування злочинного мотиву до початку виконання злочину. Заходи протидії злочинної мотивації доцільно розділити на дві групи: заходи переорієнтації антисуспільного спрямування (кримінологічна поінформованість населення для його більш тісного співробітництва з правоохоронними органами, організаційно-правові заходи, які підвищують у людей почуття відповідальності) і активні контрзаходи (заходи переконання, різних форм примусу, застереження і допомога особам, звільненим з місць позбавлення волі). Припинення злочинних проявів визначається як сукупність видів діяльності, спрямованих на недопущення завершення розпочатого злочину шляхом розроблення і здійснення спеціальних заходів[5].

Отже, з огляду на вище наведену інформацію можна зазначити, що наша країна останні роки намагається активно запобігати проявам злочинності різними методами та способами. Такі її дії в цьому аспекті повинні здійснюватися через відповідну державну політику в економічній, соціальній, правовій та інших сферах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Литвинов О.М. Стратегія протидії злочинності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. № 1(1). С. 377-387. URL: https:// nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/1_22. pdf (дата звернення: 12.12.2018).

2. Горішний О. О. Співвідношення механізмів протидії злочинності та кримінально-правового впливу. *Форум права*. 2011. № 2. С. 189–193. URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11gookpv.pdf.

3. Сущенко В. Д. Державна програма боротьби зі злочинністю. *Вісник асоціації кримінального права*. 2017. № 1 (8).

4. 1. Бандурка О. М. Стратегія і тактика протидії злочинності : монографія / О. М. Бандурка, О. М. Литвинов. Х. : Золота миля, 2012. 318с.

5. Веприцький Р. С. Феноменологія злочинності в регіоні: дис. д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2016. 413 с.

ПРОБЛЕМИ ЛЕГІТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

Динюк Анна Анатоліївна
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, групи ПМЦ-23-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Нікітін Юрій Вікторович
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету

Через низки обставин наявна система органів кримінальної юстиції та їх діяльність далекі від ідеалу. Рішення про порушення кримінальних справ, які під час розкриття кримінальних правопорушень належать до компетенції органів слідства, слідчих і прокурорів, часто приймаються із запізненням. Крім того, часто буває, що ухиляються від порушення справи, приховують кримінальні правопорушення під приводом створення високих статистичних показників їх розкриття або створюють уявне благополуччя щодо стану правопорядку державі.

Значні зауваження викликають стан, строки, якість розслідування, досудового розслідування та забезпечення прав потерпілих у кримінальному провадженні. Основною причиною бюрократизму та недоліків є непрофесіоналізм слідчих та слідчих, їх незацікавленість, що зрештою зумовлено насамперед низькою матеріальною винагородою, та відсутністю реальної можливості сприяти швидкій та ефективній роботі з розкриття кримінальних правопорушень. Крім того, ці проблеми посилюються наявною корупцією серед слідчих або керівників органів кримінальної юстиції [1, с. 11].

Проблеми реформування системи органів кримінальної юстиції потребують переосмислення низки кримінально-процесуальних інститутів та підходів до розуміння сутності та призначення кримінального судочинства. На сучасному етапі розвитку кримінально-процесуального права в Україні перед науковцями постало завдання створення оптимальної національної моделі

ефективного розслідування та судового розгляду кримінальних справ відповідно до сучасного рівня розвитку суспільства. Також слід пам'ятати, що ефективний процесуальний контроль дозволив би попередити помилки в практичній роботі органів кримінальної юстиції.

Сучасні тенденції посилення в країнах Європи статусу органів кримінальної юстиції, їх інтеграція у форми міжнародної співпраці ставлять перед Україною завдання, яке полягає у визначенні чітких орієнтирів розвитку системи органів кримінальної юстиції з урахуванням міжнародно-правових стандартів і рекомендацій [2]. Європейський Союз є унікальною міжнародною організацією, яка об'єднує успішне економічне, політичне та правове співробітництво між його державами-членами. Курс на євроінтеграцію Україна офіційно проголосила на державному рівні. В Указі Президента України від 11 червня 1998 року «Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу», який втратив чинність 10.07.2015 року встановлено, що метою нашої держави є отримання статусу повноправного члена цієї міжнародної організації. Відповідно до Загальнодержавної програми приведення законодавства України у відповідність із законодавством Європейського Союзу, схваленої Верховною Радою України 18 березня 2004 року, під час розробки нових нормативно-правових актів України необхідно враховувати первинне та вторинне законодавство, а також законодавство ЄС. Також є вимога привести чинне законодавство у відповідність до чинного законодавства [3].

Однією з цілей цього міжурядового утворення є підтримка економічної та політичної стабільності в Європі та зміцнення безпеки державних установ і окремих громадян. Завдання боротьби з новітніми формами злочинності визначають як реформування органів кримінальної юстиції держав-членів ЄС, так і створення спеціальних міжурядових органів, які борються зі злочинністю на всій території Європи. Отже, боротьба зі злочинністю за європейськими стандартами відбувається на двох рівнях: на національному рівні, де діють національні правоохоронні органи, і на міжурядовому рівні, на якому діють загальноєвропейські органи зі спеціальною компетенцією для виконання правоохоронних завдань.

Процесуальний аспект системи органів кримінальної юстиції включає норми і положення законодавства, які регулюють порядок встановлення відповідними органами держави фактів кримінального правопорушення. Функціонально-інституційний аспект системи кримінальної юстиції включає систему державних органів, уповноважених на реагування на кримінальні правопорушення та ліквідацію їх негативних наслідків. Ефективність цієї системи багато в чому залежить від вдалого розподілу функцій і повноважень органів і посадових осіб, що її складають.

Функції органів кримінальної юстиції включають наступні:

- попередження злочинності – здійснюється як органами кримінальної юстиції, так і іншими урядовими та неурядовими органами та установами;

- розкриття, припинення та розслідування кримінальних правопорушень здійснюється через систему органів слідства та прокуратури;

- справедливий суд – розгляд справи, у якій відносно особи, що обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, вирішується питання про її винуватість чи невинуватість та судовий контроль за досудовим розслідуванням;

- виконання покарань здійснюється системою спеціалізованих органів і установ держави;

- реабілітація правопорушників після відбуття кримінального покарання здійснюється державними та неурядовими установами та установами з метою реінтеграції правопорушника в суспільне життя [3, с. 94].

Дієвий механізм юридичної відповідальності працівників органів кримінальної юстиції є необхідною умовою забезпечення довіри суспільства до відповідних органів та легітимності правової системи держави в цілому. Відповідальність як риса особистості виникає в процесі соціалізації шляхом інтеріоризації соціальних цінностей, норм і прави [4, с. 58].

Отже, соціальність відповідальності характеризується, серед багатьох ознак, ступенем зв'язку між суб'єктами суспільства (тобто громадянами). Суддя, прокурор, поліцейський чи інший представник правоохоронних органів, як громадянин, є частиною певної соціальної групи, для якої певні моральні принципи та заповіді є важливими та значимими. Подальше реформування вітчизняної кримінальної юстиції має враховувати передовий досвід інших країн та міжнародні стандарти. При організації роботи органів кримінальної юстиції важливо використовувати сучасні інноваційні технології. Будь-яка реформа має ґрунтуватися на таких принципах, як верховенство права, захист прав і свобод людини, компетентність і відповідальність посадових осіб кримінальної юстиції, їх процесуальна незалежність і підзвітність громадянському суспільству.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борисов Є. Є. Відступ держав від міжнародних зобов'язань у сфері прав людини: теорія і практика: автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.11. Одеса, 2020. 20 с.

2. Фесянов П. О., Хомуйло С. С. Трансформація сутності органів юстиції України на шляху євроінтеграції та сучасний стан побудови управлінської вертикалі. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2021. № 7. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2118 (дата звернення 21.10.2023).

3. Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. Указ Президента України (втратив чинність) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text. (дата звернення 21.10.2023).

4. Мерза О .І. Теоретичні підходи до розуміння сутності юстиції в сучасних умовах. *Ефективність державного управління*. 2018. № 2. С. 58-64.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

Інгульська Діана Анатоліївна
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну мільйони громадян були змушені залишити свої домівки та шукати притулок як усередині країни, так і за її межами. Різноманітні організації та самі українці надають допомогу тим, хто евакуювався з зон активних бойових дій та військовим, забезпечуючи їх основні побутові потреби, включаючи гуманітарну допомогу. У період воєнного стану важливо, щоб гуманітарна допомога надходила безпосередньо до тих, хто її потребує. Війна випробовує не лише стійкість українського суспільства, а й їхні моральні цінності, оскільки виявляються особи, які, ігноруючи потреби постраждалих та військових, використовують ситуацію для особистого збагачення. І тому ми стикаємось з численними випадками неправомірного використання гуманітарної допомоги, спрямованих на отримання неправомірного прибутку. Це стало основною причиною введення кримінальної відповідальності за такі дії.

Досліджували питання щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги такі українські автори, як: О. Кришевич, О. Колб, Н. Муравська, О. Боднарчук, А. Шевчук, В. Гришко З. Красько та ін.

Законом України № 2155-IX від 24 березня 2022 року «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги», який набрав чинності 3 квітня 2022 року було доповнено Кримінальний кодекс України статтею 201-2 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги».

В. Гришко і З. Красько зазначають, що встановлення відповідальності за правопорушення, вчинені під час волонтерської діяльності та наданні гуманітарної допомоги є актуальною вимогою та необхідністю в умовах воєнного стану. Проте, вони зауважують, що норми, які регулюють це

питання, потребують детальнішого вивчення з метою подальшого удосконалення [1, с. 328].

О. Кришевич погоджується із зазначеною точкою зору, додавши, що внесені зміни відносно гуманітарної допомоги є доречними та відповідають поточній ситуації. Однак він вказує на те, що деякі положення потребують удосконалення, щоб у майбутньому уникнути теоретичних неточностей та практичних непорозумінь, особливо щодо суб'єкта цього кримінального правопорушення [2, с. 182].

Щодо визначення поняття гуманітарної допомоги, то в п. 1 Примітки до статті 201-2 КК України вказано, що для його розуміння потрібно звертатися до Закону України «Про гуманітарну допомогу». Згідно з цим Законом, гуманітарна допомога – це цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту [3].

Відповідно до ч. 1 ст. 201-2 КК України, продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі, – караються штрафом від двох до трьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до чотирьох років. Якщо ж такі дії вчинені в умовах воєнного стану, то в ч. 3 зазначено, що вони караються позбавленням волі на строк від п'яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна [4].

Звернемо увагу, що кримінальна відповідальність за дії, які вчинені у диспозиції цієї статті настає, якщо вони вчинені у відповідному розмірі. У ч.2 Примітки до статті 201-2 зазначено, що дії вважаються вчиненими у значному розмірі (ч. 1 ст. 201-2, якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги у триста п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (у 2023 році – 469 700 грн і більше); у великому розмірі (ч. 2 ст. 201-2) – якщо загальна вартість у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (у 2023 році – 1 342 000 грн і більше); в особливо великому розмірі (ч. 3 ст. 201-2) – якщо загальна вартість

у три тисячі і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (у 2023 році – 4 026 000 грн і більше) [4].

Тобто, мінімальною сумою для притягнення до кримінальної відповідальності є вчинення вказаного діяння у значному розмірі, який становить 469 700 грн. Якщо ж сума менша, то це не тягне за собою притягнення до кримінальної відповідальності.

А. Шевчук та О. Боднарчук вважають, що у вказаній статті надто завищена мінімальна межа, яка може призвести до притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які виступають як псевдоволонтери або недоброчесні службові особи, які роблять «бізнес на крові» та стражданнях українців [5, с. 190].

Отже, можна стверджувати, що у зв’язку з подіями, що відбуваються в Україні, спричиненими повномасштабним вторгненням росії, доповнення Кримінального кодексу України статтею 201-2 та встановлення відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги є цілком обґрунтованим. Адже вторгнення створило необхідність надання значної гуманітарної допомоги, яку активно надають як вітчизняні, так і іноземні донори. Дане доповнення дає змогу запобігти вчиненню кримінальних правопорушень завчасно та визначає можливість покарання для тих осіб, які вже вчинили кримінальне правопорушення.

Також важливо удосконалювати та впроваджувати додаткові правки до чинного законодавства з метою ефективного реагування на виклики, що виникають у зв’язку із сучасними гуманітарними потребами в умовах воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гришко В., Красько З. Делікти, здійснені в межах волонтерської діяльності та гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. No 5. С. 324–329

2. Кришевич О. Кримінальна відповідальність за нецільове використання гуманітарної допомоги чи один з видів шахрайства. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2022. No 17. С. 173–183

3. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22 жовтня 1999 р. № 1192-XIV. Дата оновлення: 16.06.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text (дата звернення 19.11.2023)

4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. Дата оновлення 05.10.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 19.11.2023)

5. Шевчук А., Боднарук О. Кримінальна відповідальність за розкрадання гуманітарної допомоги. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2022. № 72. С. 184–191.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ МЕДИЧНОГО КАНАБІСУ В УКРАЇНІ

Лазаренко Денис Олександрович
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-6
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Протягом усього розвитку суспільство стикалися з необхідністю боротьби з наркозлочинністю, наркообігом і наркотизмом через їх шкідливий вплив на різні аспекти життя і якість життя як окремих осіб, так і суспільства в цілому. Проте за останній час дискусія щодо легалізації певних наркотичних речовин, зокрема медичного канабісу, набуває все більшої актуальності. Вона зростає, враховуючи вимоги сучасності та політику інших країн, які вже впровадили подібні ініціативи.

На сьогодні в України поза законом перебувають усі наркотики. Так, відповідно до ч. 1 ст. 307 Кримінального кодексу України “Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів - караються позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років”, тобто відповідальність передбачається щодо всіх наркотичних засобів [1]. Однак слід також зауважити, що певні законопроекти щодо їх легалізації уже були подані до Верховної Ради, але, нажаль, ще не набули чинності. Так, наприклад, відповідно до проекту закону “Про регулювання обігу рослин роду коноплі (Cannabis) в медичних, промислових цілях, науковій та науково-технічній діяльності для створення умов щодо розширення доступу пацієнтів до необхідного лікування онкологічних захворювань та посттравматичних стресових розладів, отриманих внаслідок війни” було запропоновано надавати дозвіл на розробку нових наркотичних засобів або психотропних речовин, коли вона проводиться задля подальшого їх застосування в медичній сфері або науковій та науково-технічній діяльності [2]. Однак цей законопроект було прийнято лише як за основу із доопрацюванням положень

У зв’язку з чим, особливої уваги потребує тлумачення самого терміну «легалізація» в контексті цього закону. Оскільки, якщо виходити лише з етимології цього поняття, то складається хибне враження, що з прийняттям

закону в Україні буде дозволено фактично кожному, безконтрольно вільно купувати та вживати наркотичні засоби. Проте така думка є помилковою та упередженою. Тому що випадку прийняття закону, який дозволить використання наркотичних засобів у медичних цілях, під «легалізацією» буде розумітися їх обіг та використання лише у відповідності з вимогами закону. Тобто легалізація в такому випадку буде не вільним обігом, як дехто вважає, а у відповідності до встановленого законом порядку.

Основною причиною на перевагу легалізації певних наркотиків є можливість покращення здоров'я пацієнтів з різними захворюваннями. Так, канабіс може знизити біль, запалення та інші симптоми, що пов'язані з рядом захворювань, таких як епілепсія, посттравматичний стресовий розлад, ревматоїдний артрит, хвороба Паркінсона та інші [3]. Тобто легалізація медичного канабісу зможе безперешкодно та вчасно допомогти пацієнтам отримати доступ до ефективного лікування та поліпшити їх якість життя і полегшити страждання. Іншою ж перевагою легалізації наркотиків можна вважати можливість більш кращого контролю за їх якістю, оскільки можна буде налагодити виробництво “чистих” наркотиків, які були би стерильними та виготовлені на фармацевтичних заводах, прикладом яких є канабіс. Однак слід зауважити, що навіть “чисті” наркотики матимуть негативних вплив на організм. Окрім того це дозволить імпортувати нарковмісні речовини, які необхідні для лікування хворих [4, с. 40].

Однією із проблем щодо боротьби з наркоманією можна вважати відсутність єдиної думки та підходу щодо легалізації канабісу в світі серед різних країн. Так, в Нідерландах він використовується виключно в медичних цілях, в Ізраїлі це передбачено тільки в лікарнях під наглядом лікаря, а в таких країнах як США або Канада їх застосовують і для особистого вживання. За доцільним можна вважати за необхідне при розробленні та прийнятті проектів щодо легалізації наркотичних речовин брати до уваги відповідний досвід в таких країнах. Погоджуючись з думкою деяких науковців, вважаємо, що найбільш доречно буде запровадження в Україні системи законної реалізації канабісу подібної як у Ізраїлі [5, с. 11]. Оскільки, як вже зазначалося вище, це дозволить допомогти певній групі хворих, і в той же час не матиме ризиків збільшення наркозалежних серед іншого населення.

Отже, легалізація медичного канабісу встановить правила щодо їх законного виробництва, збуту та використання в лікувальних цілях, що буде сприяти поліпшенню якості життя та зменшенню рівня болю серед певної групи хворих. А задля більш ефективної реалізації його достатків та мінімізації шкоди, вважаємо за доцільне при розробці законопроекту взяти до уваги досвід зарубіжних країн, зокрема Ізраїлю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України; Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III. База даних «Законодавство України». Верховна Рада

України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14 (дата звернення: 01.11.2023).

2. Проект Закону про регулювання обігу рослин роду коноплі (Cannabis) в медичних, промислових цілях, науковій та науково-технічній діяльності для створення умов щодо розширення доступу пацієнтів до необхідного лікування онкологічних захворювань та посттравматичних стресових розладів, отриманих внаслідок війни від 10.06.2022. URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1348744 (дата звернення: 01.11.2023).

3. Канабіс: потужний лікарський засіб чи звичайний наркотик? 2023. URL: https://www.apteka.ua/article/667830 (дата звернення: 01.11.2023).

4. Миронець О., М., Демченко Ю. О., Атаманчук Т. Р. Теоретико-правові аспекти легалізації «легких» наркотиків в Україні. Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал». 2017. С. 38-40. URL : http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/35607 (дата звернення: 01.11.2023).

5. Савінов К. Г. Філософсько-правовий та соціальний аспекти легалізації легких наркотиків в Україні. автореф. дис. … канд. юр. наук. Миколаїв. 2021. с. 12. URL : https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1637/1/Савінов%20Кирило%20Глібович.pdf (дата звернення: 01.11.2023).

ЗАМОВНИК, ЯК СУБ'ЄКТ УМИСНОГО ВБИВСТВА, ВЧИНЕНОГО НА ЗАМОВЛЕННЯ

Лущик Маргарита Віталіївна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-4
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету
Шаповалова Аліна Олександрівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-7
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Умисне вбивство, вчинене на замовлення є особливо тяжким злочином, оскільки завдає непоправної шкоди суспільству у вигляді смерті людини.

Адже згідно статей 3 і 27 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються найвищою соціальною цінністю [1, с. 6]. Кримінальна відповідальність за вчинення цього злочину, передбачена п. 11 ч. 2 ст. 115 Кримінального кодексу України (надалі – КК України).

Особливістю цього кримінально-протиправного діяння є те, що воно вчиняється у співучасті як мінімум двох суб'єктів: виконавця та замовника. При цьому кримінальне законодавство України не містить кримінально-правової норми, яка би виокремлювала замовника як окремий вид співучасника. Як наслідок, в залежності від обставин справи правоохоронні органи при кваліфікації дій замовника щоразу посилаються на різні частини ст. 27 КК України. Адже інколи в діях замовника присутні ознаки кількох видів співучасті. Це, звичайно, ускладнює кваліфікацію дій замовника. Як наслідок виникає потреба у створенні нової норми, що включатиме в себе поняття замовника як окремого виду співучасника.

Проблематику замовних вбивств у різний період досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Серед них варто виділити П. П. Андрушка, М. І. Бажанова, С. В. Бородіна, О. І. Бородуліна, Д. І. Лопащука, В. К. Матвійчука Д. Й. Никифорчука, О. С. Саінчина, В. Л. Синчука, О. С. Сотула, І. М. Харь та інших.

Пункт 11 частини 2 статті 115 КК України не надає визначення поняття «умисне вбивство, вчинене на замовлення», а лине констатує назву діяння. Натомість роз'яснення надає Верховний суд України у Постанові пленуму від 7 лютого 2003 року №2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» (далі – Постанова). У пункті 15 Постанови визначено, що умисне вбивство, вчинене на замовлення – це умисне позбавлення життя потерпілого, здійснене особою (виконавцем) за дорученням іншої особи (замовника) [2].

Що стосується об'єктивної сторони умисного вбивства, вчиненого на замовлення, в науці кримінального права є різні погляди стосовно її визначення. Найпоширенішим є бачення її як умисного позбавлення життя особи (потерпілого), що вчиняється однією особою (виконавцем) за дорученням іншої особи (замовника). Доручення може надаватися у таких формах, як наказ, розпорядження або угода, відповідно до умов якої, виконавець бере на себе зобов'язання позбавити життя потерпілого, а замовник, своєю чергою, зобов'язується вчинити в інтересах виконавця дії матеріального чи нематеріального характеру, або ж не виконувати таких дій. До ознак об'єктивної сторони цього діяння науковці відносять:

- по-перше, діяння, тобто безпосередньо позбавлення особи життя;
- по-друге, наслідки, тобто біологічна смерть потерпілого;
- по-третє, причинно-наслідковий зв'язок між ними, тобто настання смерті безпосередньо в наслідок дій виконавця, а не будь-яких інших факторів;
- по-четверте, обстановка, тобто вчинення вбивства саме на замовлення [3, с. 24].

Відповідно до ч. 2 ст. 22 КК України, суб'єктом умисного вбивства, вчиненого на замовлення, виступає фізична, осудна особа, що вчинила кримінальне правопорушення у віці від чотирнадцяти років [4]. З цього можна зробити висновок, що замовник вбивства як суб'єкт також повинен відповідати цим критеріям.

Відповідно до роз'яснення, наданого у Постанові, зазвичай при кваліфікації дії замовника у цьому злочині визначаються як ті, що відповідають ознакам підбурювача або організатора, тобто як організація чи підбурювання до умисного вбивства, вчиненого на замовлення (п. 3 або п. 4 ст. 27 та п. 11 ч. 2 ст. 115 КК України). Якщо окрім цього, він виступає ще й як співвиконавець, то в такому випадку його дії кваліфікуються лише як умисне вбивство, вчинене на замовлення та умисне вбивство, вчинене за попередньою змовою групою осіб (п. 11 та 12 ч. 2 ст. 115 КК України) [2].

Однак у науці кримінального права існують також інші підходи щодо визначення дій замовника. Цікавою є думка І.М. Харь, яка при дослідженні питання замовника як суб'єкта умисного вбивства, вчиненого на замовлення, визначає, що він також може виступати пособником. Така позиція І. М. Харь кореспондується з позицією Д. І Лопащука [1, с. 125]. Якщо окрім цього, він виступає ще й як співвиконавець, то в такому випадку його дії кваліфікуються лише як умисне вбивство, вчинене на замовлення та умисне вбивство, вчинене за попередньою змовою групою осіб (п. 11 та 12 ч. 2 ст. 115 КК України) [5, с. 209].

Окрім того, у своєму дослідженні Харь І.О. також виклала думку про те, що замовник є окремим суб'єктом кримінального правопорушення [5, с. 210]. Ми погоджуємося з цією думкою і як аргумент на її користь пропонуємо приклад, що міститься у кримінальній справі № 465/1106/13-к, де, окрім виконавця та замовника, у вчиненні кримінально-протиправного діяння бере участь також посередник – особа, що виступає у якості організатора кримінального правопорушення. Замовник доручає йому виконати певні дії на певних умовах, в той час як посередник за допомогою комплексу заходів безпосередньо забезпечує умови для вчинення злочину, залучаючи при цьому виконавця [6]. У зазначеному кейсі спостерігається ситуація, коли замовник вчиняє мінімальний обсяг дій – дає доручення посереднику. Таким чином, не можна сказати, що його дії повністю і цілком підпадають під ознаки організатора (ч. 3 ст. 27 КК), підбурювача (ч. 4 ст. 28 КК) чи пособника (ч. 5 ст. 27 КК України).

Не менш важливою для характеристики замовника як суб'єкта умисного вбивства, вчиненого на замовлення, є суб'єктивна сторона його діяння. Як зазначає Д.І. Лопащук, структура об'єктивної сторони умисного вбивства, вчиненого на замовлення, дозволяє сказати, що суб'єктивна сторона цього злочину найчастіше характеризується виною у формі прямого умислу [7, с. 199]. З цим важко не погодитися, адже замовлення передбачає встановлення певної домовленості між замовником та виконавцем, тож можна чітко сказати, що обидва суб'єкти не лише усвідомлюють суспільну небезпеку свого діяння

та передбачають настання наслідків, а й бажають їх настання. Однак у окремих випадках умисел може бути і непрямим. Наприклад, якщо у домовленості фігурує альтернатива між нанесенням потерпілому тілесних ушкоджень та заподіянням йому смерті, замовник не виявляє прямого бажання заподіяння смерті потерпілому, а відноситься до такого наслідку байдуже. Отже, у цьому випадку його умисел непрямий (евентуальний) [7, с. 201]. Крім того, одними з визначальних складових суб'єктивної сторони замовного вбивства можуть виступати мотив та мета. Наприклад, найчастіше такі злочини вчиняються з корисливих мотивів та з метою усунення конкурента, помсти тощо. Однак через складний суб'єктний склад неможливо однозначно визначити ці складові в теорії, тому варто розглядати їх у кожному конкретному випадку [7, с. 200].

Отже, на наше переконання, замовник - це один із основних суб'єктів умисного вбивства, вчиненого на замовлення, який у більшості випадках не бере безпосередньої участі у заподіянні смерті потерпілому, однак має умисел її заподіяти, але реалізацію цього умислу доручає іншій особі. У залежності від обставин, діяння замовника може або містити ознаки кількох видів співучасників, або не містити достатньо ознак жодного з них. При цьому, через відсутність у кримінальному законодавстві України регламентації ознак саме замовника, правоохоронні органи при кваліфікації вчиненого ним кримінального правопорушення вимушені посилатися на кримінально-правові норми, що визначають інші види співучасті (ст. 27 КК). Це ускладнює якісну кваліфікацію діяння замовника та, у подальшому, призначення йому покарання. Таким чином, доцільним буде введення у Кримінальний кодекс України нової кримінально-правової норми, щоб кодифікувати ознаки замовника, як окремого виду співучасників. Це дозволить оптимізувати процес досудового розслідування умисного вбивства, вчиненого на замовлення, та безпосередньо кваліфікацію і доказування дій замовника як окремого суб'єкта цього кримінального правопорушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лопащук Д. І. Умисне вбивство, вчинене на замовлення: кримінально-правова характеристика: монографія. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2022. – 216 с

2. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : Постанова Верховного Суду України від 07.02.2003 р. № 2. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text (дата звернення: 23.11.2023).

3. Лопащук Д. Кримінально-правова характеристика об'єктивної сторони вбивства, вчиненого на замовлення. *Юридична наука.* 2018. № 3 (81). С. 20–37. URL: https://legal.nam.edu.ua/journal/n-3-2018.pdf (дата звернення: 25.11.2023).

4. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III : станом на 5 жовт. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 23.11.2023).

5. Харь І. Суб'єкт кримінального правопорушення - умисне вбивство, вчинене на замовлення (п. 11 ч. 2 ст. 115 КК України). INTERACTION OF SOCIETY AND SCIENCE: PROBLEMS AND PROSPECTS : Abstracts of XXX International Scientific and Practical Conference, м. London, 15–18 черв. 2021 р. С. 209–214.

6. Вирок Франківського районного суду м. Львова від 02.02.2019 р. у справі № № 465/1106/13-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/83414938 (дата звернення: 24.11.2023).

7. Лопащук Д. Кримінально-правова характеристика суб'єктивної сторони злочину вбивство, вчинене на замовлення. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* 2018. № 3. С. 196–201. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2018/44.pdf (дата звернення: 25.11.2023).

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ТА ПЕНАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ДІЯНЬ У ЗВ'ЯЗКУ З УВЕДЕННЯМ В УКРАЇНІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Скидан Дарина Олександрівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-3 Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету
Свірщ Ірина Романівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-3 Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету

В умовах сучасного суспільства, проблеми криміналізації та пеналізації суспільно-небезпечних діянь набувають особливої актуальності. Це стає ще більш важливим у контексті введення в Україні правового режиму воєнного стану. Воєнний стан, як надзвичайний правовий режим, вимагає особливого підходу до регулювання питань кримінальної відповідальності, що в свою чергу впливає на процеси криміналізації та пеналізації.

Криміналізація та пеналізація є ключовими інструментами держави у боротьбі зі злочинністю. Однак їх ефективне застосування в умовах воєнного стану вимагає глибокого аналізу та врахування специфіки цього правового режиму. [2, с.41]

До аналізу проблеми криміналізації та пеналізації суспільно небезпечних діянь у зв'язку з уведенням в Україні правового режиму воєнного стану долучилися такі науковці, як: С. Г. Келіна, В. М. Куц, Н. О. Лопашенко, А. А. Митрофанов, В. І. Павликівський та ін.

Унаслідок масштабної військової агресії РФ проти України, головним завданням державних органів стала боротьба не тільки з військовими діями армії агресора, але й зі злочинністю, пов'язаною з цим.

Відповідаючи на цю загрозу, український законодавець в терміновому порядку вніс зміни до кримінального законодавства в частині посилення кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. Ці зміни викликали певну критику через ряд недоліків. Оскільки швидкі та не завжди обдумані зміни в кримінальному законодавстві призвели до перенасичення Кримінального кодексу України конкуруючими нормами. Це стосується, зокрема, норм про колаборацію діяльність, пособництво державі-агресору та інше. Крім того, покарання за деякі види кримінальних правопорушень було збільшено, що, на наш погляд, порушує принципи пеналізації.

При цьому слід зазначити, що пеналізація злочинів є важливою частиною кримінально-правової політики держави, яка включає процес та результати дій законодавця у визначенні типів та розмірів покарань за злочини в кримінальному законі з метою нормативного забезпечення засобів боротьби зі злочинністю. Разом з тим, депеналізація - це процес встановлення в кримінальному законі підстав для звільнення від кримінальної відповідальності взагалі. [2, с.50]

При аналізі питань пеналізації або депеналізації важливо врахувати зміни в Кримінальному кодексі, внесені Законом України "Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство", який набрав чинності 07.03.2022 і зараз діє. Аналізуючи ці зміни, можна зробити висновок, що законодавець посилив кримінальну відповідальність за вчинення суспільно небезпечних діянь, передбачених ч. 4 ст. ст. 185, 186, 187, 189 та 191 КК України, доповнивши відповідні склади кримінальних правопорушень після слів «у великих розмірах» словами «чи в умовах воєнного або надзвичайного стану». [3]

Цим-самим законодавець намагався зменшити кількість злочинів, які могли бути вчинені під час військової агресії Росії. Очевидно, таким чином, намагаючись досягти загальної превенції. Однак формулювання «в умовах воєнного або надзвичайного стану», яке законодавець використав у цьому доповненні, вказує лише на намір посилити відповідальність за зазначені злочини, якщо вони вчинені саме в таких умовах.

Цей підхід до криміналізації та, відповідно, депеналізації можна вважати недостатнім для відповіді на потреби у боротьбі особливо з корисливими злочинами. Зрозуміло, що законодавець мав на увазі посилення кримінальної відповідальності за злочини, вчинені в районах бойових дій, тимчасово окупованих територіях, місцях з наступом або проходження військ, а також у частині збереження майна внутрішньо переміщених осіб та в місцях їх тимчасового перебування тощо. Оскільки в тих умовах люди спішно залишають свої домівки, офіси, магазини, облаштовуються на ночівля у не надто пристосованих місцях тощо. Майно при цьому залишається без належної охорони. Використання таких умов для крадіжки майна є вкрай аморальним, і це має бути відповідно покарано. [5]

Законодавець, використовуючи формулювання «в умовах воєнного стану», фактично створив ситуацію, коли до кримінальної відповідальності притягуються також й правопорушники в місцях, де умови життя не зазнали змін через військову агресію. Навіть використання поняття «з використанням умов воєнного стану», як воно визначено в п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України, не вирішує проблему неадекватної кримінально-правової норми, оскільки правовий режим - це не та категорія, яку слід використовувати для опису обстановки вчинення злочину. Правовий режим не може бути використаний у протиправних цілях за визначенням.

Таким чином, можна говорити про порушення принципу ненадмірності репресії, а також принципу гуманізму, які є основними принципами криміналізації та пеналізації. Принцип гуманізму передбачає відповідність виду та розміру покарання ступеню суспільної небезпечності злочину, застосування покарань, не пов’язаних з позбавленням волі. Зараз же навіть за ті діяння, які до внесення змін до КК України вважалися кримінальними проступками (наприклад, кишенькові крадіжки, крадіжки продуктів харчування з магазинів), особа притягається до дуже суворої відповідальності, оскільки відповідні санкції частин 4 ст. ст. 185, 186, 187, 189 та 191 КК України передбачають покарання у виді позбавлення волі. [1] Така практика, в кінцевому рахунку, поширює негативні ефекти призонізації населення, що є вторинним фактором детермінації злочинності. На цій підставі вказані норми можна вважати криміногенними, а тому такими, що потребують змін. [6]

У зв’язку з цим у нас є кілька пропозицій щодо вирішення цього питання. Перша пропозиція полягає в тому, що було б доцільніше внести зміни до кримінального законодавства та змінити відповідний текст диспозицій вказаних статей, замість категорії «вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану» використати категорію «вчинене з використанням умов, що виникли внаслідок збройного конфлікту або виникнення надзвичайної ситуації». Друга пропозиція полягає в тому, що до внесення цих змін Верховному суду слід видати роз’яснення щодо способу тлумачення відповідних кримінально-правових норм, що виключає автоматичну кваліфікацію кримінальних правопорушень за вказаними обтяжуючими обставинами на підставі вчинення в умовах воєнного стану.

На основі викладеного можна зробити кілька висновків:

Недоліки в кримінальному законодавстві: зміни, внесені в українське законодавство внаслідок військової агресії РФ, стали причиною перенасичення Кримінального кодексу конкуруючими нормами. Це викликало критику через недоліки, зокрема в сфері колабораційної діяльності та покарань за окремі види злочинів.

Пеналізація та депеналізація як частини кримінально-правової політики: пеналізація злочинів є важливою частиною кримінально-правової політики держави, спрямованою на боротьбу зі злочинністю. Депеналізація, з іншого боку, передбачає встановлення підстав для звільнення від кримінальної відповідальності. Обидва підходи повинні бути обґрунтовані та узгоджені з основними принципами кримінально-правової системи.

Зміни в Кримінальному кодексі під впливом військової агресії: важливим є розгляд змін, внесених в ККУ, зокрема застосування категорії «в умовах воєнного або надзвичайного стану» для збільшення відповідальності за певні злочини, вчинені в умовах військового конфлікту. [7]

Принцип ненадмірності репресії та гуманізму: Порушення принципу ненадмірності репресії та гуманізму, які є основними принципами криміналізації та пеналізації, може виникнути через автоматичну кваліфікацію кримінальних правопорушень за обтяжуючими обставинами.

Пропозиції щодо вирішення проблеми: Запропоновані пропозиції включають зміни до кримінального законодавства, заміну формулювань та видачу роз'яснень щодо тлумачення відповідних норм для уникнення автоматичної кваліфікації за умов воєнного стану.

У цілому, важливо забезпечити баланс між потребами в боротьбі зі злочинністю та дотриманням основних принципів кримінально-правової системи для забезпечення справедливості та ефективності правосуддя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 05.04.2001 № 2341-II // Верховна Рада України. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

2. Гуторова Н., Пономаренко Ю. Пеналізація злочинів як напрямок кримінально-правової політики. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. № 1. С. 32–49.

3. Пономаренко Ю. Щодо співвідношення пеналізації та депеналізації злочинів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. 2015. Вип. 1. Том 4. С. 47–51

4. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство : Закон України від 07.03.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text (дата звернення: 16.02.2023).

5. Олійник О. С. Принципи кримінального права : автореф. дис. докт. юрид. наук : 12.00.08. Дніпро 2020. С. 36 с.

6. Гуманізм (принцип у кримінальному праві). URL: https://crimpravo.com/slovnyk-kryminalne-pravo/gumanizm-printsip-u-kriminalnomu-pravi.html (дата звернення: 16.02.2023).

7. Статистична інформація про кількість зареєстрованих кримінальних правпорушень/Офіс Генерального прокурора. URL:https://gp.gov.ua/ua/posts/prozareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2 (дата звернення: 16.02.2023).

Тематичний напрямок конференції:
«Стан та розвиток кримінальної політики в Україні на сучасному етапі»

УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ШЛЯХОМ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДІЯНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ УКРАЇНИ

Гаврилюк Вікторія Сергіївна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-7
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Суспільно-політичні зміни в Україні, спричинені військовою агресією рф, вимагають відмови від усталених тенденцій у реалізації державної політики за всіма напрямами, включаючи кримінально-правовий. З огляду на низку обставин ця сфера є особливо вразливою в наш час, необхідність її реформування серед іншого потребує поміркованості в застосуванні тих чи інших методів здійснення кримінально-правової політики, ретельного і глибокого аналізу приводів криміналізації та декриміналізації, дотримання певних умов [1, с. 159].

У доктрині кримінально-правову політику визначають як системоутворюючий елемент державної політики у сфері протидії злочинності, яка розробляє стратегію і тактику протидії злочинності кримінально-правовими засобами [2, с. 98].

Важливо відзначити, що кримінально-правова репресія впливає на детермінанти злочинності лише у сполученні з іншими засобами, зокрема економічними чи організаційними. Кримінально-правові норми самі по собі не забезпечують повне усунення злочинності.

При цьому, основними методами реалізації кримінально-правової політики все ж є визначення злочинних дій (криміналізація) та виключення певних дій з цього переліку (декриміналізація).

Криміналізація - це процес визначення суспільно небезпечних форм поведінки та фіксація їх як злочинних і підлягаючих покаранню в рамках кримінально-правової політики держави.

В науковій думці існують різноманітні підходи до визначення поняття криміналізації суспільно небезпечних діянь. На думку П. Л. Фріса,

криміналізація - це процес виявлення суспільно небезпечних видів людської поведінки, визнання на державному рівні необхідності, можливості й доцільності кримінально-правової боротьби з ними та закріплення їх у законі про кримінальну відповідальність, як злочинів [3, с. 20]. Деякі інші дослідники вказують, що криміналізація - це загальне поняття, яке охоплює як процес, так і результат визнання певних видів діянь злочинними і караними [4, с. 135].

При цьому, в законодавстві відсутнє чітке визначення способів криміналізації суспільно небезпечних діянь. Основними способами криміналізації визнають доповнення Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України) новими нормами чи окремими положеннями; зміну норм Особливої частини КК України; внесення відповідних змін до норм Загальної частини КК України; офіційне тлумачення Конституційним Судом України кримінально-правової норми, яке змінює (збільшує) обсяг забороненої цією нормою поведінки без зміни її змісту (без зміни букви закону).

Правовий режим воєнного стану виявився недостатнім для забезпечення порядку в державі. У такій ситуації пріоритетним жорстким регулятором суспільних відносин повинен стати Кримінальний кодекс України. Проте виявилося, що навіть він не повністю готовий до викликів нової реальності. Тому український законодавець був змушений реагувати на цю ситуацію, вносячи зміни та доповнення до Закону про кримінальну відповідальність. Деякі з них спрямовані на введення абсолютно нових кримінально-правових заборон, а інші логічно посилюють відповідальність за відомі раніше правопорушення.

Серед іншого, варто звернути увагу на такі зміни у контексті криміналізації в умовах дії воєнного стану:

1) криміналізовані колаборaційна діяльність (ст. 111-1), пособництво державі-агресору (ст. 111-2), несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного стану (ст. 114-2), незаконне використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст. 201-2); образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю (ст. 435-1); виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників (ст. 436-2) [5, с. 31-32].

2) Внесені зміни до статей 49 і 68 КК України у зв’язку з криміналізацією несанкціонованого поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань (ст. 114-2 КК України), а саме: розширено перелік злочинів, на які не розповсюджується давність притягнення особи до кримінальної відповідальності, а також доповнено перелік злочинів, за

вчинення готування (або замаху) до яких може бути застосовано довічне позбавлення волі – вища міра кримінального покарання [5, с. 31-32].

3) Враховуючи криміналізацію колабораційної діяльності та несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, доповнено підстави для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру, у тому числі підстави ліквідації (ст. 96-3, ст. 96-9 КК України) [5, с. 31-32].

4) Осучаснено кваліфіковані склади злочинів «Державна зрада» (ст. 111 КК України) та «Диверсія» (ст. 113 КК України) новими ознаками їх об'єктивної сторони – вчинення в умовах воєнного стану (для диверсії також в період збройного конфлікту) [5, с. 31-32].

5) Розширено особливо кваліфікуючі ознаки низки злочинів проти власності (ст. ст. 185, 186, 187, 189, 191 КК України), додавши ознаку «умови воєнного або надзвичайного стану»; посилено кримінальну відповідальність за мародерство (ст. 432 КК України) [5, с. 31-32].

6) Істотно модернізовано кримінальне правопорушення, передбачене ст. 361 КК України (нове найменування «Несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж») і кримінальну відповідальність за його вчинення, а також удосконалено положення ст. 361-1 КК України (новий п. 22 Розділу II Прикінцевих та перехідних положень КК України) [5, с. 31-32].

Удосконалення кримінального законодавства України в умовах воєнного стану є невідкладною потребою, і вищезазначені законодавчі новації становляють собою адекватну реакцію держави на нові реалії життя. Однак при такому активному зосередженні уваги на законодавчі зміни існує ризик формулювання неякісних кримінально-правових норм, що може призвести до неефективного їх використання.

Проте, не можна не погодитись з думкою Є.О. Письменського, який зазначає, що наразі процеси криміналізації та декриміналізації є хаотичними та кон'юнктурними. Вони відбуваються без належного наукового обґрунтування і порушують встановлені кримінально-правовою доктриною принципи. Нагальною проблемою у цьому контексті є необхідність перегляду підходів до використання цих методів реалізації кримінально-правової політики. Сприятливі зміни повинні відбуватися на основі поміркованості при визначенні меж кримінальної репресії, наукового обґрунтування та вдосконалення законодавчої техніки. Також наростає потреба у "розвантаженні" кримінального закону, включаючи усунення штучної конкуренції між кримінально-правовими нормами та інші заходи. Загалом, важливо вдосконалити процеси криміналізації та декриміналізації на основі наукових принципів та забезпечити їх системність та логічність у використанні [1, с. 233].

Схожу думку висловив О.В. Острогляд, зазначивши, що останні зміни до Кримінального кодексу України, були очікуваними, але певні з них викликають обґрунтоване побоювання на рахунок можливості використання в майбутньому, крім того, технічні аспекти набрання ними чинності також потребують аналізу [2, с. 286].

Отже, можна зробити висновок, що великий обсяг нових законодавчих змін, що були внесені до Кримінального кодексу України та інших відповідних правових актів, свідчить про спрямованість законодавчої влади України на адаптацію кримінального законодавства до нових реалій воєнного часу. Однак зумовлена об'єктивними умовами динаміка кримінального законодавства повинна бути ретельно контрольованою, щоб уникнути викривлення справжнього змісту кримінально-правових засад національного українського права. В сучасних умовах кримінально-правова законотворчість повинна не лише прагнути до новаторства, але й дбати про збереження стабільності вже встановлених принципів і традицій кримінального права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Письменський Є. О. Кримінально-правова політика України із забезпечення охорони національної безпеки в умовах гібридної війни. II Львівський форум кримінальної юстиції «Правова реформа у сфері кримінальної юстиції : ключові параметри та прогноз подальшого розвитку» збірка тез міжнародної науково-практичної конференції. Київ : BAITE, 2016. С. 159-165.

2. Острогляд О. В. Поняття та ознаки кримінально-правової політики. *Jurnalul Juridic National: teorie si practica*. №4 (44). 2020. С. 99-103.

3. Фріс П.Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1(2). С. 19-28.

4. Буряк К.М. Доцільність криміналізації суспільно небезпечних діянь проти журналістів. *Юридичний вісник*. 2015. №4. С. 134-138.

5. Мірошниченко С.С. Воєнний стан в Україні: проблеми кримінально-правового регулювання і правозастосування. *Часопис Київського університету інтелектуальної власності та права*. 2022. №1. С. 30-36.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Демчук Марія Василівна
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

У часи боротьби України проти підступного зовнішнього ворога важливою темою для наукового дослідження є розвиток кримінально-правової політики держави в умовах воєнного стану.

За даними аналітиків Global Risk Assessment у 2022 році Україну визнали однією з найнебезпечніших країн світу Однак уже у 2023 році злочинність в Україні знизилась, про що говорить статистика: «Україна посіла в рейтингу 57-е місце з 136 з показником 47,42 злочини на 100 тисяч жителів» [1]. Зазначене вказує на те, що влада України вживає активних заходів у боротьбі зі злочинністю зокрема вносить зміни до кримінального законодавства, посилює відповідальність за вчинення кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану.

Проблематику кримінально-правової політики держави в умовах воєнного стану опосередковано досліджували провідні вітчизняні науковці. Серед них можна виділити, зокрема Т. П. Бойміструка, В. П. Кедика, А. А. Колеснікову А.А., І. В. Константинова, В. Н. Кубальського, Ю. В. Орлова, О. В. Таволжанського, та інші.

З самого початку повномасштабного вторгнення стало зрозуміло, що терміново потрібне оновлення кримінально-правових норм, терміново потрібно внести зміни до Кримінального кодексу України (далі-КК України), які б урахували поточну ситуацію в державі й суспільстві під час дії воєнного стану.

Так, відповідно до ч. 6 ст. 3 КК зміни до законодавства України про кримінальну відповідальність можуть вноситися виключно законами про внесення змін до цього Кодексу та/або до кримінального процесуального законодавства України, та/або до законодавства України про адміністративні правопорушення [2].

Унаслідок таких змін протягом 2022-2023 років, стало доповнення діючого Кримінального кодексу України окремими статтями, що передбачають кримінальну відповідальність за колаборацію діяльність та

доповнення окремих статей КК кваліфікуючою ознакою вчинення злочину: «в умовах воєнного стану», що суттєво посилило кримінальну відповідальність за вчинення кримінальних правопорушень під час війни.

Так, 07.03.2022 набули чинності законодавчі зміни щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану. Зокрема, КК України було доповнено положеннями, які передбачають максимальне покарання за вчинення державної зради в умовах воєнного стану та диверсії в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, а саме: позбавлення волі на строк 15 років або довічне позбавлення волі, з обов'язковою конфіскацією майна. Відтепер, також заборонено повне звільнення законом про амністію від відбування покарання осіб, які скоїли державну зраду та диверсію [5].

Новелою КК України є ст. 111-1 «Колабораційна діяльність», що набула чинності 03.03.2022. Дана стаття передбачає кримінальну відповідальність за ведення колабораційної діяльності. Колабораціонізм - це співпраця місцевого населення або громадян держави з потенційним ворогом в інтересах загарбника, призводячи до шкоди самій державі або її союзникам. Об'єктивна сторона цього кримінального правопорушення характеризується, зокрема, наступними діями, вчиненими громадянами України: підтримкою чи пропагандою збройної агресії проти України та закликами до співпраці з державою-агресором; добровільним зайняттям посади не пов'язаної та/або пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій в незаконних органах влади на тимчасово окупованій території; впровадженням стандартів освіти держави-агресора в навчальних закладах; передачею матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням створених на тимчасово окупованій території, впровадженням господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором; участю в організації незаконних виборів або референдумів на тимчасово окупованій території або закликами до проведення таких заходів; організацією та проведенням заходів політичного характеру, спрямованих на підтримку держави-агресора, активною участю у таких заходах, а також наданні допомоги незаконним правоохоронним органам або воєнізованим формуванням, створених на окупованій території у проведенні бойових дій проти Збройних Сил України та інших формувань, створених в Україні для захисту її територіальної цілісності тощо [2].

Кваліфікований склад цього кримінального правопорушення утворюють окремі діяння, що призвели до загибелі людей або настання інших тяжких наслідків. Максимальний строк покарання за ст. 111-1 КК України – 15 років позбавлення волі, або довічне позбавлення волі з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 15 років з конфіскацією майна [3, с. 2].

Особливістю цієї статті є те, що в разі вчинення цього кримінального правопорушення уповноваженою особою від імені юридичної особи, до

юридичної особи може бути застосовано такий захід кримінально-правового характеру як ліквідація юридичної особи [5].

Крім того, 14.04.2022 Кримінальний кодекс України доповнено ст. 111-2 «Пособництво державі-агресору». Відтепер, визнаються злочинними, умисні дії громадян України, іноземців або осіб без громадянства, за винятком громадян країни-агресора, вчинені з метою завдання шкоди Україні шляхом: надання допомоги державі-агресору через реалізацію рішень чи підтримку її дій; взяття участі у добровільному зборі чи передачі матеріальних ресурсів цій державі чи її окупаційним силам.

Покарання за цей злочин передбачає позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п’ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої.

Пізніше, 27.01.2023, набрав чинності закон, який передбачає кримінальну відповідальність за невиконання наказу, вчиненого в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, якщо воно спричинило тяжкі наслідки (ст. 403 КК). Відтепер за вчинення цього злочину, до особи може бути застосовано покарання у виді позбавлення волі на строк від 5 до 8 років (замість позбавлення волі у розмірі від 3 до 7 років) [2].

Окрім того, на сьогоднішній день, неможливо застосовувати до засуджених призначення більш м’якого покарання, ніж передбачено законом, та звільнення від відбування покарання з випробуванням за: самовільне залишення поля бою або відмову діяти зброєю; невиконання наказу; погрозу або насильство щодо начальника; самовільне залишення військової частини або місця служби; дезертирство [2]. Певні зміни були внесені і до ч. 5 ст. 407 ККУ. Зокрема за цією статтею позбавлення волі на строк від 5 до 10 років загрожує військовослужбовцю за самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем, а також нез’явлення його вчасно на службу без поважних причин, вчинені в бойовій обстановці, а так само ті самі дії тривалістю понад три доби, вчинені в умовах воєнного стану [3, с. 3]. Варто зазначити, що щодо військовослужбовців, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні вищезазначених злочинів, може бути обраний запобіжний захід лише у вигляді тримання під вартою.

Важливою є тема призначення покарання особі, яка відмовляється від вручення повістки. Хочемо навести приклад з судової практики. У справі № 583/1225/22 від 16.01.2023 р. Охтирський міськрайонний суд Сумської області виніс вирок, яким призначив винному покарання у виді 3 років позбавлення волі за неявку для відправлення до місця несення служби (особа ухилилась від призову на військову службу за мобілізацією) [4]. Отже, з огляду на судову практику, можна дійти висновку, що відповідальність передбачається не за відмову отримати повістку, а за невиконання дій зазначених в документі, що передбачає відповідальність у вигляді позбавлення волі, згідно зі ст. 336 КК України.

Однією з законодавчих новел є ст. 436-2 КК України, яка передбачає кримінальну відповідальність за виправдання, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України. За вчинення цього злочину, передбачена кримінальна відповідальність до 8 років з конфіскацією майна або без такої [2].

На нашу думку, варто згадати тут також статтю 435-1«Образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю»,, якою було доповнено Кримінальний кодекс України 03 березня 2022 року. Оскільки ми завжди повинні пам'ятати завдяки кому можемо щоранку прокидатись, цінувати та радіти життю – це нашим Збройним Силам України, які заслуговують нашої найвищої пошани та вдячності. Але, на жаль, бувають випадки, коли окремі особи не усвідомлюють цього. Тому, саме для таких несвідомих громадян, законодавець передбачив кримінальну відповідальність у виді обмеженням волі на строк від 3 до 5 років або позбавленням волі на той самий строк за образу честі та гідності, погрозу вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна військовослужбовцю або його близьким родичам чи членам сім'ї, а також виготовлення і поширення матеріалів щодо цього.

Нововведення також неабияк посилили кримінальну відповідальність за ст. 161 КК України, за порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної і релігійної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками. Зокрема тепер за розпалювання регіональної, расової чи релігійної ворожнечі передбачено кримінальну відповідальність строком від 5 до 8 років [2].

Отже, повномасштабне вторгнення Росії, розпочате 24 лютого 2022 року, стало значущим викликом для усіх нас, зокрема і для українського законодавця. Через агресію РФ Кримінальний кодекс України протягом 2022-2023 років зазнав істотних, але позитивних змін. Однак на зазначеному не варто зупинятися, а активно продовжувати удосконалювати кримінальне законодавство з поправкою на виклики часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Названо країни світу з найвищим рівнем злочинності: на якому місці Україна. *Новини України - останні новини України сьогодні - УНІАН*. URL: https://www.unian.ua/tourism/news/krajini-svitu-z-nayvishchim-rivnem-zlochinnosti-u-2023-roci-na-yakomu-misci-ukrajina-12107013.html#:~:text=%D0% %A1% . (дата звернення: 09.11.2023).

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 05.10.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 09.11.2023).

3. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо усунення суперечностей у караності

кримінальних правопорушень : Закон України від 13.07.2023 р. № 3233-IX. *Голос України*. 2023. 1 серп. № 21. 4 с.

4. Вирок Охтирського міськрайонного суду Сумської області від 16 січня 2023 р. по справі № 583/1225/22 (№ в ЄДРСР 108400370). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/108400370 (дата звернення: 11.11.2023).

5. Кримінальна відповідальність: зміни до Кримінального кодексу України за час воєнного стану. URL: https://golaw.ua/ua/insights/publication/kriminalna-vidpovidalnist-zmini-do-kk-ukrayini-za-chas-vijni/ (дата звернення: 11.11.2023).

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Дубець Анастасія Вячеславівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лугіна Наталія Анатоліївна
заступник Директора Навчально-наукового інституту права з навчально-методичної роботи, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу,
Державного податкового університету

В умовах воєнного стану виникають нові ризики порушення прав людини під час здійснення кримінальної процесуальної діяльності в межах кримінального провадження. Це пов’язано з тим, що війна створює особливі умови, які можуть призвести до обмеження прав і свобод людини.

Однією з найбільших проблем є зменшення гарантій прав людини підозрюваного, обвинуваченого та потерпілого. Так, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» передбачає ряд додаткових обмежень прав людини, таких як:

- Збільшення строків затримання підозрюваного без ухвали суду з 72 до 120 годин.
- Збільшення строків досудового розслідування з 6 до 12 місяців.
- Обмеження доступу до матеріалів кримінального провадження.
- Зменшення строків для підготовки та проведення судового розгляду [1].

Ці обмеження можуть призвести до того, що підозрювані, обвинувачені та потерпілі не зможуть належним чином реалізувати свої права, такі як право

на захист, право на справедливий судовий розгляд та право на доступ до правосуддя.

Іншою проблемою є збільшення ризиків порушення прав людини під час досудового розслідування. В умовах війни існує ризик, що правоохоронні органи можуть вдатися до незаконних методів досудового розслідування, таких як тортури, жорстоке поводження та інші форми катувань. Це може призвести до того, що підозрювані будуть визнані винними у кримінальних правопорушеннях, які вони не вчиняли.

Знижується ефективність захисту прав людини. В умовах війни адвокати можуть зіткнутися з труднощами у доступі до підозрюваних, обвинувачених та потерпілих. І тому це може призвести до того, що ці особи не зможуть отримати належну правову допомогу.

Практичні приклади порушень прав людини в кримінальному процесі під час воєнного стану:

- Затримання та позбавлення волі осіб без належного судового рішення.
- Незаконні обшуки та інші слідчі (розшукові) дії.
- Тортури та жорстоке поводження з підозрюваними.
- Обмеження доступу до матеріалів кримінального провадження.
- Зниження строків для підготовки та проведення судового розгляду.

Російсько-українська війна продовжує тривати, і ризики порушення прав людини в кримінальному процесі залишаються досить високими. Уряд України має докладати всіх зусиль для забезпечення дотримання прав людини в умовах війни.

Ось кілька конкретних заходів, які можна вжити для покращення ситуації:

- Удосконалити законодавство та практику застосування кримінального процесуального законодавства в умовах воєнного стану, щоб забезпечити більш ефективний захист прав людини.
- Створити незалежні механізми моніторингу дотримання прав людини в кримінальному процесі під час воєнного стану.
- Забезпечити доступ захисників до осіб, які перебувають під слідством або судом.

Неспроста різні країни працюють над удосконаленням системи правосуддя у воєнний час. На сьогоднішній день існують практики та рекомендації різними міжнародними організаціями для зменшення порушень прав людини, наприклад, Amnesty International у своєму звіті «Правосуддя під час війни: захист прав людини в Україні та росії» (2022 рік) наводить такі рекомендації для удосконалення системи правосуддя в умовах воєнного стану:

- Забезпечити незалежність та безсторонність судової влади.
- Забезпечити доступ до справедливого суду для всіх, включаючи затриманих та ув'язнених осіб.
- Заборонити незаконні затримання та катування [2].

Також Human Rights Watch у своєму звіті «Україна: воєнний стан та порушення прав людини» (2022 рік) наводить такі рекомендації для удосконалення системи правосуддя в умовах воєнного стану:

- Створити механізм для незалежного та ефективного моніторингу дотримання прав людини в умовах воєнного стану.
- Створити механізм для розгляду скарг на порушення прав людини [3].

Інклюзивність - залучення представників місцевих громад до процесу прийняття рішень.

Транспарентність - публічний доступ до судових процесів та прийняття рішень.

Міжнародна підтримка - співпраця з міжнародними організаціями для контролю та спостереження за порушеннями прав.

Важливо, щоб міжнародні організації, такі як Європейський суд з прав людини та Організація з безпеки і співробітництва в Європі, продовжували стежити за дотриманням прав людини в Україні та притягувати до відповідальності осіб, які їх порушують.

Як підсумок, варто сказати, що Україна зобов'язана дотримуватися міжнародних стандартів у галузі прав людини, навіть під час воєнного стану. Важливо, щоб правоохоронні органи України проводили розслідування порушень прав людини та притягували до відповідальності осіб, які їх вчинили.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 24.02.2022 № 2140-IX. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19 (дата звернення 06.12.2023).

2. Права людини в Україні – доповідь Amnesty International за 2022 рік від 28.03.2003 URL:https://www.amnesty.org.ua/prava-lyudyny-v-ukrayini-dopovid-amnesty-international-za-2022-rik/ (дата звернення 06.12.2023).

3. Звіт Human Rights Watch «Україна: воєнний стан та порушення прав людини» URL:https://www.hrw.org/news/2023/01/12/ukraine-russian-invasion-causing-widespread-suffering-civilians.

ПОНЯТТЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Коваль Дар'я Юріївна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-22-2
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Білько Тетяна Олександрівна
кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного права
Державного податкового університету

Україна – це демократична держава, яка прагне забезпечити належний розвиток політики у різних сферах діяльності.

Наша держава активно веде боротьбу, яка пов'язана із зменшенням злочинності та збільшенням рівня законності в суспільстві. Своєчасне припинення та відвернення злочинів дозволяє уникненню негативних наслідків, які впливають на загальний правовий стан у державі в тому числі і в забезпеченні кримінальної політики.

Значну увагу вивченню кримінальної політики в Україні приділяли такі науковці, як: Т.О. Гончар, Є. Ю. Бараш, І. Г. Богатирьов, О. М. Джужа, О. Г. Колб, В. Я. Конопельський, О. М. Литвинов, В. О. Навроцький, та багато інших. Ці вчені зробили вагомий внесок у розвиток та дослідженні кримінальної політики України та збагатили наукову базу своїми працями.

Одним із напрямків соціальної політики держави є кримінальна політика. Кримінальна політика як один з напрямів соціальної політики - це державна політика у сфері боротьби із злочинністю, яка визначає принципи, стратегію, тактику, основні завдання, форми та методи контролю за цим негативним явищем [1].

Дослідженням поняття та напрямів кримінальної політики займаються і вітчизняні вчені. Зокрема, О. М. Джужа визначає, що кримінальна політика України є одним з напрямів соціальної політики України - це правоохоронна політика, спрямована на профілактику, відвернення та припинення злочинів, реалізацію відповідальності осіб, які вчинили злочини, на виконання покарання засуджених. Основою кримінальної політики є діяльність з охорони інтересів народу від злочинних посягань, виконання заходів державного примусу [2].

Отже, кримінальна політика, на думку більшості вчених, поділяється на:

- кримінально-правову (як напрям діяльності зі створення у перспективі більш соціально обумовленого кримінального законодавства, зі здійснення

криміналізації або декриміналізації та диференціації кримінальної відповідальності);

- кримінально-процесуальну (як напрям діяльності зі створення і застосування форм реалізації кримінального закону на всіх етапах його дії);

- кримінально-виконавчу (як напрям виконання кримінальних покарань) [1].

Сучасною ознакою кримінальної політики України є гуманізація чинного кримінального, кримінально-процесуального законодавства та кримінально-виконавчого законодавства.

На розвиток кримінальної політики впливає багато факторів, наслідком впливу яких є зміни у Кримінальному кодексі України. До них можна віднести: COVID-19, збільшення рівня корупційних правопорушень, події, які розпочались 24 лютого 2022 року тощо. Це далеко не весь перелік чинників, адже кожного дня Україна перебуває у стані невизначеності майбутнього та долає довгий шлях справедливості. Як приклад може слугувати Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за катування» [3].

Також слід звернути увагу на 2020 рік, який асоціюється із епідемією COVID-19. Україна визначила та ввела в дію певний перелік заходів щодо зменшення інфікування. Так, як далеко не всі громадяни є свідомим та не розуміють, а іноді й не усвідомлюють наслідків, держава вдалася до запровадження нововведень у Кримінальний кодекс України з метою запобігти поширенню злочинів, які стосувались світової епідемії. Законом України № 530-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» [4].

Істотно посилила кримінальну відповідальність за порушення, передбачені в ст. 325 Кримінального кодексу України, збільшивши розміри штрафу, а також передбачивши можливість призначення порушникам відповідних правил покарання у вигляді позбавлення волі на строк до трьох років [5].

Отже, можемо зробити висновок, що кримінальна політика України характеризується як політика перехідного стану. І перспективою розвитку чинного кримінального, кримінального процесуального законодавства України є створення виваженої державної політики, яка б впроваджувалася не тільки в інтересах особи, що вчинила злочин, а й в інтересах потерпілої особи, шляхом розробки дієвих механізмів захисту та відновлення її прав та інтересів. Для цього необхідно удосконалити не тільки законодавство, а і реформувати кримінальну юстицію України.

Отже, кримінальна політика є розроблена та забезпечена державним примусом стратегія та тактика боротьби із злочинністю, яка здійснюється у кримінально-правовому, кримінальному процесуальному, кримінально-виконавчому напрямах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончар Т. О. Поняття та основні етапи формування кримінальної політики: теоретичний аспект. URL: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7219/1/93-96%D1%84.

2. Джужа О. М. Науково-практичний інтерес до становлення кримінально-виконавчої та кримінологічної політики України. О. М. Джужа. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* : наук.-практ. журн. / Міжвідом. н.-д. центр з проблем боротьби з організованою злочинністю. Київ : 2005. № 11. С. 164-175.

3. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за катування: Закон України 1 грудня 2022 року. № 2812-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2812-20#Text .

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2020, №16, ст. 100 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text

5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР),* 2001, № 25-26, ст.131. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#doc.

ОРГАНІЗОВАНА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ЗЛОЧИННІСТЬ: ПОНЯТТЯ ТА ЇЇ СУТНІСТЬ

Корольчук Катерина Русланівна
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, групи ПМЦ-23-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету
Савченко Анастасія Олександрівна
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, групи ПМЦ-23-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Нікітін Юрій Вікторович
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету

Протягом останніх десятиліть у світі продовжує загострюватись криміногенна ситуація, яка пов’язана із соціальними, економічними,

ідеологічними, правовими та політичними аспектами. Люди страждають від посягань на їхні права, свободи, а також майно. Є особи, які можуть протидіяти злочинності, але є і ті, яким потрібна допомога та захист.

Відповідно до ст. 1 Загальної декларації прав людини: «Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства». Серед кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи значне місце займає організована транснаціональна злочинність, яка позбавляє людей здатності вільно жити, отримувати освіту, розвиватися та вдосконалюватися [2] .

Організована транснаціональна злочинність – це діяльність злочинних об'єднань, які можуть мати ієрархічний склад, поділ обов'язків та попередню домовленість між учасниками, цілями яких є вчинення протиправних діянь на території різних держав задля отримання незаконного прибутку, заволодіння владою, та поширення свого впливу на території своєї діяльності [1].

Беручи це до уваги можна наголосити, що організована злочинність вважається транснаціональною, якщо вона:

– виходить у той чи інший спосіб за межі однієї держави, використовує кримінальні зв'язки в інших країнах для реалізації злочинних планів;

– її здійснюють організовані та відповідно структуровані кримінальні суб'єкти, які мають зовнішній та внутрішній контур злочинної комунікації;

– в її основі, в будь-якому випадку, інтелектуальна складова, яка дає змогу здійснювати злочини у сфері економіки, торгівлі та фінансів у інших сферах суспільного життя на високому рівні із залученням передових інформаційних технологій, сучасних транспортних засобів, професіоналів, які за видом своєї професійної діяльності не належать до злочинного світу [3].

З огляду на це, транснаціональна організована злочинність за низкою ознак в деяких аспектах збігається із загальними характеристиками організованої злочинності. Тому концепції визначення ознак транснаціональних злочинних організацій через характеристики, що дають змогу відмежувати їх від інших організованих злочинних формувань, властиві лише транснаціональній організованій злочинності, видаються більш адекватними розглядуваному аспекту.

Таким чином, до найбільш типових ознак, які характеризують цей вид організованої злочинності належать:

– системна діяльність у двох і більше державах;

– високий рівень адаптації до змін у соціально-економічній і політичній галузях;

– сприйнятливість до досягнень науково-технічного прогресу, використання його результатів у своїй кримінальній економічній діяльності, створення нових технологій і продуктів, у тому числі в ІТ-сфері;

– використання як легальних, так і нелегальних інструментів ведення фінансово-господарської діяльності;

– основна форма реалізації злочинної діяльності проявляється в незаконному переміщенні через кордони товарів, грошей, інформації на основі законних форм здійснення економічної діяльності;

– наявність спеціальних суб'єктів, які мають високий рівень відповідної економічної професійної підготовки, а також спеціалізації учасників злочинних угруповань на конкретних видах економічної діяльності;

– головна мотивація здійснення кримінальної діяльності – отримання вигоди [5].

Організована транснаціональна злочинність має багато різноманітних детермінант. Звести їх до одного конкретного, досить важко, проте існують деякі загальні чинники які сприяють її поширенню, а саме:

1) економічні переваги, оскільки злочинна діяльність може приносити величезні прибутки. Це може включати торгівлю наркотиками, контрабанду, відмивання грошей та інші види кримінальних правопорушень;

2) географічні фактори, за допомогою яких здійснення транснаціональної злочинності стає легшим. Географічна розташованість країн, слабкість їх кордонів, віддалені регіони, порти та інфраструктура для нелегального переміщення товарів можуть сприяти поширенню організованої злочинності;

3) соціальні, політичні конфлікти та нестабільність в країні, які злочинні групи можуть використовувати для здійснення протиправної діяльності. Конфлікти порушують правопорядок;

4) слабкість правоохоронних органів, що включає в себе корупцію в поліції та інших органах влади, бездіяльність, перевантаження слідчих органів;

5) глобалізація. Зростання глобальної торгівлі та комунікаційних технологій дозволяє злочинним групам легше переміщувати товари, гроші та інформацію через кордони, що робить їх більш складними для виявлення та припинення [4].

Варто зазначити, що даний перелік не є вичерпним. Це найбільш поширені причини організованої транснаціональної злочинності. Крім того, даний вид злочинності може виникати внаслідок комбінації різних факторів.

Заходи протидії транснаціональній організованій злочинності реалізуються на двох рівнях: внутрідержавному (національному) та міжнародному. Безумовно, вирішальну роль у протидії транснаціональній організованій злочинності повинна відігравати держава. Однак запорука ефективної та успішної протидії зазначеній злочинній діяльності полягає в комплексному підході та системній співпраці між різними країнами та міжнародними організаціями.

Найважливішими кроками держави задля усунення даного суспільно небезпечного діяння є організація надійно функціонуючої правоохоронної системи, ефективного фінансового, банківського, валютного, податкового

контролю, належно улаштованого кордону, чітко діючих митних та міграційних служб.

Необхідно зазначити, що на міжнародному рівні також існують певні засоби та стратегії, які використовуються для боротьби з цим явищем: міжнародні угоди та конвенції, спрямовані на боротьбу з транснаціональною злочинністю, співпраця країн у розслідуванні та обмін інформацією, введення суворих покарань для організованих злочинних груп, відслідковування фінансових потоків, а також використання сучасних технологій для спостереження тощо [4].

Як висновок можна наголосити, що організована транснаціональна злочинність є серйозною загрозою для суспільства та глобальної безпеки. Вона виявляється в різноманітних формах, включаючи торгівлю наркотиками, контрабанду, кіберзлочинність, торгівлю людьми та інші види злочинності. Існують безліч факторів, що сприяють поширенню організованої транснаціональної злочинності. Крім того, багато з цих факторів взаємодіють і підсилюють один одного, роблячи це явище особливо складним для запобігання та протидії.

Для досягнення успіху в цій сфері необхідна співпраця і координація на міжнародному рівні, оскільки більшість організованих злочинних груп операціонують через кордони. Слід наголосити на необхідності посилення уваги та зусиль в боротьбі з організованою транснаціональною злочинністю. Ця проблема не має кордонів і вимагає спільних дій та співпраці між всіма країнами та міжнародними організаціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буркаль В.С. Протидія транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки : дис… канд. юрид. наук : 12.00.08 / Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь, 2019. 242 с.

2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. *Офіційний вісник України*. 2008, № 93. Ст. 3103.

3. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р. // База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text.

4. Некрасов В. А., Полянська В. С. Окремі нотатки щодо оцінки загроз тяжких злочинів та організованої злочинності за методологією socta. Криміналістичні та кримінально-процесуальні засоби оптимізації досудового розслідування: матеріали IV дистанційної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, (м. Одеса, 15 листопада 2018 р). Одеса: «Юридична література, 2018. С. 40–43.

5. Хороновський О. І. Детермінація поняття «Транснаціональна організована злочинність на шкоду економічним інтересам держави». *Юридичний науковий електронний журнал.* 2021. №6. С. 167-170.

ОСОБЛИВОСТІ ТРАСОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ СЛІДІВ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

Лямзіна Олександра Володимирівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-20-6
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лазебний Анатолій Миколайович
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

В останні роки спостерігається значний розвиток можливостей експертних досліджень, при цьому нові методи та комп'ютерні технології активно використовуються. Однак, практика свідчить про те, що слідчі не завжди мають достатню орієнтацію в можливостях, які надають експертизи. Часто, це призводить до неадекватного використання речових доказів, неправильного формулювання запитань, або навіть до їх ігнорування. Також відбуваються помилки у процесі вибору зразків для порівняльних досліджень, подання вихідних даних для експертизи, та іноді не надається необхідна інформація. З недостатньою орієнтацією слідчих органів і суду може виникати недооцінка значення та змісту дослідницької частини експертних висновків.

Трасологічна експертиза є одним із найважливіших видів експертизи, який широко застосовується в кримінальному процесі. Вона дозволяє вирішувати широкий спектр питань, пов'язаних із встановленням механізму слідоутворення, ідентифікацією слідоутворюючих об'єктів, а також встановленням інших обставин, що мають значення для кримінальної справи.

Одним із об'єктів трасологічної експертизи є сліди транспортного засобу. Такі сліди можуть бути виявлені на місці події, на транспортних засобах, на потерпілих або інших предметах. Вони можуть містити інформацію про марку, модель, тип транспортного засобу, його технічні характеристики, а також про обставини події.

Часто виникає необхідність встановити модель автомобіля та його ідентифікувати за окремими частинами та деталями. Експерт може встановити тип розсіювача світла фар за уламками фарного скла, наданого на дослідження, Встановити тип автомобіля, на який встановлюється розсіювач світла фар. Крім того, експерт може встановити, чи становлять уламки фарного скла, виявлені на місці події, єдине ціле з уламками, наданими на дослідження [1].

Трасологічна експертиза слідів транспортних засобів дозволяє вирішувати такі завдання:

– ідентифікація транспортного засобу за залишеними ним слідами. Це дозволяє встановити марку, модель, тип транспортного засобу, а також його індивідуальні ознаки.

– встановлення властивостей і стану транспортного засобу. Це дозволяє встановити, наприклад, швидкість руху транспортного засобу, його технічний стан, наявність чи відсутність пошкоджень.

– встановлення механізму утворення слідів. Це дозволяє встановити, як були залишені сліди, і які обставини цьому сприяли.

– встановлення механізму взаємодії транспортного засобу з іншими об'єктами. Це дозволяє встановити, наприклад, чи був транспортний засіб причетний до ДТП, чи був він використаний для злочину [2].

Трасологічна експертиза слідів транспортного засобу має ряд особливостей, які відрізняють її від інших видів експертизи. До таких особливостей відносяться:

- велика різноманітність слідів транспортного засобу. Такі сліди можуть бути залишені різними частинами транспортного засобу, у різних умовах і при різних обставинах. Це ускладнює їх дослідження та ідентифікацію.
- нестабільність слідів транспортного засобу. Такі сліди можуть швидко зникнути або бути змінені під впливом зовнішніх факторів. Це вимагає від експерта швидкої і чіткої їх фіксації та дослідження.
- необхідність застосування спеціального обладнання та знань. Для дослідження слідів транспортного засобу може знадобитися спеціальне обладнання та знання, які є у експертів-трасологів [3].

Для дослідження слідів транспортного засобу використовуються різні методи, такі як:

– візуальний метод - це основний метод дослідження слідів транспортного засобу. Він дозволяє виявити та вивчити сліди, а також визначити їх основні ознаки.

– фотографування та відеозйомка - ці методи дозволяють зафіксувати сліди та їхні ознаки для подальшого дослідження.

– методи порівняльного дослідження - ці методи дозволяють порівняти сліди, виявлені на місці події, зі слідами, які залишив транспортний засіб.

– методи лабораторного дослідження - ці методи дозволяють вивчити сліди на мікроскопічному рівні [4].

Трасологічна експертиза слідів транспортного засобу є важливим інструментом у розслідуванні кримінальних справ. Вона дозволяє встановити:

– марку, модель, тип транспортного засобу, який залишив сліди;
– технічні характеристики транспортного засобу;
– напрямок руху транспортного засобу;
– швидкість руху транспортного засобу;
– відстань між транспортними засобами;
– взаємне розташування транспортних засобів;
– інші обставини, пов’язані з подією.

Таким чином, трасологічна експертиза слідів транспортного засобу є важливим і ефективним засобом встановлення обставин кримінальних справ. Трасологічна експертиза слідів транспортного засобу є складним і відповідальним видом експертизи. Вона вимагає від експерта високої кваліфікації, знань і досвіду. Використання сучасних методів дослідження дозволяє експертам-трасологам ефективно вирішувати широкий спектр питань, пов'язаних із встановленням обставин кримінальних справ.

Останнім часом на дорогах України з'явилося багато різних транспортних засобів. Довідкових даних про шини цих транспортних засобів і про самі транспортні засоби немає, а також немає методики дослідження слідів транспортних засобів. Для проведення повного дослідження і надання обґрунтованого висновку необхідно створити інформаційні каталоги виробників шин, які б враховували потреби судової експертизи. Підсумовуючи, можна сказати, що необхідно працювати над покращенням інформаційно-довідкової бази для судових експертів. Потрібно провести заходи щодо створення інформаційної бази та обміну досвідом, яка б враховувала існуючі та нові моделі шин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колос Н.М. Обстеження слідів транспорту як різновид трасологічної експертизи. URL: http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/5993/1/%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E%D0%9E%D0%A5%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%9D%D0%9D%D0%90%20%D0%A2%D0%90_p395-399.pdf (дата звернення: 16.10.2023)

2. Лапка В-А. Особливості трасологічних досліджень транспортних засобів. *Криміналістичне та судово-експертне забезпечення досудового розслідування: здобутки наукових шкіл НАВС*: матеріали підсум. наук.-теорет.конф., 28 квіт. 2021р. Київ: ННІ № 2 НАВС, 2021. Ст. 95-101. URL: https://nni2.naiau.kiev.ua/ogoloshennya/konferenciya-020621.pdf#page=95 (дата звернення: 18.10.2023)

3. Корнецький Є.Г., Голецек О.В. Особливості проведення трасологічної експертизи слідів транспортного засобу. *Роль інновацій в трансформації образу сучасної науки : Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції.* ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2020. Ст. 97-100. URL: https://novaosvita.com/wp-content/uploads/2020/12/InnTrImModSc-Kyiv-Dec2020.pdf#page=97 (дата звернення: 20.10.2023)

4. Сезонов В. Загальна характеристика методів комплексного експертно-криміналістичного дослідження транспортних засобів. *Підприємництво, господарство і право.* № 3, 2019. Ст. 336-340. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/3/64.pdf (дата звернення: 23.10.2023)

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Миколаєнко Поліна Миколаївна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-20-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету
Науковий керівник:
Лазебний Анатолій Миколайович
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Розслідування кримінальних правопорушень проти довкілля актуальна та непроста справа для слідчих, оскільки специфіка цих правопорушень потребує застосування спеціальних знань у сфері екології. Зважаючи на події сьогодення, повномасштабна війна в Україні забирає життя людей, руйнує військові та цивільні об’єкти, а ще впливає на стан екології, знищуючи та забруднюючи живу природу. Зруйнування дамби Каховської ГЕС призвело до масової загибелі водних біоресурсів і критичного зниження рівня води, що в світі було визнано екоцидом. Тож, зважаючи на вищевикладене можна стверджувати, що постає необхідність у науковому опрацюванні застосування спеціальних знань під час здійснення слідчих дій екологічних кримінальних правопорушень.

Проблему застосування спеціальних знань при розкритті кримінальних правопорушень проти довкілля досліджували науковці, а саме В.Ю. Шепітько, Л.Г. Бордюгов, М.В. Журавель, С.О. Книженко, В.О. Коновалова, О.В. Ринкова та інші. Проте все ж існує нагальна потреба в узагальненій теоретичній основі застосування спеціальних знань для вдосконалення тактичних рекомендацій швидкого розслідування кримінальних правопорушень проти довкілля.

Центральним у досліджуваній темі є термін «спеціальні знання», поняття і сутність якого розглядається дискусійно у кримінальному процесуальному законодавстві та юридичній літературі. Адже дефініція цього терміна у Кримінальному процесуальному кодексі України не зафіксована. Тому проаналізувавши підходи вчених, можна виділити наступне визначення, спеціальні знання – це сукупність теоретичних знань і практичних умінь і навичок у галузі науки, техніки, мистецтва чи ремесла, набутих у результаті фахової підготовки або професійного досвіду роботи, що використовуються з метою розслідування та попередження злочинів[1, С. 368]. Отже, спеціальні знання мають наступні ознаки: неюридичні знання та вміння осіб певних

професій, а метою використання є сприяння вирішенню завдань кримінального судочинства.

Тож відомо, що необхідність у залученні фахівців неюридичного профілю, тобі ж експертів та спеціалістів, з'являється, коли не достатньо можливостей та знання осіб, які розслідують кримінальне провадження, адже завдяки застосуванню спеціальних методів та засобів можливе комплексне дослідження та збирання конкретних фактів та аналізу досліджуваних об'єктів. Перш за все необхідно розтлумачити основні поняття, відповідно до КПК України у ст. 69 та ст. 71 зафіксовані дефініції, права та обов'язки осіб, що залучаються до справи[2]. Так на думку М.В. Журавля, вибір слідчим відповідного спеціаліста, відповідно до виду спеціальних знань, його кваліфікації, своєчасний виклик спеціаліста для участі у слідчій (розшукові) дії є важливою умовою планомірної підготовки матеріалів для експертного дослідження[3, С.163]. Повністю підтримую дану тезу, адже виходячи з обставин справи потрібно негайно залучати осіб, які володіють спеціальними вміннями та знаннями в даній сфері, для ефективного розслідування справи. Вдало відзначає О.В. Нарожна, що допомога спеціаліста необхідна і при визначенні розміру шкоди, заподіяної вказаним злочином; визначенні виду експертизи, яка може бути призначена під час розслідування; формулюванні питань для проведення експертизи; наданні порад при відборі зразків, фіксації обстановки тощо[4, С.128]. Одже, необхідність залучення експерта є очевидною і як свідчить слідча практика, розслідування кримінальних правопорушень пов'язаних з екологією можливо виконати тільки за допомогою консультацій зі спеціалістом.

У науковій літературі існують класифікації залучення спеціальних знань до розгляду кримінальних правопорушень проти екології. Зокрема М.В. Журавель напрями реалізації спеціальних знань у сфері екології за характером діяльності розрізняє на: участь у підготовці та проведенні слідчих (розшукових) дій (забір проб та зразків забрудненого ґрунту, води, повітря); участь в аналізі матеріалів кримінального провадження та планування подальших слідчих (розшукових) дій (обговорення версій, оцінка слідчих ситуацій); проведення судових експертиз, у тому числі, й судової екологічної експертизи; підготовка висновку спеціаліста; консультації обізнаної особи[3, С.162]. Співпраця з екологічними експертами та консультантами у розслідуванні кримінальних правопорушень проти екології має велике значення для встановлення фактів порушень, з'ясування причин та наслідків злочину, а також для судового розгляду справи. Також можна зазначити, що до розслідування можуть залучатися наступні спеціалісти: працівники управління державного нагляду за дотриманням санітарного законодавства, спеціалісти-водолази, агротехніки, лікарі-ветеринари, інженери-гідротехніки, іхтіологи та інші.

Найчастіше у кримінальних провадженнях застосовують певні види експертиз. При розслідуванні екологічних правопорушень можливо призначати наступні експертні дослідження: іхтіологічну, судово-

ветеринарну, судово-медичну, судово-хімічну, токсикологічну, радіологічну, судово-технічну, судово-технологічну, гідротехнічну, будівельно-технічну, агротехнічну, зоотехнічну, гідрометеорологічну, рибогосподарську, біологічну, судово-екологічну та інші експертизи[3, С.167]. Проте це лише деякі з можливих експертиз, які можуть бути використані при розслідуванні екологічних правопорушень. Конкретний вид експертизи залежить від особливостей справи та потреб розслідування.

Отже, спеціалізовані знання та навички є необхідними для ефективного розслідування екологічних кримінальних правопорушень. Вони допомагають зрозуміти специфіку таких правопорушень, зібрати докази, провести експертизи та аналіз, а також використовувати отриману інформацію в судових процесах. Тому наявність спеціальних знань є ключовим фактором в успішному розслідуванні правопорушень проти довкілля.

Дійшли висновку, що призначення експертизи негайно після внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань має декілька переваг. По-перше, це дозволяє забезпечити проведення експертизи якнайшвидше, що особливо важливо у випадках, коли сліди або обставини швидко змінюються. Негайне призначення експертизи дозволяє зафіксувати обстановку місця події та дослідити сліди до того, як вони зникнуть або пошкодяться. По-друге, успішність проведення експертизи значно залежить від правильно поставлених питань перед експертом. У багатьох випадках слідчі не мають достатніх знань або досвіду, щоб самостійно сформулювати питання для експерта. Тому призначення експертизи негайно після внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може вимагати залучення спеціаліста, який допоможе слідчому точніше сформулювати питання, що сприятимуть отриманню необхідних даних під час проведення експертизи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чаплинський К. О., Лускатов О. В., Пиріг І. В., Плетенець В. М., Чаплинська Ю. А., Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. 2-е вид, перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Chaplynskyi_Kostiantyn/Kryminalistyka.pdf?PHPSESSID=el3qlbht89i56mnsor7qglrk64

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Кодекс України; Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text

3. Журавель М.В. Використання спеціальних знань під час розслідування екологічних правопорушень, *Журнал «Наукові інновації та передові технології»* № 10(12) 2022, с. 160-168. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/2600/2606

4. Нарожна О.В. Проблемні питання використання спеціальних знань під час розслідування незаконного видобування корисних копалин, правова держава 22’2016, с. 127-131. URL: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8544/1/127-131.pdf

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ НАСИЛЬСТВА

Михалевич Софія Михайлівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-5
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Сучасна кримінально – правова політика, спрямована на протидію кримінальним правопорушенням, які вчиняються із застосуванням насильства, є важливою складовою системи забезпечення громадського порядку та безпеки громадян. Кримінальні правопорушення з використанням насильства не тільки порушують особисту свободу та безпеку особи, але й становлять загрозу стабільності суспільства в цілому.

Кримінально-правова політика в сфері протидії кримінальним правопорушенням, що вчиняються із застосуванням насильства – це спеціальна сфера кримінально-правової політики, спрямована на вироблення стратегії і тактики, формулювання основних завдань, напрямків і цілей протидії кримінально-правовими засобами кримінальним правопорушенням, що вчиняються із застосуванням насильства, та розробку правових засобів їх досягнення [с.94, 2].

Серед принципів, притаманних для кримінально-правової політики в сфері протидії кримінальним правопорушенням, що вчиняються із застосуванням насильства, слід виділити наступний: принцип пріоритету захисту життя, здоров’я, тілесної недоторканості, свободи у всіх її проявах, честі та гідності людини.

Загальна мета кримінально-правової політики у сфері протидії кримінальним правопорушенням із застосуванням насильства полягає в створенні безпечного середовища, де кожен громадянин може вільно реалізовувати свої права та свободи. Для досягнення цього завдання важливо поєднувати каральні заходи із превентивними заходами, забезпечувати захист прав потерпілих і покращувати міжнародне співробітництво.

Однією з ключових складових ефективної кримінально-правової політики є наявність сучасної та адаптивної законодавчої бази, що включає в себе розробку та удосконалення кримінального законодавства з урахуванням

різних форм насильства, чітке визначення правових норм та кваліфікацій кримінальних правопорушень із застосуванням насильства, введення відповідних санкцій для осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення із застосуванням насильства, та створення ефективної системи попередження таких кримінальних правопорушень.

Відповідно, кримінально-правова політика повинна бути спрямована не лише на каральні заходи, але й на систему превентивних заходів. Важливо розробляти та впроваджувати програми щодо запобігання насильницьким кримінальним правопорушенням, зокрема через освіту та інформаційні кампанії, які спрямовані на виховання громадян у дусі поваги до прав та свобод інших.

Ключовим аспектом кримінально-правової політики має стати підтримка та захист жертв насильства. Система правосуддя повинна бути чутливою до потреб та інтересів жертв, забезпечуючи їм психологічну допомогу та доступ до справедливого суду, а також забезпечувати ефективне функціонування правоохоронних органів у розслідуванні та розкритті кримінальних правопорушень із застосуванням насильства.

Система протидії кримінальним правопорушенням із застосуванням насильства вимагає не лише національних, але й міжнародних зусиль. Участь в міжнародних програмах та обмін інформацією для боротьби з транснаціональною злочинністю дозволять сприятимуть ефективнішій протидії кримінальним правопорушенням із застосуванням насильства та забезпечать глобальну безпеку.

Важливим у такому розумінні, а також з врахуванням чіткого курсу України в напрямку євроінтеграції, є вивчення трендів законодавства Європейського Союзу щодо протидії правопорушенням, що вчиняються із застосуванням насильства, та їх імплементація у вітчизняне законодавство[1, с.20].

У Спільній декларації Європейського Парламенту, Ради Європейського Союзу та Європейської Комісії від 21.12.2022 були окреслені загальні Законодавчі пріоритети ЄС на 2022 рік. Фактично, такі спільні Декларації є типовими, адже щороку Європейський Парламент, Рада та Комісія обговорюють і погоджують законодавчі пріоритети ЄС на наступний рік, які викладені у щорічній Спільній декларації. Наприклад, базовими пріоритетами кримінально-правової політики ЄС на 2022 рік були визначені: - боротьба з відмиванням грошей, податковим шахрайством, ухиленням від сплати податків та іншими формами фінансових кримінальних правопорушень; - боротьба з організованою злочинністю та тероризмом; - захист журналістів; - робота на розв’язанням постійної проблеми насильства щодо жінок; - робота над усуненням усіх форм дискримінації [3].

Для кримінально-правової політики ЄС не є характерним виділення окремого напрямку протидії кримінальним правопорушенням, що вчиняються із застосуванням насильства. Зазвичай, такі діяння зустрічаються в контексті протидії тим діянням, що знаходяться у фокусі кримінально-правової політики

ЄС і постійно наводяться у численних директивах та регламентах. Базовою тенденцією кримінально-правової політики України на найближчому етапі є впровадження законодавства ЄС, в тому числі і щодо діянь, що вчиняються із застосуванням насильства.

Загалом, для досягнення таких цілей необхідно комбінувати санкції з профілактичними програмами, гарантувати захист прав жертв і покращувати міжнародне співробітництво.

Отже, рівень кримінально-правової політики у сфері протидії кримінальним правопорушенням із застосуванням насильства в Україні не є достатньо високим. Недосконаліть законодавчого забезпечення є вагомим чинником, що перешкоджає створенню в Україні ефективної системи протидії кримінальним правопорушенням із застосуванням насильства. Для того аби підвищити свій рівень конкурентоспроможності на внутрішньому ринку та світовому просторі варто створити надійну систему протидії кримінальним правопорушенням із застосуванням насильства в Україні та привести законодавство у цій галузі у відповідність до міжнародних стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козич І. В. Напрями кримінально-правової політики у сфері протидії кримінальним правопорушенням, вчиненим із застосуванням насильства. 2012. С. 214.
2. Козич І.В. Кримінально-правова політика в сфері протидії злочинам, що вчиняються із застосуванням насильства. *Сучасні тенденції кримінально-правової політики.2022.* № 60. С.19-28.
3. Спільна декларація Європейського Парламенту, Ради Європейського Союзу та Європейської Комісії від 21.12.2022 “EU Legislative Priorities for 2022”. URL : https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021C1221%2801%29&qid=1673193082012

ОСОБЛИВОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ АБО ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ ОСОБАМИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ В СТАНІ СП'ЯНІННЯ

Покровка Ольга Михайлівна
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, групи ПМСПз-22-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Сперкач Наталія Анатоліївна
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Важливість теми обумовлена тим, незважаючи на наявність суворих правил та норм, які регулюють безпеку дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння, щороку тисячі людей стають жертвами аварій, що виникають внаслідок впливу алкоголю на поведінку водіїв. На жаль, відповідно до статистики, кожні 42 хвилини 1 особа стає жертвою порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту, у тому числі й кримінальному правопорушенню, передбаченому ст. 286-1 КК України. Незмінним залишається одне – надмірна швидкість є головною причиною ДТП в Україні.

За даними статистики, оприлюдненої патрульною поліцією України, щороку підчас ДТП гине 2-3 тисячі осіб, а близько 20 тисяч – травмуються. Звичайно, у зв'язку з війною та тимчасовою окупацією деяких територій нашої держави, неможливо говорити про точні цифри, проте всі показники (загальна кількість, загиблі та травмовані) навіть станом на вересень 2023 року вже вищі, ніж за весь 2022, хоча й нижчі, ніж показники 2021 р. При цьому за січень-жовтень 2023р. було зареєстровано 779 кримінальних правопорушень за ст. 286-1 КК України, з них 401 кримінальних проваджень – направлено до суду [4].

Початок досудового розслідування порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння, має не лише юридичне, а й громадське значення, адже від законності та обґрунтованості прийняття відповідних рішень слідчими та прокурорами залежить оцінка населенням стану протидії злочинності та ставлення держави до громадян. Практика «автоматичного» початку провадження збільшує шанси потерпілих на захист їх прав і законних інтересів та притягнення винуватих до відповідальності, але погіршує правовий захист особи, стосовно якої проводиться розслідування,

позбавляючи її можливості оскаржувати безпідставне здійснення щодо неї кримінального переслідування. До того ж новий порядок початку досудового розслідування скасовує так звану «дослідну перевірку» за заявами та повідомленнями про злочини. Тобто, початковий етап – це інтенсивний пошук, виявлення та закріплення доказів. Він може бути завершеним незалежно від того, чи вдалося вирішити всі завдання цього етапу: з пред'явленням обвинувачення або коли злочин не розкрито (при цьому виконані всі невідкладні слідчі дії).

Наступний етап буде розгорнутим, поступовим доказуванням вини злочинця або звичайним продовженням його пошуку, тобто відповідно до шляхів подальшого розслідування. В основу другого етапу покладається момент встановлення наявності достатніх доказів для обґрунтованої підозри певної особи у вчиненні злочину.

При цьому підставами для початку досудового розслідування за ст. 286-1 КК України є наявність ознак суспільно небезпечного діяння. Чергова частина отримує повідомлення про дорожньо-транспортну пригоду, тобто джерела отримання інформації до чергового з таких джерел: від громадян, від поліцейських, від працівників інших служб та організацій. Як показало вивчення слідчої практики, одним із найважливіших чинників, які забезпечують успішне розслідування кримінальних проваджень про ДТП, є їх негайне внесення до ЄРДР, що прямо залежить від своєчасного виявлення ознак вчиненого правопорушення.

Відповідно до ст. 214 КПК України кримінальне провадження за ст. 286-1 КК України «розпочинається з моменту внесення відомостей до ЄРДР». Проведення досудового розслідування до внесення відомостей до реєстру або без такого внесення не допускається і тягне за собою відповідальність, згідно закону. Огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до внесення відомостей до ЄРДР, яке здійснюється негайно після його огляду» [1].

Вживши заходів щодо перевірки достовірності отриманих відомостей, черговий повинен уточнити такі дані за допомогою патрульних нарядів: час, місце, обставини події, вид, державний номер та належність автомототранспорту, що скоїв подію; чи є особи, що загинули, потерпіли, їх стан, де вони перебувають у даний час; установочні дані про водія, заявника та свідка тощо. Якщо транспортний засіб з місця пригоди зник необхідно ввести план «перехоплення».

Початкова інформація про факт ДТП, як правило, надходить від патрульної поліції, які першими прибувають на місце ДТП з ознаками кримінального характеру за розпорядженням чергової частини (чи виявляють її самостійно) і виконують наступні першочергові дії: доповісти про подію; надання медичної допомоги потерпілим; затримати водіїв, транспортні засоби яких брали участь у події, вжити заходів щодо унеможливлення переміщення автомобілів до фіксації їх розташування на місці події; встановити і стисло опитати учасників та очевидців події, уточнити обставини; організувати

охорону місця події; якщо внаслідок події виникли затримки руху транспорту і пішоходів, потрібно встановити нове направлення руху (об'їзд), зробивши перед цим відмітки на місцевості про розміщення пошкодженого транспорту, потерпілих, сліди гальмування транспортних засобів; якщо особа, винна в учиненні ДТП, зникла з місця події, слід негайно організувати переслідування та розшук цієї особи; після прибуття слідчо-оперативної групи на місце події доповісти про її обставини, передати документи, вилучені у водіїв, діяти за вказівкою старшого слідчо-оперативної групи та чергового поліції; про подію та вжиті заходи доповісти рапортом безпосередньому керівнику.

Таким чином, успіх у розслідуванні у цій категорії кримінальних проваджень багато в чому залежить від професіоналізму працівників патрульної поліції, дії яких фіксуються у відповідних первинних документах про ДТП (рапорт працівника патрульної поліції, протокол ДТП, схема місця ДТП, пояснення водіїв транспортних засобів, пояснення свідків» [3, с. 61].

Найбільш важливою слідчою (розшуковою) дією під час розслідування порушення правил безпеки дорожнього руху є огляд. На зміну обстановки місця події, втрати слідів і предметів, які можуть бути пошкоджені чи змінені проїжджаючим транспортом, пішоходами, або на її схоронність впливають несприятливі погодні умови (дощ, сніг, вітер, потоки води). Змінити обстановку події, знищити або зіпсувати сліди можуть також учасники ДТП, очевидці своїми необережними діями чи внаслідок зацікавленості у результатах розслідування даної дорожньо-транспортної пригоди. Тому, визначивши межі місця ДТП, патрульний видаляє з них всіх осіб, які перебувають на місці події, щоб виключити необережне чи навмисне пошкодження слідів» [2, с. 249-250].

За допомогою техніко-криміналістичних засобів фіксують і вилучають зафіксовані сліди, а також предмети, стан ділянки, які мають значення для розслідування (частини т/з, осколки скла і та ін.). Тому, вивчення слідів – складний процес, який вимагає знання закономірностей походження слідів і наявності фотознімків експериментальних слідів за різних режимів руху т/з.

Для досягнення успішного проведення огляду місця події іноді потрібно більше, ніж лише знання одного слідчого – важливо залучати експертів. У сучасних умовах «роль експертів у розслідуванні злочинів проти безпеки дорожнього руху повсякчас зростає. Різні види судових експертиз мають важливе значення в доказуванні, оскільки початковим безпосереднім об'єктом дослідження є невласне злочин, а ДТП із суспільно небезпечними наслідками, що є результатом протиправних діянь певної особи.

Отже, особливості досудового розслідування порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння, відзначаються своєю важливістю та складністю. Робота правоохоронних органів вимагає високого рівня професіоналізму та спеціалізованих знань, докладного дослідження обставин, збору доказів та ефективної взаємодії з експертами і свідками. Тактика проведення слідчих дій грає вирішальну роль у здійсненні розслідування,

досягненні справедливості, притягнення винних до відповідальності, а це вимагає спільних зусиль правоохоронців, експертів та громадськості.

Таким чином, вважаємо, що підвищення ефективності співпраці між працівниками органів досудового розслідування та дізнання підрозділів Національної поліції України, криміналістами та експертами Експертної служби МВС України є важливим напрямом оптимізації та удосконалення процесу, оскільки недоліки у такій спільній діяльності можуть негативно вплинути на виконання завдань кримінального процесу загалом, зокрема при призначенні та проведенні авто-технічних, інженерно-технічних, судово-медичних, криміналістичних та інших експертиз, щоб надати доказову базу для розслідування ДТП. Саме тому, якісний огляд місця події ДТП можливий лише за участю експерта, який буде сприяти підвищенню якості експертиз та скороченню строків їх проведення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *База даних «Законодавство України»*. ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1081 (Дата звернення: 04.12.2023).

2. Крупєй В. Ю. Особливості початку досудового розслідування порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. *Прикарпатський юридичний вісник.* 2018. Вип. 2 (4). С. 247-252.

3. Колесник І. І. Методика розслідування злочинів проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту : дис… канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2016. 225 с.

4. Сайт офісу Генерального прокурора України. URL: https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2 (дата звернення: 25.11.2023).

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ ДОСУДОВИМ РОЗСЛІДУВАННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Теслицький Артем Анатолійович
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, групи ПМСП-23-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Софієв Сергій Олександрович
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

В умовах тривалого ведення бойових дій по відбиванню військової агресії сусідньої держави забезпечення правопорядку, які законодавець формує та вдосконалює, враховуючи виклики сучасного періоду. У зв'язку з цим, були внесені зміни до кримінального судочинства, зокрема до розділу Кримінального процесуального кодексу, що стосується особливостей досудового розслідування і судового розгляду в умовах дії особливого правового режиму.

Воєнний стан і правопорядок є двома поняттями, які пов'язані з управлінням та збереженням стабільності та безпеки під час конфліктних або надзвичайних ситуацій у країні.

Забезпечення правопорядку під час воєнного стану має вирішальне значення. Влада має приймати необхідні заходи для забезпечення громадського порядку, боротьби зі злочинністю та забезпечення безпеки громадян. Це може включати зміни в законодавстві, розширення повноважень правоохоронних органів, а також впровадження тимчасових обмежень і контролю. Відповідно до статті 131-1, в Україні діє прокуратура, яка здійснює організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку [4].

Серед основних змін та новел, що були запроваджені для регулювання воєнного стану на території України, зміни до діючого Кримінального процесуального кодексу України (-далі КПК України) шляхом введення розділу IX-1 "Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану" Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), що має забезпечити ефективне кримінальне переслідування осіб в умовах воєнного стану.

У 2014 році Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» № 1631-VII від 12.08.2014 р. КПК України було доповнено розділом IX-1 «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції», ст. 615 КПК України у попередній редакції передбачала тільки делегування окремих повноважень слідчого судді прокурору [3].

Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» № 2201-IX від 14.04.2022 р. в чергове змінено назву розділу IX-1 КПК України на «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану». Таким чином, законодавець акцентувався на специфіці кримінальної процесуальної діяльності в умовах саме цього особливого правового режиму [3].

Розділ IX-1 КПК установлює особливості досудового розслідування, які необхідно враховувати у процесі здійснення захисту осіб у кримінальному провадженні. Зокрема, початок досудового розслідування може відбуватися на підставі постанови дізнавача, слідчого, прокурора, а відповідні відомості до ЄРДР вносять за першої потреби. До винесення постанови про початок досудового розслідування дозволено проведення огляду місця події, після чого таку постанову приймають невідкладно.

Під час воєнного стану прокурор має розширені повноваження, що дозволяють йому вживати ефективні заходи для забезпечення безпеки та розслідування.

Здійснення слідчих (розшукових) дій зафіксовується доступними технічними засобами, а потім складається відповідний протокол. Обшук та огляд можуть здійснюватися без залучення свідків лише у випадках, коли це необхідно для забезпечення їх безпеки. У таких ситуаціях ці процесуальні дії реєструються доступними технічними засобами шляхом безперервного відеозапису.

Час проведення слідчих дій також може включати нічний період (з 22:00 до 6:00), згідно з особливим порядком досудового розслідування.

Строки повідомлення про підозру затриманому в умовах воєнного стану. Тепер із моменту затримання особи письмове повідомлення про підозру особі вручають протягом 72 годин (а не до 24 годин, як раніше), в іншому разі затриманого звільняють [2].

В умовах дії воєнного стану, прокурор має право при введенні воєнного стану та в разі відсутності можливості подальшого проведення досудового розслідування зупинити його і завершити. Перед зупиненням досудового розслідування прокурор повинен вирішити питання про продовження строку тримання під вартою.

Керівники прокуратур мають повноваження з обрання та продовження запобіжного заходу на досудовому розслідуванні згідно з положеннями Розділу IX-1 КПК. Вони можуть обрати запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на строк до 30 днів і продовжувати його до одного місяця неодноразово протягом досудового розслідування. Ці повноваження можуть бути застосовані лише у випадку досудового розслідування кримінальних правопорушень, зазначених у статтях 109-115, 121, 127, 146, 146-1, 147, 152-156-1, 185, 186, 187, 189-191, 201, 255-255-2, 258-258-5, 260-263-1, 294, 348, 349, 365, 377-379, 402-444 ККУ, а також у виняткових випадках, коли вчинено інші тяжкі або особливо тяжкі злочини, і відкладення обрання запобіжного заходу може призвести до втрати доказів або уникнення затриманого [1].

Генеральному прокурору (особі, яка виконує його обов'язки), керівнику обласної прокуратури, їх першим заступникам і заступникам надано право доручати здійснення досудового розслідування будь-якого кримінального правопорушення іншому органу досудового розслідування. Це право може бути застосоване в разі наявності об'єктивних обставин, які перешкоджають нормальному функціонуванню відповідного органу або здійсненню ним досудового розслідування в умовах воєнного стану [2].

Заборонено доручати здійснення досудового розслідування кримінального провадження іншому органу досудового розслідування, якщо це кримінальне правопорушення належить до підслідності Національного антикорупційного бюро України. Однак винятком є ситуація, коли існують об'єктивні обставини, які перешкоджають нормальному функціонуванню Національного антикорупційного бюро України або здійсненню ним досудового розслідування в умовах воєнного стану. У такому випадку питання про зміну підслідності може бути вирішено тільки Генеральним прокурором або керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Щодо утворення міжвідомчих слідчих груп, Офіс Генерального прокурора розглядає і вирішує питання про створення спільних слідчих груп за запитом слідчого органу досудового розслідування України, прокурора України та компетентних органів іноземних держав [1].

У кримінальному провадженні можливе поновлення пропущеного строку, якщо особа подає відповідне клопотання протягом 60 днів з моменту припинення чи скасування воєнного стану. Проте можуть існувати випадки, коли законом заборонено поновлення строку досудового розслідування з метою захисту прав і свобод осіб, які вже пройшли кримінальне переслідування [2].

Обов'язок вчинення процесуальних дій під час дії воєнного стану. У разі якщо відсутня об'єктивна можливість виконання процесуальних дій у строки, визначені ст. ст. 220, 221, 304, 306, 308, 376, 395, 426 КПК, такі процесуальні дії мають бути проведені невідкладно за наявності можливості, але не пізніше ніж через 15 днів після припинення чи скасування воєнного стану [1].

Умови воєнного стану кардинально вплинули на процесуальне керівництво прокурором і на досудове розслідування в цілому. Проведений

аналіз усіх особливостей зазначених вище мають на меті забезпечити ефективне проведення досудового розслідування та збереження прав і свобод осіб навіть в умовах воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 №4651-VI станом на 24.08.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text (дата звернення: 02.12.2023 р.);

2. Андрій Ткачук, Юрій Сухов, Анна Резнікова. Особливості досудового розслідування в умовах воєнного стану: про що варто знати. *Архів електронного видання «Юрист & Закон»* №33. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA015971 (дата звернення 01.12.2023 р.);

3. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України (станом на 03 травня 2022) / Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. - Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2022. - 80 с.

4. Конституція України*:* Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. База даних *«Законодавство. України»* ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення 01.12.2023 р.).

ВПЛИВ ІНОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНИЙ СТАН КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Трохлюк Лілія Сергіївна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-20-2 Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лазебний Анатолій Миколайович
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету

Актуальність теми зумовлена тим, що останні роки ознаменувалися зростанням та якісною зміною окремих показників злочинності, які свідчать про підвищення її професіоналізму та інтелектуального потенціалу. Останнє,

безпосередньо пов’язане з розвитком науково-технічного прогресу, особливо у сфері інформації та комунікації. Сучасні засоби зв’язку та ІТ-технології активно використовуються у злочинних цілях: полегшується доступ до матеріальних цінностей, змінюються способи підготовки, вчинення та приховування злочинів (наприклад, незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів за допомогою інтернет-магазинів, електронних платіжних систем), з’являються нові види злочинів (так звані «комп’ютерні злочини.)

Для успішного і, що не менш важливо, оперативного встановлення всіх обставин злочинів та осіб, причетних до них, правоохоронні органи повинні суттєво випереджати злочинне суспільство (чи принаймні не відставати від нього) та активно використовувати сучасні науково-технічні засоби і технології та пов’язані з ними можливості використання при розкритті та розслідуванні злочинів.

Перш за все, сучасні цифрові та інноваційні технології, їх впровадження та використання стосуються сфери судово-експертної діяльності як додатковий інструмент та розширення можливостей дослідження різноманітних об’єктів і речових доказів з метою отримання доказової інформації в інтересах слідства. Зазначені технології є перспективними і для криміналістики, для криміналістичної техніки, криміналістичної тактики та методів [3, с.87].

Очевидно, що навіть у загальних рисах охопити все розмаїття та можливості сучасних технічних засобів і технологій неможливо. Тому розглянемо існуючі можливості їх застосування лише в одному аспекті - використання для ідентифікації при розслідуванні серійних сексуальних (сексуально-садистських) вбивств.

Відомо, що вказані злочини вчиняються протягом багатьох років, особливо жорстокими способами, жертвами яких стають десятки людей різного віку, статі та соціального статусу, як правило, виявляються та розкриваються випадково, внаслідок помилок злочинців, а не через цілеспрямовану, організаційно і тактично правильно здійснену діяльність правоохоронних органів. Злочинці залишають трупи або розчленовують їх, ретельно ховають або залишають на виду, що, на жаль, не полегшує розкриття злочину. Катування та інші маніпуляції з тілами та трупами залишають численні сліди, які через приховування трупів та їх виявлення через значний проміжок часу ускладнюють ідентифікацію (встановлення) особи потерпілих, що, як правило, і є місцем роботи розкриття злочину [5, с.261].

При розслідуванні вказаних злочинів велике значення мають результати судово-медичних експертиз, вирішуються основні питання щодо часу, причин та механізму смерті, вік поховання (у разі виявлення скелетованих останків), а також ідентифікація жертви.

Методи ідентифікації в судовій медицині.

1. Питання визначення віку поховання трупів під час дослідження скелетованих останків залишається одним із найскладніших. Жоден з

існуючих методів самостійно не дає відповіді на це питання. Для цього запропоновано використовувати метод інфрачервоної спектрофотометрії (ІЧ) кісткової тканини, спектри якої змінюються залежно від тривалості посмертного періоду.

2. Графічна реконструкція обличчя для ідентифікації жертви у випадках виявлення невпізнаних останків з ефективністю вище 70%.

3. Перспективною є також методика розмірної характеристики вушних раковин, яка позбавлена суб'єктивності в описі («великий», «маленький» тощо) і гарантує статистично достовірне визначення індивідуальних розмірів вушних раковин незалежно від досвіду та професійних навичок спеціаліста [2, с.276].

4. Методика створення 3D моделей ушкоджень, слідів, травмуючих об'єктів має значні можливості ідентифікації. З їх допомогою можна провести портретну експертизу за метричними та описовими ознаками зовнішності. А за макетами вушної раковини - порівняльне дослідження, яке доповнює базу ознак ідентифікації людини. Для створення 3D-моделей підходять дані, отримані за допомогою БПЛА (зйомка значних територій і об'єктів з висоти) - тривимірне моделювання можливе при огляді місця події: повна реконструкція та відтворення місця події. Збереження 3D-моделей у різних форматах дозволяє розміщувати їх у графічних редакторах (Autodesk 3ds Max та ін.) та проводити подальше моделювання різноманітних ситуацій з урахуванням даних розслідування та використовувати створені сцени при проведенні ситуаційних експертиз. Застосування таких моделей-копій розширює можливості, підвищує наочність і доказову цінність експертиз, а техніка тривимірного моделювання не викликає особливих труднощів, оскільки використовуються цифрові фото- чи відеозаписи, здійснені з дотриманням відповідних вимог щодо режиму і умови зйомки. На основі цифрових зображень можна створювати моделі різних об'єктів (труп, пошкоджений одяг, фрагмент кістки з переломами тощо) [1, с.139].

5. Одним із методів ідентифікації особи є спектральний аналіз мовних сигналів, який дає змогу виділити стійкі ідентифікаційні ознаки, що характеризують біометричні параметри мовного тракту особи, що говорить. В якості спектроаналізаторів можуть використовуватися персональні комп'ютери з інстальованим спеціалізованим програмним забезпеченням («Justiphone» та ін.).

6. До сучасних методів, які в деяких випадках можуть бути незамінними порівняно з існуючими, можна віднести «Віртупсію» (віртуальний розтин) - наступний напрямок розвитку розтину, що дозволяє отримати необхідну інформацію про пошкодження кісток і м'яких тканин, не вдаючись до механічного розтину органів, метод вже впроваджено в судово-медичну експертизу ряду країн (Німеччина, Франція, Великобританія, США, Ізраїль, Австралія). Virtopsia дозволяє отримати 3D-зображення з можливістю подивитися на подію у віртуальній реальності (наприклад, ДТП).

7. Серед методів дослідження речових доказів можна назвати: використання цифрових фотографій як об’єктів медико-криміналістичного дослідження слідів кров’яних нашарувань, доказові методи встановлення слідів крові, висновки яких містять однозначну інформацію про наявність або відсутність крові людини [4, с.63].

Потенціал судово-медичних експертиз достатній для вирішення всіх можливих питань, важливих для встановлення обставин вчинення злочинів. За сучасних умов співпраці з експертними установами європейських країн цей арсенал можливостей може бути ще більш вагомим.

Проте, проблема активного використання сучасних інновацій і технологій у правоохоронній діяльності дещо інша. На заваді активному та широкому використанню сучасних можливостей інноваційних та цифрових технологій у розслідуванні злочинів є одна проблема, як показує практика, її важко швидко вирішити - недостатній професіоналізм та кваліфікація правоохоронців (слідчих, оперативних та інших підрозділів Національної поліції, прокуратури) і суду, а саме обізнаність та потенціал судових експертиз, спектор питань, які вирішують судові експерти.

Безперечно, що впровадження інноваційних технологій у криміналістику характеризується значним підвищенням ефективності техніко-криміналістичних досліджень. А розвиток комп’ютерних технологій, глобалізація всього світового суспільства можуть не тільки позитивно вплинути на розслідування різноманітних злочинів, вони тим самим підвищують професіоналізм правоохоронних органів. Це дасть змогу й надалі вдосконалювати не лише систему правосуддя, а й утверджувати авторитет України на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Благута Р. І., Мовчан А. В. Новітні технології у розслідуванні злочинів: сучасний стан і проблеми використання: Львів: ЛДУВС. 2020. 256 с.

2. Христьян А.О. Застосування новітніх технологій для попередження та профілактики злочинів: *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2019. 302 с.

3. Шевчук В.М. Інновації у криміналістичній техніці: сучасні можливості й проблеми застосування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2020. 151 с.

4. Шепітько В.Ю. Інновації в криміналістці як віддзеркалення розвитку науки. *Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці*: Харків: Право, 2019. 150 с.

5. Яремчук В.О. Роль новітніх науково-технічних засобів та криміналістичних знань у діяльності слідчого: *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2021. 344 с.

БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Шелетицька Вікторія Олександрівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБС-23-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету
Бак Софія Сергіївна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБС-23-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Сіренко Оксана Володимирівна
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Корупція завжди була однією з найгостріших проблем України, незалежно від періоду історії нашої держави. Звісно, що не можна заперечувати наявність зазначеного явища в інших країнах, адже корупція, по-факту, існує відтоді, відколи існує суспільство в цілому.

Корупція (від лат. corrumpere - псувати) - це явище, що проявляється у злочинному використанні посадовими особами, громадськими діячами та політиками своїх прав та суспільних можливостей для особистої вигоди [1].

Дослідженню проблем корупції загалом та окремим питанням її ґенези на території України, присвячені роботи таких вчених як Г. Божок, С. Братков, В. Веклич, А. Волошенко, Л. Гулемюк, В. Гурковський, А. Качкин, Т. Качкина, А. Кирпичников, В. Костенко, Є. Невмержицький, С. Рогульський, Л. Смирнова, та інших.

Корупція в Україні в умовах воєнного стану є нагальною проблемою, яка негативно впливає на всі верстви суспільства. Вона ускладнює боротьбу з російською агресією, перешкоджає економічному відновленню країни та підриває довіру до влади. Актуальність проблеми корупції в умовах воєнного стану, на нашу думку, зумовлена кількома факторами:

- воєнний стан створює умови, що підвищують корупційні ризики. Підвищений контроль за діяльністю держави під час війни створює можливості для корумпованих чиновників використовувати свій вплив для отримання вигоди;
- нестабільна ситуація в Україні ускладнює розслідування корупційних злочинів. У воєнний час правоохоронні органи мають обмежені ресурси та можливості для розслідування корупційних злочинів;

- росія намагається дестабілізувати ситуацію в Україні та поширити корупцію. Російська влада активно використовує корупцію як засіб дестабілізації ситуації в Україні та підриву довіри до влади.

Також, вважаємо, що до сфер, де корупція є найбільш поширеною на сьогоднішній день, належать:

- закупівлі, що здійснюються для військової та оборонної промисловості. Даний сектор вже давно є найбільш корумпованим в Україні і під час воєнного стану, на військові закупівлі були виділені значні кошти, що зробило цей сектор ще більш привабливим для корумпованих чиновників;

- процедури надання гуманітарної допомоги. Гуманітарна допомога є життєво необхідною для багатьох українців, які постраждали від війни. Однак вона також може бути джерелом корупції, оскільки частина цієї допомоги може бути привласнена;

- експорт українського зерна. Україна є одним з провідних світових виробників зерна і його експорт є важливим джерелом доходу для української економіки. Однак під час війни він також є джерелом корупції, оскільки існує можливість незаконно заробляти на перепродажі зерна.

Особливого «розквіту» корупція набуває під час президентства Л. Д. Кучми. Саме він, попри численні заяви та програми, які несли антикорупційну політику, допустив корупційне розповсюдження та олігархію.

Ідеологічна, економічна та збройна агресія російської федерації проти України, спочатку на сході та півдні, а потім і по всій території країни, лише погіршила поточний стан справ. Очевидним є те, що з початку повномасштабного вторгнення, корупція стала більш фоновою проблемою ніж була до того. За кілька місяців війни, коли громадяни і влада певною мірою «оговталися» від першого шоку та «призвичаїлися» до нових умов, питання внутрішні знову почали набувати невідкладності. Корупція, яка і до того завдавала велику шкоду, тепер стала ледь не головним атрибутом, що уповільнює вступ України до ЄС та НАТО, перешкоджає якнайшвидшій відбудові деокупованих територій, і, звісно ж, не дає потерпілим громадянам отримувати відповідну гуманітарну допомогу.

Найбільшим «розчаруванням», певно є той факт, що під час війни корупція набула значного поширення серед службовців органів всіх трьох гілок влади. Наприклад, журналіст М. Ткач у січні цього року провів розслідування, з якого виплило, що заступник голови Офісу президента Кирило Тимошенко під час воєнного стану їздить на автомобілі "Porsche Taycan" 2021 року вартістю 100 тисяч доларів. Хоча сам політик заявляв, що просто «ненадовго позичив його у знайомого» [4].

Окремо можна звернути увагу на корупцію у військових комісаріатах, які з лютого 2022 року переформовано у Територіальні центри комплектування та соціальної підтримки: під час кожної хвилі мобілізації неодноразово було зафіксовано намагання призовників ухилитися від служби, надаючи хабарі у розмірі не однієї тисячі доларів США, спроби нелегального перетину кордону тощо.

Одним із актуальних питань на сьогодні, є: «Чи стали під час воєнного стану боротися з корупцією краще?».

Відповідь на це питання буде неоднозначною, адже з одного боку, під час воєнного стану в Україні, уряд та «антикорупційні» органи вжили певних заходів для боротьби з корупцією. Зокрема, було прийнято низку антикорупційних законів, посилено штат спеціалізованих органів, покликаних боротись з таким явищем як корупція та надано необхідні ресурси. Крім того, було викрито низку гучних корупційних справ, у тому числі пов'язаних із закупівлями військових та гуманітарних вантажів під час війни. Це свідчить про те, що Національне антикорупційне бюро (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) та Національна агенція з питань запобігання корупції (НАЗК) продовжують працювати і викривати корупційні правопорушення.

З іншого боку, є низка факторів, які ускладнюють боротьбу з корупцією під час війни. Зокрема, це:

a. Збільшення навантаження на антикорупційні органи. Під час війни на них покладається додаткове навантаження, пов’язане з розслідуванням корупційних правопорушень, пов'язаних із закупівлями військових та гуманітарних вантажів.

b. Посилення тиску з боку олігархів та інших корупціонерів. Під час війни олігархи та інші корупціонери намагаються використати ситуацію для посилення свого впливу на державні органи та унеможливлення ефективної боротьби з корупцією.

c. Дефіцит ресурсів. Антикорупційні органи мають обмежені ресурси, що ускладнює розслідування складних корупційних схем.

У цілому, можна сказати, що під час воєнного стану в Україні зроблено певні кроки для посилення боротьби з корупцією. Однак, існує низка факторів, які ускладнюють досягнення успіху у цій сфері. Для того, щоб боротьба з корупцією була ефективною, необхідно подолати ці фактори та забезпечити антикорупційним органам необхідні ресурси та підтримку.

Загалом, за роки війни боротьба з корупцією в Україні активізувалася, однак, для досягнення реальних результатів необхідно подолати вищезазначені фактори та впровадити системні антикорупційні реформи.

Таким чином, з метою подолання корупції в Україні в цілому та в умовах воєнного стану зокрема, необхідно:

1. Уряду України вжити невідкладних заходів для забезпечення прозорості у сфері державних закупівель та гуманітарної допомоги, зокрема, шляхом проведення відкритих тендерів, публікації інформації про закупівлі та гуманітарну допомогу, а також запровадження ефективних механізмів контролю за використанням коштів.

2. Спеціально уповноважені органи у сфері протидії корупції мають бути посилені та забезпечені необхідними ресурсами для ефективного виявлення та притягнення до відповідальності корумпованих чиновників. Це можна зробити, зокрема, шляхом вдосконалення антикорупційного законодавства,

посилення кадрового складу антикорупційних органів та розширення їх повноважень.

3. Підвищити роль громадянськості у боротьбі з корупцією, зокрема, шляхом здійснення моніторингу діяльності органів влади та надання правоохоронним органам інформації про злочини, пов'язані з корупцією.

Зазначені заходи, на нашу думку, сприятимуть подоланню корупції в Україні та створенню умов для недопущення такого явища у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корупція. URL: http://surl.li/mxdhg (дата звернення 09.11.2023)
2. Як в Україні борються з корупцією. URL:https://www.bbc.com/ukrainian/features-64415656 (дата звернення 10.11.2023)

Тематичний напрямок конференції:
«Тенденції розвитку наукового забезпечення кримінального права»

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

Білецька Діана Сергіївна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-4
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету
Василенко Дмитро Олегович
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-4
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Проблема збереження природного середовища є актуальною протягом багатьох десятиліть і обумовлена зростанням чисельності населення та розвитком науково-технічного прогресу. Це привело до значного збільшення негативного впливу людини на природу. Втручання людини у природні процеси представляє величезну небезпеку для людства, тому держава повинна забезпечувати екологічну безпеку. Захист навколишнього середовища через правові механізми стає важливою складовою створення безпечного для людини довкілля. Правовий захист довкілля виступає як важливий елемент правового регулювання суспільних відносин, оскільки він регулює соціальні відносини і передбачає юридичну відповідальність. [1, с. 8].

Охорона довкілля в рамках кримінального права визначає важливий напрямок у протидії забрудненню та пошкодженню природних ресурсів. Однією з ключових проблем є визначення об'єкта захисту в рамках кримінально-правової охорони довкілля. Чи має захищатись природне середовище як таке, або окремі його складові (водні, повітряні, ґрунтові ресурси тощо)? Як визначати рівень забруднення та пошкодження довкілля, щоб зробити висновки про порушення закону?

Однією з можливих швидких стратегій вирішення цієї проблеми є розробка чітких критеріїв та категорій для визначення об'єктів, які підпадають

під кримінально-правовий захист довкілля. Серед таких категорій можуть бути враховані природні екосистеми, різні компоненти оточуючого середовища (наприклад, повітря, вода, ґрунт), а також інші об'єкти, які мають важливе значення для збереження екологічної стійкості та біорізноманіття. [1, с. 10].

Кримінально-правова охорона довкілля базується на нормах національного та міжнародного законодавства. Проблема полягає в тому, що іноді норми національного законодавства не відповідають міжнародним стандартам, що може призвести до порушення прав людини на здорове навколишнє середовище [2, с. 134].

Одним із можливих рішень проблеми є узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами, що стосуються охорони довкілля. Для досягнення цієї мети необхідно провести аналіз внутрішнього законодавства та визначити його відмінності від міжнародних стандартів. Після цього можна внести зміни у чинне законодавство або розробити нові законопроекти, які відповідатимуть встановленим міжнародним нормам. Також важливо здійснювати навчання та підвищення кваліфікації суддів, прокурорів та інших правових експертів для забезпечення їхньої обізнаності з міжнародними стандартами та їх застосуванням у вирішенні питань, пов'язаних із захистом довкілля.

Ще одна проблема полягає у зборі та аналізі доказів у кримінальних справах, пов'язаних з забрудненням та пошкодженням довкілля. Нерідко виявляється важкою задачею встановити причинно-наслідкові зв'язки між забрудненням та шкідливим впливом на здоров'я людей [2, с. 211].

Для розв'язання цієї проблеми можна використовувати експертні оцінки та наукові дослідження з питань впливу забруднення на здоров'я. Також можна використовувати інструменти моніторингу, що дозволяють визначати рівень забруднення довкілля та його вплив на здоров'я людей. Важливо залучати кваліфікованих експертів та фахівців з різних галузей науки для забезпечення отримання об'єктивної та точної інформації для судових рішень.

Питання відповідальності за забруднення та пошкодження довкілля також є проблемним. Нерідко компанії та організації, які винні у забрудненні довкілля, уникають відповідальності за свої дії та несуть мінімальні наслідки за свої порушення. Додатково, існує питання про те, яка відповідальність повинна бути на державі та які заходи потрібно вживати для запобігання забрудненню та пошкодженню довкілля [3, с. 48].

Розв'язати проблему може допомогти, наприклад, встановлення більш жорстких штрафів та інших видів покарання для порушників екологічних норм, а також збільшення кількості та компетентності інспекторів, які контролюють виконання екологічних норм. Крім того, держава може стимулювати підприємства до впровадження екологічно чистих технологій та інновацій шляхом надання пільг та фінансової підтримки.

Ще однією проблемою в кримінально-правовій охороні довкілля є необхідність міжнародної співпраці. Забруднення та пошкодження довкілля не

має кордонів, тому міжнародна співпраця є дуже важливою. Проте існують питання про те, як встановлювати міжнародні стандарти, хто повинен відповідати за їх дотримання та як забезпечити виконання цих стандартів [4, с. 73].

Для досягнення цієї мети важливо залучати всі країни до обговорення та підписання міжнародних угод з охорони довкілля та гарантування їх виконання. У такі угоди можуть включатися питання контролю за викидами шкідливих речовин, переробки відходів, захисту природних ресурсів та інші. Крім того, необхідно встановлювати міжнародні органи, які будуть відповідати за нагляд за дотриманням цих стандартів та приймати рішення щодо випадків порушень.

Дуже важливою частиною кримінально-правової охорони довкілля є профілактика. Проте встановлення ефективних механізмів профілактики є складним завданням, оскільки не завжди вдається передбачити наслідки забруднення та пошкодження довкілля та вжити заходи на попередження їх [5, с. 22].

Однак вирішення зазначених вище проблем вимагає більш комплексного підходу, який включає в себе удосконалення законодавства та захисних механізмів для довкілля, підвищення екологічної свідомості та відповідальності серед населення та підприємств, розвиток технологій та інфраструктури для зменшення впливу людської діяльності на навколишнє середовище. Таким чином, всі ці теоретичні та практичні питання в галузі кримінально-правової охорони довкілля потребують негайної уваги та вирішення з метою забезпечення ефективної боротьби із забрудненням та пошкодженням довкілля та збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейцев В. І. Право громадян на екологічну безпеку: проблеми конституційно-правового забезпечення. *Право України*. 2021. № 4. С. 8-11.

2. Андрейцев В. І. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики: моногр. В. І. Андрейцев. Д.: Національний гірничий університет. 2021. 373 с.

3. Барбашова Н. Правове забезпечення екологічної безпеки: роль масштабного фактора. *Право України*. 2019. № 3. С. 47-50.

4. Берзін П. С. Злочини у сфері господарської діяльності: методика обчислення матеріальної шкоди. П. С. Берзін. К.: Юрисконсульт, 2015. 149 с.

5. Вівчаренко О. А. Правова охорона земель України: Атвореф. дис. доктора юридичних наук: 12.00.06. О. А. Вівчаренко. Київ, 2013. 36 с.

СТАН ТА РОЗВИТОК КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ : ГЛОРИФІКАЦІЯ ЯК НОВЕЛА У НАУЦІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Кравчук Олена Валеріївна
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, групи ПМЦ-23-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету
Хоменко Іван Анатолійович
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, групи ПМЦ-23-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Нікітін Юрій Вікторович
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету

У зв'язку із впровадженням на території України воєнного стану, що стало наслідком повномасштабного вторгнення Російської Федерації, виникла необхідність у криміналізації деяких протиправних діянь або зміні чи доповненні існуючих кримінальних правопорушень, що відповідає потребам сьогодення. Значна частка таких модифікацій стосувалась галузі кримінального права. Зокрема, до пункту 1 Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції» № 2110-IX від 03.03.2022 було внесені наступні зміни до кримінального закону (далі – Кодекс):

1. Частина 1 статті 161 КК України була викладена в іншій редакції та з приміткою про те, що варто розуміти під регіональною належністю;
2. Розділ 19 КК України доповнено ст. 435-1, що має наступну назву: «Образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю», що визначає перелік дій та осіб, на яких поширюються такі приписи;
3. Доповнено ст. 436-2 «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників, якою визначені усі діяння, що охоплюються даним терміном [1].

З огляду на це, більш детально охарактеризуємо ст. 436-2 КК України.

У першу чергу необхідно зазначити, що дана стаття введена в Кодекс Законом №2110-IX у 2022 році. Вона є новелою для науки та практики кримінального права, а тому стала застосовною лиш нещодавно. Враховуючи це, наявність робіт з даною проблематикою є не лише обмеженою, але й, на нашу думку, відверто недостатньою. Виходячи з наведеного вище вважаємо, що детальне вивчення та розкриття змісту цього питання є конче важливим на сьогодні.

Термін «глорифікація» має іншомовне походження, що відповідно до Cambridge dictionary перекладається як «вихваляння» [2]. Інші ж словники подають наступні варіанти: «прославлення», «героїзація», «звеличування» [3]. Так, у Пропозиції Міністерства культури та інформаційної політики України до проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо заборони виготовлення та поширення інформаційної продукції, спрямованої на пропагування дій держави-агресора)» ініційованій 18.02.2021, зазначалося, що у зв'язку із тим, що правова доктрина України визначає одним із критеріїв якості закону його доступність, що передбачає точність, простоту і зрозумілість мови закону, то пропонується слово «глорифікація» замінити словами «возвеличення», «героїзація», «створення позитивного образу» [4]. Однак, важливим є те, що в жодному нормативно-правовому акті, ні в словниках української мови чи іншомовних слів відсутня така дефініція. Таким чином, для суддів та науковців залишається широке поле для роздумів, досліджень, власних висновків та практичного застосування.

Термінологія законодавства потребує особливо пильної уваги щодо вимог вірного і точного тлумачення термінів для практичного застосування нормативно-правових актів, дотримання змістовної однозначності при використанні одного і того ж терміну в текстах різних нормативно-правових актів, уточнення смислу окремих неясних термінів, що вживаються у відмінному від загальноприйнятого значенні, для забезпечення впорядкування, систематизації, нормалізації і одноманітного використання термінів у текстах нормативно-правових актів [5, с. 26]. Саме тому, відсутність закріплення на законодавчому рівні даного понятійно-категоріального апарату створює перешкоди для об'єктивного застосування даної норми слідчими, прокурорами, суддями усіх інстанцій.

Наразі, згідно з автоматизованою системою зберігання судових рішень – ЄДРСР наявно 859 вироків за діяння, що охоплюються ст. 436-2 КК України [6].

Важливо зазначити про те, що ст. 436-2 КК України визначений повний перелік того, які саме діяння можуть бути кваліфіковані як такі, що підпадають під дію ст. 436-2 КК України, а саме :

1.Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у 2014 році, у тому числі шляхом представлення збройної агресії Російської Федерації проти України як внутрішнього громадянського конфлікту, виправдовування, визнання правомірною, заперечення тимчасової окупації частини території

України, а також глорифікація осіб, які здійснювали збройну агресію Російської Федерації проти України, розпочату у 2014 році, представників збройних формувань Російської Федерації, іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією, а також представників окупаційної адміністрації Російської Федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних Російській Федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України;

2. Виготовлення, поширення матеріалів, у яких міститься виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у 2014 році, у тому числі шляхом представлення збройної агресії Російської Федерації проти України як внутрішнього громадянського конфлікту, виправдовування, визнання правомірною, заперечення тимчасової окупації частини території України, а також глорифікація осіб, які здійснювали збройну агресію Російської Федерації проти України, розпочату у 2014 році, представників збройних формувань Російської Федерації, іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією, а також представників окупаційної адміністрації Російської Федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних Російській Федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України [7].

Отже, як висновок, можна наголосити, що дана новела є досить важливою в законодавчій сфері, однак не лише в умовах воєнного стану, але й у мирний час. Окрім того існує ряд проблем (відсутність законодавчого розмежування із іншими складами злочинів, мінімальність санкції з огляду на важкість діяння та наслідків, а також інші прогалини), що потребують швидкого та ефективного рішення. Покращивши засоби кримінально-правової охорони та імплементуючи це у вітчизняну практику можливо стати на крок ближче до практики зарубіжних країн у сфері забезпечення безпеки громадян, суспільства та держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції : Закон України від 03.03.2022 р. № 2110-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2110-20#Text (дата звернення: 15.11.2023).

2. glorification. *Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus*. URL: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-ukrainian/glorification#google_vignette (date of access: 15.11.2023).

3. glorification - Переклад та приклади | англійська - українська | Reverso Context. *Reverso Context | Translation in context - Arabic, German, Spanish, French, Hebrew, Italian, Japanese, Korean, Dutch, Polish, Portuguese, Romanian, Russian, Swedish, Turkish, Ukrainian, Chinese, English*. URL: https://context.reverso.net/переклад/англійська-українська/glorification (дата звернення: 15.11.2023).

4. Пропозиції Міністерства культури та інформаційної політики України до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про медіа» щодо виробництва та трансляції соціального продукту». URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/bills_documents/document-3686986.pdf (дата звернення: 15.11.2023).

5. Бєсєдіна Л. Л. До питання зміни понятійного апарату термінології законодавства. Інформація і право. 2013. № 2(8). С. 26–35

6. Єдиний державний реєстр судових рішень. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: https://reyestr.court.gov.ua (дата звернення: 15.11.2023).

7. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III : станом на 5 жовтня 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 15.11.2023).

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Романенкова Аліна Юріївна
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-5
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Етап схвалення України як кандидата до Європейського Союзу характеризується зміною акцентів при реформуванні національного законодавства в бік ЄС та приведення його у відповідність до міжнародних та європейських норм і стандартів. Так, в умовах сьогодення, система інтелектуальної власності та кримінальна відповідальність за правопорушення

у цій сфері є одним із визначальних факторів розвитку українського законодавства, адже її чітке правове врегулювання є необхідною умовою на шляху досягнення високого економічного та соціального розвитку країни.

На думку Є. Недогібченко під кримінальними правопорушеннями у сфері прав інтелектуальної власності слід розуміти «сукупність посягань на встановлений порядок володіння, користування та розпорядження об'єктами права інтелектуальної власності, в результаті яких заподіюється істотна шкода суб'єктам інтелектуальної власності» [1, с. 152].

Серед науковців немає одностайної думки стосовно кола кримінальних правопорушень, що безпосередньо посягають на право інтелектуальної власності, однак більшість погоджуються, що до них належать, зокрема: ст. 176 КК України «Порушення авторського та суміжних прав»; ст. 177 КК України «Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію»; ст. 229 КК України «Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару»; ст. 231 КК України «Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю»; ст. 232 КК України «Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках». При цьому останні два відносяться до кримінальних правопорушень проти інтелектуальної власності тільки у частині незаконного отримання та розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю. Окрім цього, слід зазначити, що існують кримінальні правопорушення, які хоча прямо не посягають на право інтелектуальної власності, але щільно пов'язані з цими посяганнями. Головним чином вони вчиняються у сукупності із іншими кримінально-караними діяннями (наприклад, ст. 203-1 КК України – «Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва», ст. 216 КК України – «Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок», ст. 301 КК України – «Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів») [2].

Відомо, що розділи Особливої частини Кримінального кодексу України побудовані законодавцем за родовим об'єктом, тобто певною групою тотожних чи однорідних суспільних відносин, які поставлені під охорону єдиного комплексу взаємозалежних кримінально-правових норм. Однак, варто відзначити, що в Особливій частині чинного КК України відсутній самостійний розділ, присвячений відповідним кримінальним правопорушення у сфері інтелектуальної власності, натомість кримінально-правові норми розміщені у Розділі V «Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина» та Розділі VII «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності», що

порушує принцип об’єднання кримінально-правових норм за однорідністю суспільних відносин, та виділення їх у окремий інститут кримінального права.

Додатково, аналіз ст. 231 КК України «Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю» дає з’ясувати, що дана норма містить положення щодо комерційної та банківської таємниці, однак вони мають різну правову природу. Відтак, комерційна таємниця як об’єкт права інтелектуальної власності не входить до банківської таємниці, а підпадає під правовий режим банківської таємниці, лише за умови коли відомості, що становлять комерційну таємницю стали відомими банку у зв’язку з обслуговуванням клієнта [3, с. 56]. Таким чином, об’єднання в одній статті двох різних за своєю природою правових явищ є недоцільним і викликає потребу у виділенні на два самостійні склади кримінальних правопорушень, а саме: «Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну таємницю» та «Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять банківську таємницю». На переконання Ломакіної А. А., такий підхід дав би змогу усунути наявні протиріччя, підвищити ефективність кримінально-правових гарантій конституційного права на охорону прав інтелектуальної власності, розмежувати діяння, правильно кваліфікувати та диференціювати покарання за їх вчинення [4, с. 35].

Підсумовуючи, варто зазначити, що проведений аналіз національного кримінального законодавства у сфері інтелектуальної власності показав необхідність його гармонізації зі стандартами ЄС, що забезпечить сумісність, ефективність та узгодженість між правовими системами, таким чином сприяючи загальному розвитку кримінальної юстиції в Україні.

Перспективою подальших змін у сфері кримінально-правової охорони інтелектуальної, безумовно, може стати прийняття нового КК України, який містить абсолютно логічні положення щодо захисту сфери інтелектуальної власності. Зокрема, у проекті нового КК України міститься самостійний розділ 6.2. «Кримінальні правопорушення проти інтелектуальної власності» [5]. Таке виділення дозволяє констатувати позитивні тенденції щодо визначення місця відповідних діянь в системі КК України у найближчому майбутньому.

Тож, оскільки післявоєнна відбудова і розвиток України неможливі без технічного прогресу та інновацій, які в свою чергу неможливі без сфери інтелектуальної власності, а відновлення потребуватиме активної інтеграції в економіку України іноземних інвестицій та зарубіжних партнерів, вкрай необхідно забезпечити та посилити ефективність механізмів протидії та відповідальності за правопорушення у цій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Недогібченко Є. Кримінальна відповідальність за скоєння злочинів у сфері інтелектуальної власності за законодавством зарубіжних країн. *Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2021. № 6. С. 151–157.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n1533 (дата звернення: 20.11.2023)

3. Клочко А. М., Дігтяр А. О. Розмежування банківської та комерційної таємниці як об'єктів кримінально-правової охорони та забезпечення права інтелектуальної власності. *Форум права.* 2018. № 5. С. 50–58.

4. Ломакіна А. А. Актуальні проблеми кримінально-правової охорони інтелектуальної власності в Україні. *Національний вісник Ужгородського університету*. Серія Право. 2015. Вип. 34. Т. 3. С. 35–38.

5. Кримінальний кодекс України (проект). Контрольний текст станом на 14.10.2023 року. URL: https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code (дата звернення: 20.11.2023)

НОВАЦІЇ ЕЛЕКТРОННИХ ТЕХНОЛОГІЙ СИСТЕМИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЯК НАПРЯМКУ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

Шевченко Андрій Олександрович
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, групи ПММБ-23-1
Навчально-наукового інституту економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
Савченко Катерина Миколаївна
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, групи ПММБ-23-1
Навчально-наукового інституту економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Нікітін Юрій Вікторович
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету

Сучасний стан науково-технологічного розвитку, в умовах процесів глобалізації, охоплює практично всі сфери суспільних відносин, не винятком є й юриспруденція. Юриспруденція являла собою єдину систему права, але застосування технологічних рішень та інформаційних оновлень не завжди мали одне з першочергових місць в процесах реформування та модернізації законодавства. Незважаючи на це, сучасні умови трансформації суспільних

відносин, тотальні зміни потенційного вектору розвитку на інформаційну складову, з метою спрощення комунікації та уніфікації юридичної діяльності в електронну форму єдиної системи, зумовлюють необхідність дослідження електронних технологій як інструменту реалізації норм Кримінального права [1, с.78-79].

Доцільно зазначити, що електронна система «Автоматизована система виконавчого провадження» передусім спрямована на поліпшення обміну процесуальними документами в електронній формі між учасниками судового процесу та відповідними установами для здійснення виконавчого провадження [2]. З огляду на це, з метою спрощення реалізації виконавчих проваджень відповідними установами, 17 листопада 2023 року здійснено оновлення «Автоматизованої системи виконавчого провадження» [3]. Таким чином, в рамках оновлення даної системи, як інструменту здійснення кримінально-правової політики, основним напрямом стало доопрацювання функціоналу з метою покращення роботи користувачів. Так, зокрема, для забезпечення можливості реалізації та прийняття нового процесуального документу «Накладення штрафу, за наявності заборгованості зі сплати аліментів», дана новація спрямована на забезпечення автоматизованого списання грошової суми за наявності відповідної заборгованості. Як механізм спрощення виконавчих проваджень оновлено ряд процесуальних документів, що є невід'ємною частиною у відповідному виді провадження: постанову про звернення стягнення на кошти на рахунок боржника та супровідного листа до постанови, постанову про припинення розшуку майна боржника. Зокрема, як інструмент здійснення кримінально-правової політики, оновлено електронну форму запиту на отримання інформації, що становить банківську таємницю. Разом з цим, у зв'язку з повномасштабним вторгненням російської держави, Міністерством Юстиції України було прийнято рішення щодо обмеження доступу приватних виконавців до Автоматизованої системи виконавчих проваджень. Проте, через необхідність дотримання принципів правосуддя в розрізі виконання судових рішень, за даними інформаційного порталу "Borg.expert", станом на 2023 рік доступ до даної системи мають 253 приватних виконавці, що дорівнює 89 відсоткам від загальної кількості приватних виконавчих установ [4].

Отже, в загальній сукупності оновлення системи виконавчих проваджень та її доповнення як інструменту здійснення кримінальної політики є доцільним кроком, оскільки більшість ухвалених рішень та судових вироків залишаються не завжди виконаними до кінця, що значно впливає на якість правосуддя в державі. Разом з цим, забезпечення вільного та швидкого доступного, справедливого правосуддя є одним з ряду позитивних зобов'язань взятих на себе українською державою в умовах євроінтеграційних процесів.

Отже як висновок можна наголосити, що незважаючи на тимчасово складні умови, обумовлені повномасштабним вторгненням країни-сусіда, серед основних викликів післявоєнної відбудови України залишається трансформація та оновлення потенціалу судової системи, розширення системи

виконання судових рішень, що впливатиме на справедливий і оперативний розгляд справ, в особливості справ про воєнні та військові злочини із застосуванням відповідної системи покарання за них.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Овчаренко О.М. Реформа системи судоустрою та виконавчого провадження: виклики післявоєнної відбудови України. *Юридичний бюлетень*. №29. 2023. С.77-89.

2. Автоматизована система виконавчого провадження (регламенти інформаційної взаємодії API АСВП). Офіційний портал Державного підприємства «Національні інформаційні системи». URL: https://nais.gov.ua/p/avtomatizovana-sistema-vikonavchogo-provadjennya

3. Автоматизовану систему виконавчих проваджень оновили: що змінилось. *Офіційний портал Судово-юридичної газети в Україні*. URL: http://surl.li/npsde

4. Виконавче провадження в умовах війни: нові виклики і давні проблеми. *Офіційний портал інформаційного агентства* «Borg.expert». URL: http://surl.li/npsdn

Тематичний напрямок конференції:
«Імплементація європейських стандартів в систему кримінального права в Україні»

АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Ковбасюк Вікторія Сергіївна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

З початком повномасштабного вторгнення Україна остаточно обрала свій шлях – ЄС та НАТО. А вже 8 листопада 2023 року Єврокомісія офіційно рекомендувала розпочати переговори про вступ України до ЄС. Проте перед вступом Україна все ж повинна виконати усі вимоги щодо реформ, представлені Європейською комісією.

Однією з таких вимог є посилення боротьби з корупцією. Дійсно, питання боротьби з корупцією є особливо гострим для нашої держави, тим паче в теперішніх реаліях. Багато-хто однією із причин високого рівня корупції в Україні вважає неефективну антикорупційну політику держави.

Новік В. В. вважає, що антикорупційна політика – це розробка та постійна реалізація різносторонніх послідовних заходів держави та суспільства у межах прийнятих державою основ Конституційного устрою з метою усунення причин і умов, що породжують та забезпечують корупцію в різних сферах життєдіяльності, яка проявляється в реалізації декількох одноразових конкретних програм або заходів, спрямованих на запобігання корупції, або в реалізації антикорупційної стратегії [1, ст. 49].

На нашу думку, антикорупційна політика – це складова кримінально-правової політики, яка проявляється у розробці і реалізації державою, та суспільством організаційно-правових заходів з метою мінімізації корупційних проявів у різних сферах діяльності. Така позиція кореспондується з нижченаведеним.

Так, антикорупційна політика нашої держави здійснюється на основі Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки, затвердженої Законом України «Про засади державної антикорупційної політики» та Державної

антикорупційної програми на 2023-2025 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 року.

Метою обох документів є досягнення суттєвого прогресу в запобіганні та протидії корупції, а також забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування [2; 3].

Додатковою ціллю Державної антикорупційної програми на 2023-2025 є післявоєнне відновлення України [3].

Відповідно до Антикорупційної стратегії можна виділити такі проблемні напрями у сфері антикорупційної політики:

– Розмитість даних, які стають основою для антикорупційної політики;

– Відсутність координації зусиль органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

– Несистематизоване внесення змін до законодавства;

– Усталеність використання корупційних практик

– Відсутність гарантій автономії для уповноважених органів та осіб у сфері запобігання корупції [2].

У цьому документі окрім конкретизації проблеми, наявні шляхи її вирішення та очікувані результати.

Крім того, у вищезгаданих нормативно-правових актах наведено проблеми та шляхи їх вирішення. Тобто документи є досить ґрунтовними, вони повністю віддзеркалюють прагнення та дії держави у сфері протидії питання й відповідають вимогам та стандартам ЄС.

Проблемним питанням щодо антикорупційної політики для нашої держави є якраз таки реалізація антикорупційної політики. Адже у нашій державі реалізація антикорупційної політки ускладнюється усталеними і завуальованими корупційними традиціями, та відсутністю реальної політичної волі. Тому, реалізуючи антикорупційну політику, потрібно враховувати рекомендації та досвід ЄС.

В. І. Теремецький та В. А. Дем’янчук стверджують, що при реалізації антикорупційної політики важливу роль відіграє поєднання організаційного, правового та інформаційного (забезпечення прозорості державного управління) напрямів. Тобто комплексність цих напрямів забезпечує ефективність антикорупційної політики держави [4, ст. 71].

Ми вважаємо, що окрім комплексності цих напрямів, важливе значення для ефективної реалізації антикорупційної політики має також співпраця держави із недержавними громадськими та міжнародними організаціями, яка повинна базуватися на принципах прозорості та незалежності.

Отже можна зробити висновок, що стан державної антикорупційної політики в Україні є належним, але недостатнім. Хоча теоретичний аспект (розробка) антикорупційної політики здійснюється з урахуванням вимог ЄС, проте практичний (реалізація) не втілюється належним чином, зважаючи на високу корумпованість і відсутність реальної політичної волі. Велику роль у

творенні й реалізації антикорупційної політики України відіграє Європейський Союз, який фактично є рушійною силою для України у цьому питанні. ЄС оцінює та надає рекомендації діями України у сфері протидії корупції. А після надання Україні кандидата у члени ЄС, співпраця із Європейським Союзом ще більше посилилась. Ми вважаємо, що для поліпшення реалізації антикорупційної політики, доцільно звернутися до досвіду ЄС й здійснювати антикорупційні заходи відповідно до європейських антикорупційних стандартів. Окрім цього, необхідно залучати громадськість та міжнародні незалежні органи до реальної взаємодії із питань антикорупційної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новік В. В. Антикорупційна політика: проблеми реалізації в українських реалія. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. 2018. № 2. С. 42–57. URL: https://doi.org/10.5281/zenodo.1492089.

2. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки : Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text (дата звернення: 26.11.2023).

3. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки : Постанова Каб. Міністрів України від 04.03.2023 р. № 220. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-п#Text (дата звернення: 26.11.2023).

4. Теремецький В. І., Дем'янчук В. А. Міжнародний досвід реалізації антикорупційної політики. *Право і безпека*. 2017. № 4 (67). С. 67–72. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pib_2017_4_13.pdf.

ЗНАЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У СИСТЕМІ ПРИКЛАДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Косар Анна Олександрівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету
Сокол Наталія Володимирівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

В умовах сьогодення практичний вплив міжнародного права на розвиток національного законодавства безперечно великий, зокрема у сфері кримінального права України. Як доречно наголошує О. О. Вишняк, що в теперішній час не викликає сумнівів правильність шляху України стати повноправним членом Європейського Союзу (далі – ЄС). А одним з основних пунктів на шляху до ЄС є правова інтеграція, гармонізація загальноєвропейських та українських стандартів, норм і принципів права [1, с. 12]. Зазначене кореспондується з позицією Н. В. Лаговської, яка зазначає, що з моменту проголошення незалежності Україна обрала європейський вектор розвитку держави та підтвердила його під час Революції гідності на майдані Незалежності і реалізація цього завдання для України - потребує зближення української та європейської правових систем через дослідження законодавства ЄС та його імплементацію в законодавство України [2, с. 8].

Слід додати, що ЄС ґрунтується на нероздільних та загальних цінностях – людській гідності, свободі, рівності та солідарності; він спирається на принципи демократії та верховенства права. Водночас людину він ставить в основу своєї діяльності створюючи простір свободи, безпеки та справедливості.

Як наслідок, у країнах ЄС та в асоційованих з ЄС країнах особливе місце займає Конвенція про захист прав людини та основних свобод [3], при ратифікації якої наша держава зобов’язалась визнати стандарти, що містяться в ній, які забезпечують взаємодію держави та особистості в кримінальному процесі України. Конкретний зміст положень вище зазначеної Конвенції про захист прав та свобод людини і основоположних свобод розкриваються у

відповідних рішеннях Європейського суду з прав людини [4]. Такі рішення служать правильному розумінню змісту та обсягу гарантованого Конвенцією права осіб, а реалізація таких рішень є домінантою і під час виконання завдань кримінального законодавства. Ратифікація Україною зазначеної Конвенції зміцнила та розвинула у нашій державі загальновизнані міжнародною спільнотою стандарти прав і свобод людини. Тим самим Україна підтвердила свою відданість ідеалам та принципам гуманізму та демократії, а також готовність скоригувати цілу низку законодавчих актів, відповідно до положень Конвенції про захист прав людини та основних свобод у сфері кримінального судочинства [5, с. 236].

До вище зазначеного варто додати, що позиції Європейського суду, незалежно від того щодо якої країни вони представлені, є джерелом міжнародного права та входять в правову систему України, що призводить до їх застосування національними органами правопорядку. Як рішення Суду, так і положення Конвенції мають однакову юридичну силу. Однак в структурі ієрархії джерел українського кримінального процесуального законодавства вони посідають місце після Конституції України – основного закону в державі [5, с. 237].

Також слід наголосити, що Конвенція про захист прав людини та основних свобод є «живою матерією» в цілому та для вітчизняного законодавства зокрема. Наведемо пару фактів на користь цієї думки: рішення Європейського суду розраховані на багаторазове застосування та можуть бути використані невизначеним колом суб'єктів; якщо одного разу Суд розтлумачив норму Конвенції, то згодом може знову використати дане тлумачення у нових рішеннях; гарантії Конвенції стрімко розвиваються з урахуванням зміни «клімату» в країнах-підписантах, у зв'язку з розвитком суспільства [5, с. 237].

Можемо стверджувати, що велика частина змін до кримінального законодавства якраз зумовлена прагненням наблизити національний кримінальний закон до вимог і стандартів ратифікованих Верховною Радою України міжнародних [6, с. 35].

Підсумовуючи, слід додати, що захист прав людини є основою демократичного суспільства та справедливою системою, зокрема і кримінального судочинства. На сьогодні європейські стандарти виступають основоположними для подальшого розвитку вітчизняного законодавства: є актуальним. Рекомендаціями, які залишають можливість Україні діяти у рамках власного правового поля, дотримуватись вимог системності і продуманості, переслідуючи при цьому мету мати не тільки якісний, а й стабільний кримінальний закон.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вишняк О.О. Гармонізація кримінального права України та ЄС. *Україна – ЄС: питання гармонізації кримінального та кримінального процесуального законодавства*. Львів. 2023. С. 12-15.

2. Лаговська Н.В. Імплементація європейських стандартів захисту прав дитини в національне законодавство України. *Нове українське право*, Випуск 6, Том 2. 2022. С. 7-14.

3. Конвенція про захист прав людини та основних свобод від 01.08.2021 р. № 995_004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 09.11.2023 р.)

4. Європейський суд з прав людини. *Офіційна веб-сторінка.* URL: https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c (дата звернення 09.11.2023 р.)

5. Підвисоцька М.С., Хабло О.Ю. Імплементація європейських стандартів у кримінальному процесі. *Збірник праць Національної академії внутрішніх справ*. Київ. 2022. С. 236-238.

6. Швець В.Д. Практика внесення змін і доповнень до КК України: здобутки та прорахунки. *Матеріали пленарного засідання*. Харків. 2011. С. 35-40.

СУЧАСНИЙ СТАН КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОПАГАНДУ ВІЙНИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Самгородська Софія Володимирівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-7
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету
Федорук Марія Ігорівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-7
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Пропаганда війни, що ведеться в сучасному світі, становить серйозну загрозу не лише окремій людині, але й світовій спільноті в цілому. Ця небезпека розподіляється на кілька аспектів, таких як безпека людства, права людини та стан довкілля. З метою протидії таким явищам, створено Міжнародний кримінальний суд (МКС), який займається розглядом злочинів, пов'язаних із війнами, та їх проявами – такими як геноцид, злочини проти людяності, військові злочини та злочини агресії. Однак, не дивлячись на

прогресивні зусилля міжнародної спільноти, не всі країни визнають та підтримують роботу МКС. Україна, підписавши Римський статут МКС у 2000 році, до цього часу не ратифікувала його.

Згідно з угодою про асоціацію та перехідними положеннями Конституції України, країна зобов'язалася ратифікувати Римський статут. Однак, незважаючи на термін, який вже минув у 2023 році, цей процес ще не відбувся. Непогодження ратифікації Римського статуту може вказувати на непродуктивність або навіть відмову від ідеалів, закріплених у Конституції, та принципів ЄС. У внутрішній політиці України вже існує кримінальна відповідальність за пропаганду війни (згідно зі статтею 436 Кримінального кодексу України) [1], об'єктивна сторона якої характеризується діями у таких формах: 1) публічні заклики до агресивної війни або до розв'язання воєнного конфлікту, 2) виготовлення матеріалів із закликом до агресивної війни або до розв'язання воєнного конфлікту та 3) розповсюдження таких матеріалів. Водночас, завершення ратифікації може визначити Україну як активного учасника міжнародного співтовариства, здатного спільно з цивілізованим світом приймати участь у розслідуванні і судовому переслідуванні злочинів, пов'язаних із війнами.

Разом з тим, М. І. Хавронюк зазначає, що хоча пропаганда війни має велику суспільну небезпечність і має міжнародний характер, кримінально-правова заборона цього явища в європейських країнах практично відсутня. За звітом, це пов'язано із зростанням визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду (МКС), що призводить до зникнення положень у національних кримінальних кодексах, відповідальних за міжнародні злочини, включаючи пропаганду війни [4]. Проте, важливо зауважити, що ця тенденція не є універсальною для всіх держав, індивідуальний підхід країн до цього питання відображається в їх кримінальних кодексах [2]. Наприклад, Кримінальний кодекс Естонії містить розділ, відзначений як "Винні діяння проти людяності", що передбачає кримінальну відповідальність за пропаганду війни. Ця норма націлена на заборону закликів до розв'язання війни або використання збройних сил, якщо це ігнорує загальновизнані принципи міжнародного права, караючи грошовим стягненням або тюремним ув'язненням. Подібно до Кримінального кодексу Литви, стаття 110 "Агресія" визнає винними осіб, які викликали агресивні дії проти певної країни чи командували цим [3].

Ці приклади свідчать про різноманіття законодавчих підходів у різних країнах та натомість вказують на важливість впровадження аналогічних положень в Україні. Як уже зазначалося вище, що згідно зі статтею 436 Кримінального кодексу України, публічні заклики до агресивної війни чи організація військових конфліктів, а також виготовлення матеріалів із закликами до вчинення таких дій підлягають покаранню [1]. Ці заборони поширюються на сферу телебачення та радіомовлення.

Особливу увагу слід приділити визначенню публічних закликів, які є кримінальним діянням згідно зі 436 статті ККУ. Ці заклики включають в себе

дії спрямовані на агітацію насильницьких змін або повалення конституційного устрою, захоплення державної влади, або розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій.

Мохончук С. М. виокремлює, що хоча у вітчизняному кримінальному законодавстві правова регламентація відповідальності за пропаганду війни вказує на достатньо повну імплементованість, але все ж той спосіб, який обрано законодавцем для формулювання цього злочину, передбаченого статтею 436, а саме – трансформація – не можна вважати достатньо вдалим. Зазначається, що його використання має ризик ускладнення забезпечення відповідності КК України до норм міжнародного кримінального права. Тому науковець зауважує, що доцільніше у цій нормі використовувати саме відсилання, що є більш відповідним шляхом забезпечення виконання нашою країною зобов'язань щодо запобігання та протидії агресії, а також її пропагування [6].

Отже, поняття «агресивна війна» розглядається в двох аспектах: міжнародному та національному кримінальному праві. Згідно з Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 1974, агресія означає застосування збройної сили однією державою проти суверенітету, територіальної недоторканності чи політичної незалежності іншої держави. У національному контексті, Закон України "Про оборону України" визначає збройну агресію як застосування іншою державою або групою держав збройної сили проти України. У Кримінальному кодексі України термін "агресивна війна" відсутній, і в статті 436 агресивна війна відокремлена від воєнного конфлікту, не розглядається як його різновид.

Так, Сташис В. В. та Тацій В. Я. вважають, що визначення агресивна війна і воєнний конфлікт це одні із видів актів агресії, що різняться, зокрема, масштабами дій, і передбачають застосування певною державою чи від її імені збройних сил проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави або народу (нації) [7].

Судову практику розглянемо на прикладі справи на Львівщині. 6 червня розглянуто апеляційну скаргу обвинуваченої на вирок Самбірського міськрайонного суду Львівської області від 2.03.2023 року за ознаками злочинів, передбачених ч. 2 та ч. 3 ст. 436-2, ч. 1 ст. 161, ст. 436 КК України.

За даними слідства, жителька Самбіра публікувала матеріали у соціальній мережі «Однокласники», в яких виправдовувала та заперечувала збройну агресію РФ проти України. Впродовж березня – червня 2022 року обвинувачена здійснила 20 епізодів антиукраїнських постів, що мають ознаки наведених вище злочинів, зокрема ст. 436 [8].

У цьому вироку суду першої інстанції зазначається, що незважаючи на невизнання провини обвинуваченою за інкримінованими їй статтями Кримінального Закону, її вина у пред`явленому обвинуваченні за ч. 1 ст. 161, ст. 436, ч. 2 та ч. 3 ст. 436-2 КК України повністю підтверджується зібраними під час досудового розслідування та безпосередньо дослідженими у судовому засіданні доказами. Дані докази містять пропаганду війни і як вказано у

самому вироку: «Ізольовані висловлювання і текст не можуть бути актами пропаганди, тому його комплексно складають разом усі досліджувані публікації користувача ОСОБА_22» [8].

Отже, у ході дослідження системи злочинів проти миру та безпеки людства у розділі XX Кримінального кодексу України виявлено концептуальні суперечності. Відсутність чіткого визначення понять "агресивна війна" та "воєнний конфлікт" в законодавстві України та міжнародних правових актах призводить до труднощів та розбіжностей у класифікації кримінального правопорушення «Пропаганда війни». Особливо важливим є закріплення складу злочину «пропаганда війни» в українському кримінальному законодавстві, що відповідає міжнародним зобов'язанням країни та сприяє захисту громадян від пропаганди війни. Разом з тим, ратифікація Римського статуту Міжнародного кримінального суду дозволить Україні активніше боротися з пропагандою війни, використовуючи його юрисдикцію для притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності не лише в Україні, а й поза її межами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України. *Офіційний вісник України*. 2001. № 21

2. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право: навчальний посібник, Київ: Ваіте, 2014. 944 с.

3. Пекар П. Пропаганда війни в законодавстві про кримінальну відповідальність пострадянських країн. *Наше право*. 2016. № 2. С. 125–131.

4. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації дис.; Львівський державний університет внутрішніх справ .- К., 2007.-552 с.

5. За виправдовування збройної агресії РФ проти України — кримінальна відповідальність, 29 квітня 2022 р. URL: https://pravo.org.ua/blogs/vypravdovuvannya-zbrojnoyi-agresiyi-rf-proty-ukrayiny-kryminalna-vidpovidalnist/ (дата звернення 22.11.2023)

6. Мохончук С. М. Кримінально-правова охорона миру та безпеки людства. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Харків 2014 р. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6820/1/Mokhonchuk_2014.pdf

7. Кримінальне право України. Особлива частина. Підручник за редакцією професорів В. В. Сташиса, В. Я. Тація Харків, Право, 2010 URL:http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI-2010/UgolovPravoOsob.pdf

8. Самбірський міськрайонний суд Львівської області, 2 березня 2023. 452/3283/22 URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/109295763

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ АЗІЇ

Січко Наталія Петрівна
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, групи ПМСПЗ-22-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Дідківська Галина Василівна
доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

В країнах Центральної Азії можна виділити дві моделі управління адвокатурою. Перша – класична, за якою членство в органах адвокатури пов’язується з членством в Адвокатській палаті. Така структура базується на принципах корпоративного управління, де самі члени є джерелом прав і повноважень, частину з яких вони делегують органам управління адвокатів. Особа, яка не є членом професійної організації адвокатів, не може отримати право на заняття адвокатською діяльністю. Цієї моделі дотримується Республіка Узбекистан.

Відповідно до законодавства Республіки Узбекистан «адвокатура є правовим інститутом, що включає незалежні, добровільні, професійні об'єднання осіб, які займаються адвокатською діяльністю, і фізичних осіб, які займаються приватною адвокатською діяльністю. Як випливає з визначення законодавця Узбекистану, адвокатура включає як адвокатські об’єднання, так і самих адвокатів. За своїм змістом це визначення близьке до доктринальних визначень інституту адвокатури в Європі, де термін адвокатура охоплює як усіх осіб, визнаних адвокатами відповідно до законодавства цієї країни, так і організацію адвокатів, яка має правову основу та свою власної компетентності» [1, с. 63].

Друга модель характеризується тим, що членство в адвокатурі пов’язується з обов’язковим членством в колегії адвокатів. При цьому колегія виконує подвійну роль. З одного боку, це орган управління (самоврядування) адвокатури. З іншого – організаційно-правова форма адвокатської діяльності. Цієї моделі дотримуються Республіки Туркменістан, Таджикистан і Казахстан.

Адвокатура Киргизької Республіки займає унікальне становище. Законодавство Киргизької Республіки про адвокатуру передбачає створення та функціонування єдиної адвокатської палати. Тобто, існує лише два органи

управління: З'їзд адвокатів і Рада адвокатів, а також комісії (ревізійна, кваліфікаційна).

Що стосується ведення реєстрів, адвокатів та адвокатських об'єднань, то, як і в країнах ЄС, у Центральній Азії такими реєстрами зазвичай керують органи адвокатських об'єднань (наприклад, адвокатські об'єднання – у Франції, Іспанії, Італії, Чехії, Угорщині, Швеція, Фінляндія, Республіка Узбекистан), або органи виконавчої влади у сфері юстиції (наприклад, у Норвегії, Туркменістані, Таджикистані), або органи юстиції (частково, у Німеччині)» [1, с. 63-64].

Незалежність адвокатури є принципом, закріпленим у законодавстві кожної держави Центральної Азії. Однак, на практиці, організація адвокатської діяльності в цих країнах має інституційні недоліки, які свідчать як про слабке внутрішнє управління, так і про незахищеність від зовнішнього тиску, перед лицем якого асоціації адвокатів можуть бути пасивними та яким вони легко піддаються.

У Республіці Таджикистан для вирішення питань про набуття та припинення статусу адвоката, а також проведення атестації адвокатів створюється кваліфікаційна комісія при Міністерстві юстиції.

Відповідно до ст. 20 Закону «Про адвокатуру Киргизької Республіки та адвокатську діяльність» рішення про допуск до кваліфікаційного іспиту приймається Міністерством юстиції країни, а сам кваліфікаційний іспит проводиться кваліфікаційною комісією при Міністерство юстиції Киргизької Республіки. Цей орган приймає рішення про зупинення, анулювання ліцензії, припинення дії ліцензії на право заняття адвокатською діяльністю, веде державний реєстр адвокатів» [1, с. 64].

Отже, можна зробити висновок, що ліцензування є фактично додатковою ланкою в процесі допуску до професії адвоката, що створює додаткові перешкоди для осіб, які бажають займатися адвокатською діяльністю. Крім того, оскільки процес ліцензування контролюється та здійснюється державою і здебільшого не регулюється законопроектом, він фактично підриває або навіть заперечує гарантії незалежності та об'єктивності допуску до професії, які втілені в процесі сертифікації.

Що стосується адвокатської діяльності в Японії, то «адвокатура є частиною судової системи. Адвокати зобов'язані мати подвійне членство: на місцевому і центральному рівні. Японська Федерація адвокатів об'єднує усіх практикуючих юристів, включаючи іноземних громадян. Федерація і місцеві асоціації адвокатів мають високу ступінь самоврядування. Це виражається в тому, що вони уповноважені розглядати питання прийому кваліфікаційного іспиту, приймати дисциплінарні заходи відносно адвокатів. Їх діяльність і діяльність адвокатів не підпадає під нагляд суддів, прокурорів. Самоврядування має велике значення для збереження незалежності юридичної професії, тому що адвокати часом протистоять органам, які здійснюють повноваження від імені держави, з тим, щоб виконати свої професійні

обов'язки. За цією ознакою асоціації адвокатів відрізняються від інших професійних асоціацій.

З фінансової точки зору асоціації адвокатів функціонують повністю за рахунок внесків своїх членів. Тому асоціації адвокатів несуть відповідальність за: 1) вступ в асоціацію і реєстрацію адвокатів; 2) здійснення нагляду за адвокатами, а також за вжиття дисциплінарних заходів відносно адвокатів при необхідності» [2, с. 709].

Слід зазначити, що членство в асоціації адвокатів в Японії є обов'язковим. Згідно із Законом про адвокатів, котрий діє в Японії, незареєстровані адвокати не допускаються до юридичної практики. Дуже важливим є те, що адвокати зберігають довіру суспільства в цілях зміцнення самоврядування адвокатських асоціацій. Для цього необхідно, щоб кожен адвокат підтримував високі етичні стандарти і надавав якісні юридичні послуги. У документі «Основні правила про обов'язки практикуючих адвокатів» зроблена спроба визначити положення і кодексу етики, і кодексу поведінки адвокатів, включаючи такі питання, як основи професійної етики адвоката, взаємовідносини з клієнтами (зобов'язання конфіденційності і заборона на виникнення конфлікту інтересів), поведінка при захисті у кримінальних справах, юридична практика в організаціях, спільні заходи, правила, що регулюють відносини з іншими партіями, іншими адвокатами і асоціаціями адвокатів [3].

При цьому адвокати в Японії будуть підпадати під дисциплінарний нагляд місцевих асоціацій адвокатів та Федерації у випадку, якщо вони не є підконтрольні державі.

Заходи дисциплінарної відповідальності можуть бути застосовані за такі дії адвоката, як: «1) порушення адвокатом закону або статуту місцевої асоціації адвокатів або статуту Федерації; 2) поведінка, яка підриває авторитет або довіру громадян до асоціації адвокатів; 3) здійснення адвокатом неправомірних дій ганебного характеру, як в ході, так і за межами виконання професійних обов'язків» [2, с. 709].

На початку 21-го століття Південна Корея пережила швидке реформування всіх своїх судових установ і всієї юридичної професії. «В 2009 році систему вищої освіти було змінено, нова схема юридичної освіти у формі адвокатського іспиту замінила свого попередника, Національний судовий іспит. З 2008 року вже запрацювала абсолютно нова система участі непрофесіоналів у кримінальному процесі, подібна до системи присяжних у світі загального права. Єдиний план призначення суддів (poᵕpcho irwoᵕnhwa), згідно з яким судді призначаються з числа юристів із стажем практикуючої адвокатської діяльності п'ять і більше років, є ще одним пунктом судової реформи, який вже перебуває в процесі поетапного впровадження та з часом замінить минулу практику призначення всіх суддів із числа нових юристів, які щойно закінчили Судовий науково-дослідний інститут, що спричиняє багато непрофесійної поведінки та рішень» [4, с. 680-681].

Термін «юристи» в Кореї означає суддів, прокурорів, а також практикуючих юристів. Тому вкрай важливо підкреслити адвоката як особу, яка має ліцензію представляти інших осіб у суді та вести цей бізнес у звичайній формі.

Саме тому професійні юридичні школи прагнуть підготувати адвокатів, які мають високу професійну етику, засновану на різносторонній освіті, глибокому розумінні людей і суспільства, моралі, що цінує свободу, рівність і справедливість, і які мають знання та здібності, які дозволять професійно та ефективно вирішувати різноманітні судові спори з метою надання якісних правових послуг, що відповідають різноманітним очікуванням і запитам людей [4, с. 681].

Будь-яка особа, що відповідає кваліфікаційним вимогам і прагне стати ліцензованим юристом та займатися адвокатською діяльністю, повинна зареєструватися в Асоціації юристів Кореї. Заява подається до колегії адвокатів, що здійснюється через місцеву колегію адвокатів, членом якої має намір бути заявник.

У Південній Кореї адвокати можуть займатися адвокатською діяльністю як самостійно, так і об'єднуючись у такі форми:

– адвокатське бюро (самостійна діяльність);

– юридична компанія (діяльність з партнерами з повною відповідальністю);

– юридична компанія (з обмеженою відповідальністю);

– об'єднання юридичних фірм (співпраця кількох фірм).

Форми адвокатських об'єднань відрізняються за метою діяльності, функціями та порядком утворення. Юридичні фірми в Кореї є найпопулярнішим видом асоціацій адвокатів, оскільки вони є найбільш високооплачуваним бізнесом [4, с. 682].

Крім того, в Південній Кореї діє Корейська асоціація адвокатів, яка складається з 14 місцевих колегій адвокатів та має на меті захист прав людини і реалізація соціальної справедливості. Асоціація прийняла Кодекс адвокатської етики, відповідно до якого адвокат:

– повинен своєю місією зробити відстоювання основних прав людини та реалізацію соціальної справедливості;

– зобов'язаний старанно та сумлінно виконувати свої обов'язки, зберігати честь і гідність;

– повинен служити країні та суспільству, приділяючи увагу тому, щоб закон став частиною повсякденного життя;

– має постійно сприяти підвищенню своєї правової культури з мужністю, мудрістю та оригінальністю;

– має наполегливо працювати над зміцненням демократичного порядку та боротьбою з несправедливістю та корупцією;

– повинен поважати дружбу та довіру і виявляти дух співпраці та взаємної вигоди;

– повинен сприяти миру у всьому світі, сприяючи міжнародній дружбі між юристами-міжнародниками [4, с. 682].

Отже, досвід деяких країн Азії щодо організації адвокатської діяльності є досить цікавим та може допомогти розвитку вітчизняного інституту адвокатури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Vilchyk T., Shcherbanyuk O., Wolk K. Models of the bar`s institute organization in European Union and Central Asia: a comparative legal study. *Конституційно-правові академічні студії*. 2022. № 1. С. 59-68.

2. Чижова І. К. Дисциплінарна відповідальність адвоката в Японії. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матер. X Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 06 листопада 2020 р.)*. Одеса, 2020. С. 708-711.

3. Japan Federation of Bar Associative. URL: https://www.nichibenren.or.jp/en.html (дата звернення: 18.10.2023).

4. Rentyuk V., Romaniuk Y. Peculiarities of attorneys-at-law activity in South Korea. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матер. X Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 06 листопада 2020 р.)*. Одеса, 2020. С. 680-683.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ В СИСТЕМУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Єроменко Анастасія Романівна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-1
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету
Ткачук Віолетта Віталіївна
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, групи ПБ-21-4
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету

Науковий керівник:
Лопащук Дмитро Іванович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу
Державного податкового університету

Сучасні національні правові системи все більше доповнюються міжнародними механізмами захисту прав і свобод людини. Це стосується і сфери кримінального судочинства. Міжнародні стандарти у галузі прав

людини, зокрема європейські, стали основою правового статусу учасників кримінального провадження в Україні.

Імплементація європейських стандартів в систему кримінального права України є складним і тривалим процесом, який передбачає внесення змін до чинного законодавства, а також розробку нових нормативно-правових актів.

З 1995 року Україна є членом Ради Європи, а з 2005 року - учасницею Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Ці обставини обумовлюють необхідність гармонізації національного кримінального законодавства з європейськими стандартами [1; 7].

Останніми роками в Україні спостерігається тенденція до активізації процесу імплементації європейських стандартів у кримінальне право. Цей процес відбувається в рамках виконання зобов'язань України перед Радою Європи, а також у зв'язку з підготовкою до членства в Європейському Союзі.

Одним із основних напрямків імплементації є реформування кримінального процесу. У 2012 році в Україні було прийнято новий Кримінальний процесуальний кодекс, який відповідає європейським стандартам. Зокрема, у новому КПКУ закріплено принцип верховенства права, презумпцію невинуватості, право на захист, право на справедливий судовий розгляд, право на доступ до правосуддя [2].

Прикладом імплементації європейських стандартів у кримінальний процес є запровадження презумпції невинуватості. Відповідно до цього принципу, особа вважається невинуватою у вчиненні злочину, доки її вину не буде доведено в законному порядку і вироком суду. Цей принцип відповідає ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Ще одним прикладом є запровадження права на захист. Це право гарантує кожному підозрюваному, обвинуваченому, засудженому право на захист своїх прав і законних інтересів. Цей принцип також відповідає ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [1].

Іншим важливим напрямком є реформування кримінального законодавства. У 2014 році в Україні було прийнято новий Кримінальний кодекс, який також відповідає європейським стандартам. Зокрема, у новому КК закріплено принципи законності, справедливості, гуманізму, презумпції невинуватості, невідворотності покарання, особистої відповідальності за вчинене злочинне діяння [3].

Прикладом імплементації європейських стандартів у кримінальне законодавство є скасування смертної кари. Це рішення було ухвалено в 2022 році і відповідає ст. 2 Протоколу № 6 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [1].

У рамках імплементації, Україна бере участь у міжнародних проектах, які спрямовані на сприяння імплементації європейських стандартів у кримінальне право. Зокрема, Україна є учасницею проекту "Підтримка реформи кримінального права в Україні", який реалізується за підтримки Європейського Союзу [4].

Однак, імплементація європейських стандартів у кримінальне право України є складним і тривалим процесом, який має низку проблемних аспектів.

Одним із основних проблем є недосконалість національного законодавства. Незважаючи на те, що в Україні було прийнято новий Кримінальний процесуальний кодекс (КПК) та Кримінальний кодекс (КК), які відповідають європейським стандартам, у них все ще залишаються деякі недоліки. Наприклад, КПК не містить окремих норм, які регулюють деякі важливі аспекти кримінального процесу, такі як участь потерпілого у кримінальному провадженні, застосування запобіжних заходів тощо [5, с. 14-16].

Іншим проблемним аспектом є недосконалість правозастосовної практики. Суди та інші правоохоронні органи іноді не повною мірою дотримуються європейських стандартів у своїй діяльності. Це може бути пов'язано з недостатнім розумінням цих стандартів, а також з недостатнім фінансуванням та кадровим забезпеченням правоохоронних органів.

До проблемних аспектів також можна віднести недостатній рівень обізнаності суспільства про європейські стандарти у кримінальному праві. Це може призводити до того, що громадяни не можуть належним чином захистити свої права та свободи у кримінальному провадженні.

Для вирішення проблем, пов'язаних з імплементацією європейських стандартів у кримінальне право України, необхідно вжити комплексу заходів.

Серед таких заходів можна виділити наступні:

- Удосконалення національного законодавства. Для цього необхідно внести зміни до КПК та КК, а також розробити нові нормативно-правові акти, які регулюють окремі аспекти кримінального процесу та кримінального законодавства.
- Посилення правоосвітньої роботи. Необхідно підвищити обізнаність суспільства про європейські стандарти у кримінальному праві. Це можна зробити за допомогою проведення інформаційних кампаній, розробки навчальних матеріалів тощо.
- Підвищення ефективності правоохоронних органів. Для цього необхідно забезпечити належне фінансування та кадрове забезпечення правоохоронних органів, а також провести їхню професійну підготовку відповідно до європейських стандартів.

Виконання цих заходів дозволить забезпечити ефективну імплементацію європейських стандартів у кримінальне право України та зміцнити верховенство права та захист прав людини в Україні.

Імплементація європейських стандартів у кримінальне право України є важливим процесом, який сприяє зміцненню верховенства права і захисту прав людини в Україні. Цей процес є складним і тривалим, але він є необхідним для подальшого розвитку України як демократичної держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 11.11.2023)
2. Кримінальний процесуальний кодекс України (станом на 06.11.2023) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text (дата звернення: 11.11.2023)
3. Кримінальний кодекс України (станом на 01.01.2023). URL.: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 11.11.2023)
4. Офіційний веб-сайт Європейського Союзу. URL: https://europa.eu/ (дата звернення: 11.11.2023)
5. Бандурка О. М. Імплементація європейських стандартів у кримінальне право України: концептуальні засади: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2019. 52 с.
6. Кримінальне право України: загальна частина: підручник / за ред. А.В. Наумова. Київ: Юрінком Інтер. 2017. 704 с.
7. Офіційний веб-сайт Ради Європи. URL: https://www.coe.int/en/ (дата звернення: 11.11.2023)

ЗМІСТ:

Тематичний напрямок конференції:

«Особливості процесу законотворчості в сфері кримінального права»

Бойко Максим Володимирович
ПОРУШЕННЯ РІВНОПРАВНОСТІ ГРОМАДЯН ЗА МОВНИМИ ОЗНАКАМИ: СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕКА, КРИМІНАЛЬНИЙ ЗАКОН ТА СУДОВА ПРАКТИКА……3

Гапонюк Олександр Вікторович
ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ МЕЖ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ……...6

Голодюк Денис Андрійович
Ковальчук Даша Олександрівна
ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ СЕКСУАЛЬНИМ НАСИЛЬСТВОМ……..9

Корнієнко Антон Володимирович
УМИСНЕ ВБИВСТВО МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ ВІДРАЗУ ПІСЛЯ ПОЛОГІВ – ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ЧАСУ……12

Ютовець Ольга Сергіївна
БЛОГЕР, ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ…….....15

Тематичний напрямок конференції:

«Сучасний стан вітчизняного кримінального права: проблеми усвідомлення новел і визначення перспектив розвитку»

Бреславець Володимир Володимирович
ДЕЯКІ ПИТАННЯ КОЛІЗІЇ НОРМ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ТА АДМІНІСТРАТИВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ……...18

Бугера Дар'я Михайлівна
ХАРАКТЕРИСТИКА ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА, ЯК ОДНОГО ІЗ ДЖЕРЕЛ ДОКАЗІВ……20

Корж Тетяна Сергіївна
Гулієва Земфіра Натігівна
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ…….23

Динюк Анна Анатоліївна
ПРОБЛЕМИ ЛЕГІТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ……...26

Інгульська Діана Анатоліївна
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ …….29

Лазаренко Денис Олександрович
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ МЕДИЧНОГО КАНАБІСУ В УКРАЇНІ…….32

Лущик Маргарита Віталіївна
Шаповалова Аліна Олександрівна
ЗАМОВНИК, ЯК СУБ'ЄКТ УМИСНОГО ВБИВСТВА, ВЧИНЕНОГО НА ЗАМОВЛЕННЯ……..34

Скидан Дарина Олександрівна
Свірщ Ірина Романівна
ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ТА ПЕНАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ДІЯНЬ У ЗВ'ЯЗКУ З УВЕДЕННЯМ В УКРАЇНІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ…….38

Тематичний напрямок конференції:
«Стан та розвиток кримінальної політики в Україні на сучасному етапі»

Гаврилюк Вікторія Сергіївна
УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ШЛЯХОМ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДІЯНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ УКРАЇНИ…43

Демчук Марія Василівна
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ…….47

Дубець Анастасія Вячеславівна
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ…….....51

Коваль Дар'я Юріївна
ПОНЯТТЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ……...54

Корольчук Катерина Русланівна
Савченко Анастасія Олександрівна
ОРГАНІЗОВАНА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ЗЛОЧИННІСТЬ: ПОНЯТТЯ ТА ЇЇ СУТНІСТЬ……..56

Лямзіна Олександра Володимирівна
ОСОБЛИВОСТІ ТРАСОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ СЛІДІВ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ…….60

Миколаєнко Поліна Миколаївна
ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ……..63

Михалевич Софія Михайлівна
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ НАСИЛЬСТВА…….66

Покровка Ольга Михайлівна
ОСОБЛИВОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ АБО ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ ОСОБАМИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ В СТАНІ СП’ЯНІННЯ…69

Теслицький Артем Анатолійович
ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ ДОСУДОВИМ РОЗСЛІДУВАННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ……..73

Трохлюк Лілія Сергіївна
ВПЛИВ ІНОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНИЙ СТАН КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ…..76

Шелетицька Вікторія Олександрівна
Бак Софія Сергіївна
БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ……..80

Тематичний напрямок конференції:
«Тенденції розвитку наукового забезпечення кримінального права»

Білецька Діана Сергіївна
Василенко Дмитро Олегович
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ……84

Кравчук Олена Валеріївна
Хоменко Іван Анатолійович
СТАН ТА РОЗВИТОК КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ГЛОРИФІКАЦІЯ ЯК НОВЕЛА У НАУЦІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА……..87

Романенкова Аліна Юріївна
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ……90

Шевченко Андрій Олександрович
Савченко Катерина Миколаївна
НОВАЦІЇ ЕЛЕКТРОННИХ ТЕХНОЛОГІЙ СИСТЕМИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЯК НАПРЯМКУ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ……...93

Тематичний напрямок конференції:
«Імплементація європейських стандартів в систему кримінального права в Україні»

Ковбасюк Вікторія Сергіївна
АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ……..96

Косар Анна Олександрівна
Сокол Наталія Володимирівна
ЗНАЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У СИСТЕМІ ПРИКЛАДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ……..…..99

Самгородська Софія Володимирівна
Федорук Марія Ігорівна
СУЧАСНИЙ СТАН КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОПАГАНДУ ВІЙНИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ……...101

Січко Наталія Петрівна
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ АЗІЇ…….105

Єроменко Анастасія Романівна
Ткачук Віолетта Віталіївна
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ В СИСТЕМУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ……109

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ
ГО «ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»
(КИЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ)

«КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ»

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Матеріали подані та укладені у Збірнику в авторській редакції. За достовірність фактів, посилань, стилістичне та орфографічне оформлення поданих матеріалів, відповідальність несуть автори наукових тез та їх наукові керівники.

12 грудня 2023 року
м. Ірпінь

УДК 343:343.3/.7: 343.1 (477) (063)
ББК 67.9(4Укр)308
К82

© Кафедра кримінального права та процесу, 2023